

Nr 15.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till ny giftermålsbalk m. m.; given Stockholms slott den 19 december 1919.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) giftermålsbalk;
- 2) lag om införande av nya giftermålsbalken;
- 3) lag om barn i äktenskap;
- 4) lag angående ändrad lydelse av 3 § i lagen den 14 juni 1917 om barn utom äktenskap;
- 5) lag om makes underhållsskyldighet mot andra makens barn;
- 6) lag angående ändrad lydelse av 13 § i lagen den 14 juni 1917 om adoption;
- 7) lag om makes arvsrätt;
- 8) lag om ändring i vissa delar av ärvdabalken;
- 9) lag om god man för bortovarande;
- 10) lag om ändring i vissa delar av förordningen den 24 september 1861 angående vård av död mans bo;
- 11) lag om ändring i vissa delar av förordningen den 18 september 1862 huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarvagörelse, så ock angående undanskiftande av egendom i död makes bo;
- 12) lag om ändrad lydelse av 1 kap. 8 §, 10 kap. 13 § och 17 kap. 2 § handelsbalken;
- 13) lag om ändrad lydelse av 2 kap. 9 § och 22 kap. 2 och 21 §§ strafflagen;
- 14) lag om ändrad lydelse av 59, 60, 65, 67, 69 och 70 §§ utsökningslagen;

15) lag angående ändrad lydelse av 16 § i lagen den 14 juni 1917 om införsel i avlöning, pension eller livränta;

16) lag angående ändrad lydelse av 1 § i lagen den 14 juni 1917 om förbud för vissa underhållsskyldiga att avflytta från riket;

17) lag om ändrad lydelse av vissa bestämmelser i rättegångsbalken;

18) lag om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 16 juni 1875 angående särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden;

19) lag om ändring i vissa delar av konkurslagen;

20) lag angående ändrad lydelse av §§ 9 och 10 i förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämming;

21) lag om ändrad lydelse av 1, 2 och 6 §§ i förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom;

22) lag om ändrad lydelse av 4 § i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom;

23) lag angående ändrad lydelse av 6 och 17 §§ i lagen den 14 juni 1907 om inskrivning av tomträtt och vattenfallsrätt samt av fång till sådan rätt;

24) lag angående ändrad lydelse av 2 och 23 §§ i lagen den 14 juni 1907 om inteckning i tomträtt och vattenfallsrätt;

25) lag om ändrad lydelse av 26 § i lagen den 29 juli 1892 angående sparbanker;

26) lag om ändrad lydelse av 6 § i förordningen den 31 oktober 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsövning;

27) lag angående ändrad lydelse av 2 § i lagen den 1 juni 1912 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskaps rättsverkningar;

28) lag angående ändrad lydelse av 17 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring; samt

29) lag angående ändrad lydelse av 18 § i lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag.

GUSTAF.

ElieL Löfgren.

Förslag
till
Giftermålsbalk.

Härigenom förordnas, att giftermålsbalken i Sveriges rikes lag skall hava följande lydelse:

1 KAP.

Om trolovning.

1 §.

Trolovning är sluten, då man och kvinna med vittnen, ringväxling eller annorledes överenskommit att ingå äktenskap med varandra.

2 §.

Dör en av de trolovade, äge den efterlevande återfå de gåvor nan givit den andre för äktenskapets skull och ändock behålla vad han fått.

Brytes trolovning, äge en var av de trolovade återfå sina gåvor. Bär den ene huvudsakligen skulden, have han dock ej den rätt nu är sagd.

3 §.

Avlas barn i trolovning; brytes likväl trolovningen, och bär mannen huvudsakligen skulden därtill, give han kvinnan skäligt skadestånd. Sådant skadestånd må sättas att utgå på en gång eller å särskilda tider.

Är trolovad eljest huvudsakligen vållande till att trolovningen brytes, njute den andre ersättning allenast för förlust till följd av åtgärd, som han vidtagit för det tillämnade äktenskapet.

4 §.

Den, som enligt 2 kap. 2 eller 3 § ej må utan föräldrars eller annans samtycke ingå äktenskap, vare ej ersättningsskyldig efter 3 § andra stycket, med mindre han haft sådant samtycke till trolovningen.

Var mannen i fall, som i 3 § första stycket sägs, vid hävdandet under aderton år, vare han ej ersättningsskyldig i vidare mån, än om barn ej blivit avlat.

5 §.

Vill någon framställa anspråk enligt 2 eller 3 §, instämme han sin talan inom ett år från trolovningens upplösning. Försittes denna tid, vare rätt till talan förlorad.

6 §.

Avlas barn i trolovning, eller ingå efter barns avlelse föräldrarna trolovning med varandra; upplöses trolovningen genom mannens död, och är kvinnan i behov av underhåll, njute hon, såframt hon inom sex månader efter dödsfallet framställer sitt anspråk hos den som sitter i boet eller hos rätten eller domaren, skäligh andel av hans kvarlåtenskap, dock ej utöver hälften därav.

2 KAP.

Om hinder mot äktenskap.

1 §.

Man under tjuguet år eller kvinna under aderton år må ej tråda i äktenskap utan Konungens tillstånd.

2 §.

Den, som är under tjuguet år och ej förut varit gift, må ej ingå äktenskap utan föräldrarnas samtycke.

Är den ene av föräldrarna död eller sinnessjuk eller sinnesslö eller utan del i vårdnaden, eller kan yttrande från den ene ej utan märklig omgång eller tidsutdråkt inhämtas, vare den andres samtycke tillfyllest. Är sådant fall för handen beträffande båda föräldrarna, tage den trolovade samtycke av förmyndaren eller, där särskild förmyndare ej är nämnd, av annan giftoman, som rätten eller domaren på anmälan förordnar.

3 §.

Ej må den, som är omyndig förklarad, ingå äktenskap utan förmyndarens samtycke.

4 §.

Vägras samtycke i fall, som i 2 eller 3 § avses, äge rätten på ansökan tillåta äktenskapet, om skäl till vägran prövas ej vara för handen.

5 §.

Ej må den tråda i äktenskap, som är sinnessjuk eller sinnesslö.

6 §.

Den, som är behäftad med fallandesot, vilken härrör av övervägande inre orsaker, eller med könssjukdom i smittosamt skede, må ej ingå äktenskap, med mindre Konungen finner skäligt tillåta äktenskapet.

7 §.

Äktenskap vare förbjudet mellan dem, som äro i rätt upp- och nedstigande släktskap med varandra, samt mellan syskon.

8 §.

Mellan ett syskon och det andras avkomling må äktenskap ej utan Konungens tillstånd ingås.

9 §.

Äktenskap må ej slutas mellan dem, av vilka den ene varit gift med den andres släkting i rätt upp- eller nedstigande led.

10 §.

Ej må någon träda i nytt gifte, så länge det tidigare äktenskapet består.

11 §.

Kvinna, som varit gift, må ej inom tio månader från äktenskapets upplösning ingå nytt gifte, med mindre det visas, att hon icke är havande från tiden före upplösningen, eller tio månader förflutit, sedan sammanlevnaden med mannen upphörde.

12 §.

Mellan adoptant och adoptivbarn må ej äktenskap ingås, så länge adoptivförhållandet består.

3 KAP.

Om lysning.

1 §.

Till äktenskap skall lysas i den svenska församling, där kvinnan är kyrkobokförd, eller, om hon varken är eller bör vara kyrkobokförd i sådan församling, där hon vistas.

Lysning skall av bägge de trolovade sökas hos den präst, som för kyrkoböckerna.

2 §.

1 mom. Är mannen kyrkobokförd i annan svensk församling än i 1 § sägs, skall han, då lysning sökes, förete intyg om vad kyrkoböckerna i hans församling innehålla angående hans behörighet att ingå äktenskapet (*äktenskapsbetyg*).

Trolovad, som varken är eller bör vara kyrkobokförd i svensk församling, skall förete det motsvarande intyg av utländsk registerförare han kan anskaffa.

2 mom. Innehålla ej kyrkoböckerna eller intyg, varom i 1 mom. är sagt, upplysning om trolovads ålder, har han att annorledes förebringa utredning därom. Är trolovad i den ålder, att han enligt 2 kap. 1 § ej äger ingå äktenskapet utan Konungens tillstånd, skall han styrka, att sådant tillstånd givits.

3 mom. Äger trolovad enligt 2 kap. 2 eller 3 § ej ingå äktenskapet utan föräldrars eller annans samtycke, skall han visa, att sådant samtycke givits, eller att rätten jämlikt 2 kap. 4 § tillåtit äktenskapet.

4 mom. Är anledning antaga att trolovad är sinnessjuk eller sinnesslö, eller har trolovad varit sinnessjuk inom de tre sista åren, skall han med läkarintyg styrka, att sinnessjukdom eller sinnesslöhet icke kan hos honom påvisas.

5 mom. Trolovad skall, om han är känd för fallandesot, förete läkarintyg, att fallandesot, som härrör av övervägande inre orsaker, icke kan hos honom påvisas, men eljest avgiva skriftlig försäkran på heder och samvete, att han, såvitt honom är veterligt, icke är behäftad med fallandesot.

Trolovad skall ock avgiva skriftlig försäkran på heder och samvete, att han, såvitt honom är veterligt, icke lider av könssjukdom i smittosamt skede.

Vad sålunda är stadgat äge dock ej tillämpning med avseende å trolovad, som visar Konungens tillstånd att utan hinder av sjukdom, varom fråga är, ingå äktenskapet.

6 mom. En var av de trolovade skall avgiva skriftlig försäkran på heder och samvete att, såvitt honom är veterligt, de ej äro så besläktade eller besvägrade, som i 2 kap. 7 eller 9 § sägs, och, där ej till äktenskapet visas tillstånd jämlikt 2 kap. 8 §, att ej heller sådan släktskap, som där avses, honom veterligen föreligger.

7 mom. Det åligger en var av de trolovade att i skriftlig försäkran på heder och samvete uppgiva, huruvida han förut ingått äktenskap.

Har trolovad förut ingått äktenskap, och utvisa ej kyrkoböckerna eller intyg, som i 1 mom. sägs, att äktenskapet blivit genom makens död eller annorledes upplöst, skall han styrka att så skett.

8 mom. Har kvinnan varit gift, och utvisa ej kyrkoböckerna eller intyg, som i 1 mom. sägs, att hinder till följd av stadgandet i 2 kap. 11 § ej föreligger, skall hon styrka, att sådant hinder ej möter.

3 §.

Hava de trolovade fullgjort vad enligt 2 § åligger dem, och finner ej prästen hinder mot äktenskapet möta, utfärde han genast lysningssedel, med angivande av de trolovades fullständiga namn jämte yrke och hemvist; och varde den genom utfärdarens försorg kungjord i kyrkan tre söndagar i rad.

Sedan lysning skett, äge ej mannen eller kvinnan erhålla lysning till annat äktenskap, förrän fyra månader förflutit från sista lysningsdagen, med mindre den andra trolovade avlidit.

4 §.

Menar någon, att hinder mot äktenskapet möter, anmäla och styrke han det hos prästen.

5 §.

Är lysning fullbordad, och har ej hinder mot äktenskapet blivit jämlikt 4 § hos prästen anmält och styrkt eller eljest blivit honom kunnigt, give han, när det äskas, de trolovade intyg om lysningen och att hinder för äktenskapets ingående ej möter (*lysningsbevis*).

6 §.

Är trolovad dödligt sjuk, eller kallas mannen till uppbrott mot fienden, må äktenskapet ingås, utan att lysning föregått.

7 §.

Äktenskapsbetyg må ej för trolovad utfärdas, med mindre samtycke därtill givits av den, med vilken äktenskapet skall ingås.

Den, som utfärdat äktenskapsbetyg, skall ombesörja, att kungörelse därom varder nästa söndag i kyrkan uppläst, varvid angives ej mindre bägge de trolovades fullständiga namn jämte yrke och hemvist än ock varest hinder mot äktenskapet må anmälas.

Har sådan kungörelse skett, må nytt äktenskapsbetyg ej utfärdas, förrän fyra månader förflutit från kungörandet eller, om lysning tillkommit, från sista lysningsdagen, med mindre den andra trolovade avlidit.

8 §.

Närmare bestämmelser angående intyg och försäkran, varom i detta kapitel är sagt, meddelas av Konungen.

4 KAP.

Om vigsel.

1 §.

Äktenskap ingås med kyrklig eller borgerlig vigsel.

2 §.

Kyrklig vigsel må äga rum:

inom svenska kyrkan, om båda de trolovade äro medlemmar av kyrkan eller den ene är medlem därav och den andre tillhör annat kristet trossamfund; och

inom främmande trossamfund, om Konungen förklarar dess prästerskap äga att förrätta vigsel samt antingen båda de trolovade äro medlemmar av samfundet eller, där samfundet är kristet, den ene är medlem därav och den andre av annat kristet trossamfund.

Konungen äger förordna, att medlem av utländskt evangeliskt-luterskt trossamfund skall hava samma rätt till kyrklig vigsel som medlem av svenska kyrkan.

3 §.

Till vigsel inom svenska kyrkan äga de trolovade välja den präst inom kyrkan de själva åstunda; dock vare annan ej skyldig viga än präst i församling, av vilken endera är medlem.

Inom främmande trossamfund förrättas vigsel av därtill behörig präst inom samfundet.

4 §.

Med borgerlig vigsel må äktenskap ingås, evad de trolovade kunde erhålla kyrklig vigsel eller ej.

5 §.

Behörig att förrätta borgerlig vigsel är: i stad lagfaren ledamot av magistraten eller, där magistrat ej finnes, stadsstyrelsens ordförande, och på landet landsfiskalen ävensom, där Konungen för visst område det medgiver, den som Konungens befallningshavande särskilt förordnar till vigselförrättare.

Borgerlig vigselförrättares åliggande att viga är ej beroende därav, att någon av de trolovade har sitt hemvist inom hans tjänstgöringsområde.

Är landsfiskal bosatt i stad, äge han jämväl inom staden förrätta vigsel, men vare ej pliktig därtill, med mindre någon av de trolovade har sitt hemvist inom hans distrikt.

6 §.

Är ej sådant fall för handen, varom i 3 kap. 6 § sägs, må vigsel ej ske, med mindre lysning är fullbordad; och varde vigsel ändå vägrad, om hinder mot äktenskapet är vigselförrättaren kunnigt. Utan lysningsbevis må ej annan viga än präst, som för kyrkoböckerna där lysning skett.

Har lysning blivit fullbordad, men är vigsel ej förrättad inom fyra månader därefter eller, om de trolovade eller endera tillhör den nomadiserande lappbefolkningen, inom ett år, må vigsel ej vidare på denna lysning ske.

7 §.

Vilja de trolovade viga utan föregående lysning, efter vad i 3 kap. 6 § sägs, åligge trolovad, som är kyrkobokförd i svensk församling, att, om vigselförrättaren ej för denna församlings böcker, förete äktenskapsbetyg; och skall i övrigt i fråga om villkor för erhållande av vigsel vad i 3 kap. 2 och 3 §§ är beträffande lysning stadgat äga motsvarande tillämpning.

8 §.

Vigsel förrättas i släktingars eller andra vittnens närvaro.

Vid vigseln skola de trolovade, samtidigt tillstädes inför vigselförrättaren, på hans fråga avgiva sitt ja och samtycke till äktenskapet samt därpå av honom förklaras för äkta makar.

I övrigt lände till efterrättelse, vid vigsel inom svenska kyrkan föreskrifterna i kyrkohandboken, vid vigsel inom främmande trossamfund dess kyrkobruk och vid borgerlig vigsel de bestämmelser, som varda av Konungen meddelade.

Präst, som förrättat vigsel, give makarna ofördröjligen bevis därom. Vad vid borgerlig vigsel förekommit skall upptagas i särskilt protokoll enligt de närmare föreskrifter Konungen meddelar.

9 §.

Vigsel vare utan verkan, om den ej förrättats av präst, som äger behörighet att viga, eller av borgerlig vigselförrättare, eller om därvid ej så tillgått, som i 8 § andra stycket är föreskrivet; men ej skall vigsel anses ogill, på den grund att eljest icke så förfarits, som i 8 § är sagt, eller vigselförrättaren överskridit sin behörighet eller vederbörlig lysning ej föregått.

5 KAP.

Allmänna bestämmelser om makars rättsförhållanden.

1 §.

Man och hustru äro skyldiga varandra trohet och bistånd; de hava att i samråd verka för familjens bästa.

2 §.

Makarna äro pliktiga att, var efter sin förmåga, genom tillskott av penningar, verksamhet i hemmet eller annorledes bidra till att bereda familjen det underhåll, som med avseende å makarnas villkor må anses tillbörligt. Till familjens underhåll skall räknas vad som erfordras för den gemensamma hushållningen och barnens uppfostran samt för tillgodoseende av vardera makens särskilda behov.

3 §.

Lämnar vad ena maken enligt 2 § har att tillskjuta icke tillgång till bestridande av utgifterna för hans särskilda behov och de utgifter, han eljest med hänsyn till makarnas levnadsförhållanden enligt sed har att ombesörja för familjens underhåll, vare andra maken pliktig att i lämpliga poster tillhandahålla honom erforderliga penningmedel. Rätt till sådant bidrag tillkomme dock ej make, som visar oförmåga att handhava medel eller av annan särskild orsak icke bör åga ombesörja utgifterna.

4 §.

Vad med tillämpning av 2 och 3 §§ av ena maken överlämnats till den andre för tillgodoseende av hans särskilda behov vare hans egendom.

5 §.

Gör make sig skyldig till uppenbar försummelse av sin underhållsplikt, varde han, om andra maken det yrkar, av rätten förpliktad att till denne utgiva bidrag till de utgifter för familjens underhåll, vilkas ombesörjande enligt sed ankommer på honom eller rätten med hänsyn till omständigheterna finner skäligen böra anförtros honom.

6 §.

Har ena maken under ett kalenderår för familjens tillbörliga underhåll haft utgifter, som uppenbarligen överstiga vad enligt 2 § ålegat honom för underhållet tillskjuta, åge han, om ej annat avtalats eller med hänsyn till omständigheterna får antagas vara avsett, av andra maken utfå ersättning för vad av sagda utgifter må anses belöpa på denne.

Talan om ersättning må ej väckas, sedan ett år förflutit efter kalenderårets utgång. Rätt till ersättning må ej göras gällande av annan än den ersättningberättigade själv, ej heller i den ersättningsskyldiges konkurs.

7 §.

Leva makar på grund av söndring åtskilda, åligge ändock make att enligt de i 2 § stadgade grunder bidra till andra makens underhåll; dock må, om ena maken huvudsakligen bär skulden till sammanlevnadens hävande, andra maken ej förpliktas utgiva bidrag till hans underhåll, med mindre synnerliga skäl därtill äro.

Om bidrag till barnens underhåll i fall, som avses i första stycket, stadgas i lagen om barn i äktenskap.

8 §.

I fall, som avses i 7 §, må, såvitt det med hänsyn till vardera makens levnadsförhållanden och omständigheterna i övrigt finnes skäligt, make förpliktas att till nyttjande lämna andra maken lösören, vilka vid sammanlevnadens hävande ingingo i det för makarnas gemensamma begagnande avsedda bohaget eller utgjorde andra makens arbetsredskap. Har ena maken tillhörig egendom sålunda lämnats den andre till nyttjande, skall avtal, som ägaren må med tredje man träffa angående egendomen, ej lända till inskränkning i andra makens nyttjanderätt.

9 §.

Utan hinder av vad rätten beslutit om bidrag, som i 5 eller 7 § sägs, äge rätten på endera makens yrkande annorlunda förordna därom, när väsentligen ändrade förhållanden påkalla det.

10 §.

Avtal i fråga, som avses i 2, 3, 7 eller 8 §, må på ena makens yrkande av rätten jämkas, om avtalet finnes uppenbart obilligt eller väsentligen ändrade förhållanden påkalla det.

11 §.

Makarna vare pliktiga giva varandra de upplysningar rörande sina ekonomiska förhållanden, som erfordras för bedömande av varderas underhållsskyldighet.

12 §.

En var av makarna äge att med förpliktande verkan jämväl för den andre ingå sådana rättshandlingar för den dagliga hushållningen eller för barnens uppfostran, som sedvanligen företagas för sådant ändamål. Enahanda behörighet tillkomme hustrun i fråga om sedvanliga rättshandlingar för tillgodoseende av hennes särskilda behov. Rättshandlingen skall anses vara ingången i syfte att förplikta jämväl andra maken, såvida ej annat framgår av omständigheterna.

Rättshandling, varom i första stycket sägs, vare ej förpliktande för andra maken, om den, med vilken rättshandlingen slöts, insåg eller bort inse, att det, som anskaffades genom rättshandlingen, ej var erforderligt.

Vad sålunda är stadgat skall ej äga tillämpning, om makarna på grund av söndring leva åtskilda.

13 §.

Missbrukar make den honom enligt 12 § tillkommande behörighet, må han kunna på yrkande av andra maken av rätten förklaras behörigheten förlustig.

Sådant beslut varde av rätten upphävt, om makarna enas därom eller förändrade förhållanden visas hava inträtt.

Om rättens beslut, som i denna paragraf avses, skall ofördröjligen genom rättens försorg anmälan göras till äktenskapsregistret samt kungörelse införas i allmänna tidningarna och tidning inom orten.

14 §.

Är ena maken för bortovaro eller sjukdom ur stånd att själv ombesörja sina angelägenheter; har han ej nämnt fullmäktig, och är ej heller förmyndare eller god man för honom förordnad, äge andra maken företräda honom, när angelägenhet yppar sig, som ej utan olägenhet kan uppskjutas, uppbära avkastningen av hans egendom och annan hans inkomst samt, om det för anskaffande av medel till familjens underhåll oundgängligen tarvas, pantsätta eller avyttra honom tillhörig egendom. Fast egendom må ej i något fall intecknas eller avyttras, med mindre rätten, efter inhämtande av yttrande från hans närmaste fränder, som vistas i riket, medgiver det.

Vad nu är stadgat äge ej tillämpning, om makarna på grund av söndring leva åtskilda.

15 §.

Hustrun erhåller med vigseln mannens släktnamn; dock må hon bära sitt eget och mannens namn i förening, om hon gör anmälan därom i den ordning Konungen bestämmer.

6 KAP.

Om makars egendom.

1 §.

En var av makarna äge giftorätt i den egendom, som andra maken vid äktenskapets ingående har eller sedermera förvärvar, och som ej enligt vad nedan är stadgat skall vara hans enskilda. Makes egendom, vari giftorätt äger rum, kallas hans giftorättsgods.

I fråga om rättighet, som ej kan överlätas eller eljest är av personlig art, skola bestämmelserna om giftorätt äga tillämpning, allenast såvitt de ej strida mot vad med avseende å rättigheten särskilt gäller.

2 §.

Över sitt giftorättsgods råde make med de inskränkningar, som följa av vad i 3—6 §§ sägs.

Vid äktenskapets upplösning, så ock vid boskillnad eller hemskillnad tage vardera maken eller hans arvingar hälften av makarnas behållna giftorättsgods, såvida ej annorlunda i denna balk stadgas.

3 §.

Make vare pliktig så vårda sitt giftorättsgods, att det ej otillbörligen minskas andra maken till förfång.

4 §.

Make må ej avhända sig eller med inteckning för gäld belasta fast egendom, vare andra maken har giftorätt, utan att denne skriftligen med två vittnen samtycker därtill. Är andra maken omyndig eller bortovarende, ankomme på förmyndare eller god man at giva samtycke, varom nyss är sagt. Särskilt samtycke vare ej erforderligt, om den make, som vill företaga åtgärden, är förmyndare eller god man för andra maken.

Har make företagit åtgärd, som i första stycket sägs, utan erforderligt samtycke, vare den ogill, om andra maken eller dennes förmyndare eller gode man väcker klander därå; han instämme dock sin talan inom tre månader, sedan han fick kännedom om åtgärden, och senast inom ett år, efter det lagfart eller inteckning beviljades.

Vad i denna paragraf är stadgat om fast egendom skall äga motsvarande tillämpning i avseende å tomträtt; och skall vad i andra stycket sägs om lagfart gälla om inkrivning.

5 §.

Ej må make utan andra makens samtycke avhända sig eller pantsätta lösören, i vilka denne har giftorätt, och vilka ingå i det för makarnas gemensamma begagnande avsedda bohaget eller utgöra andra makens nödiga arbetsredskap eller äro avsedda för barnens personliga bruk. Är andra maken omyndig, ankomme likväl på honom själv att giva samtycke, som nyss är sagt, såvida han ej är sinnessjuk eller sinnesslö. Är han sinnessjuk eller sinnesslö, eller kan yttrande från honom ej utan märklig omgång eller tidsutdräkt inhämtas, vare sådant samtycke ej erforderligt.

Har make företagit rättshandling, som i första stycket sägs, utan erforderligt samtycke, och var ej den, med vilken rättshandlingen ingicks, i god tro, vare rättshandlingen ogill, om andra maken väcker klander därå; han instämme dock sin talan inom tre månader, sedan han fick kännedom om rättshandlingen, och senast inom ett år, från det godset utgavs.

6 §.

Vägras samtycke i fall, som i 4 eller 5 § avses, äge rätten på ansökan tillåta åtgärd, varom fråga är, om skäl till vägran finnes ej vara för handen.

7 §.

Har make genom brottslig gärning uppsåtligen bragt andra maken om livet, eller har han, när annan sålunda dräpt denne, haft sådan del i brottet, som i 3 kap. 1—6 §§ strafflagen sägs, vare han förlustig sin giftorätt i den egendom, som tillhört den döde.

8 §.

Enskild egendom vare:

1. egendom, som genom äktenskapsförord förklarats skola vara enskild;
2. egendom, som make erhållit i gåva av annan än andra maken med villkor att den skall vara enskild, eller som make bekommit genom testamente med sådant villkor, eller som tillfallit make i arv och om vilken arvlätaren genom testamente meddelat sådan föreskrift;

3. vad som trätt i stället för egendom, som under 1 eller 2 sägs, såvida ej annorlunda föreskrivits genom den rättshandling, på grund av vilken egendomen är enskild.

Avkastning vare ej på grund av rättshandling, varom i denna paragraf sägs, enskild, såvida det ej särskilt föreskrivits genom rättshandlingen.

9 §.

Hava makar upprättat förteckning över egendom, som tillhör vardera maken eller en av dem, och är förteckningen med deras underskrift bekräftad på heder och samvete samt försedd med intyg av vittnen om underskriften och dagen därför, skall vid tvist, vilkendera maken egendomen tillhör, förteckningen äga vitsord, såframt det ej visas eller må på grund av särskilda omständigheter antagas, att den är oriktig. Sådant vitsord tillkomme dock ej förteckningen, om tvisten uppstår vid utmätning, som sker inom ett år från förteckningens upprättande, eller i konkurs, som börjar inom samma tid.

7 KAP.

Om makars gäld.

1 §.

En var av makarna svare med sitt giftorättsgods och sin enskilda egendom för den gäld, som han gjort före äktenskapet eller under dess bestånd.

2 §.

Är i äktenskapet gäld gjord av bägge makarna, svare de en för bägge och bägge för en för gälden, såvida ej annat avtalats.

Samma lag vare, där ena maken gjort gäld, för vilken enligt 5 kap. 12 § jämväl andra maken svarar.

3 §.

Häftar hustrun jämte mannen för gäld, som båda makarna eller endera gjort genom rättshandling av den i 5 kap. 12 § avsedda beskaffenhet, och vill borgenär söka hustrun för gälden, skall han anhängiggöra sin talan inom ett år från förfallodagen eller, om gälden skall betalas vid anfordran, från dess uppkomst; försittes denna tid, vare rätt till talan mot henne förlorad.

4 §.

Sedan i anledning av boskillnad, hemskillnad eller äktenskapets upplösning bodelning verkstälts, svare hustrun för gäld, varom i 3 § sägs, och vilken uppkommit före boskillnadsansökningen, hemskillnaden eller äktenskapets upplösning, allenast intill värdet av den enskilda egendom, hon ägde, då boskillnaden söktes, hemskillnaden vanns eller äktenskapet upplöstes, och den egendom, som vid bodelningen tillades henne. Skall i anledning av hemskillnad eller äktenskapets upplösning bodelning ej äga rum, svare hustrun efter hemskillnaden eller äktenskapets upplösning för gäld, som nyss är sagd, allenast intill värdet av den egendom, hon hade, när hemskillnaden vanns eller äktenskapet upplöstes.

Häftade egendom, som i första stycket sägs, på grund av inteckning eller eljest särskilt för annan gäld än där avses, varde motsvarande del av egendomens värde ej medräknad.

5 §.

Vad i 3 och 4 §§ är stadgat skall ej äga tillämpning, om hustrun iklätt sig vidsträcktare betalningsansvar.

8 KAP.

Om äktenskapsförord; så ock om andra rättshandlingar mellan makar.

1 §.

Trolovade eller makar äge genom äktenskapsförord bestämma, att egendom, som tillhör eller tillfaller en av dem och som eljest skulle vara hans giftorättsgods, skall tillhöra honom enskilt. Genom äktenskapsförord må ock avtalas, att egendom, som eljest skulle vara ena makens enskilda, skall vara hans giftorättsgods, såvida ej annat följer av vad i 6 kap. 8 § 2 sägs.

Utöver vad nu är sagt må ej genom avtal mellan trolovade eller makar stadgas avvikelse från vad denna balk innehåller om makars egendom.

2 §.

Vill trolovad till sin trolovade giva egendom att tillfalla honom vid äktenskapets ingående, eller vill make giva något åt sin make, skall därom upprättas äktenskapsförord. Sådant förord vare dock ej erforderligt, när fråga är om sedvanliga skänker, vilkas värde ej står i missförhållande till givarens villkor.

Utfästelse av trolovad eller make att under äktenskapet till andra maken utgiva penningar eller annat vare, såvida vederlag ej utgår, icke bindande, även om skriftligt fordringsbevis överlämnas.

3 §.

Make, å vars inkomst under loppet av ett kalenderår uppkommit besparing, äge, utan upprättande av äktenskapsförord, före utgången av följande året till andra maken stan vederlag överlåta egendom till belopp motsvarande högst hälften av vad som beuparats. Sådan överlåtelse vare dock ej gällande mot borgenärer, med mindre därom upprättats skriftlig, med vittnen styrkt handling, däri jämväl besparingens storlek angivits, samt överlåtaren hade kvar egendom, som uppenbarligen motsvarade hans gäld.

4 §.

Hava makar utan upprättande av äktenskapsförord träffat avtal sig emellan om överlåtelse av egendom, äge make mot borgenärer återropa avtalet, allenast om det visas eller må på grund av omständigheterna antagas, att avtalet icke är av sådan beskaffenhet, att för dess giltighet kräves upprättande av äktenskapsförord.

5 §.

Har gåva skett, som i 2 § sägs, och är ej sådant fall för handen, som i första stycket andra punkten av samma lagrum avses; kan gäld, för vilken givaren häftade, då gåvan enligt 12 § blev gällande, ej betalas av honom, svare andra maken för vad som brister intill värdet av den överlättna egendomen, om han ej kan styrka, att givaren hade kvar egendom, som uppenbarligen motsvarade hans gäld. Om vederlag utgått, skall dess värde avräknas från värdet av den överlättna egendomen. Har denna helt eller delvis gått förlorad utan mottagarens vållande, njute han motsvarande befrielse från ansvar.

Är givaren i konkurstillstånd, eller föreligger omständighet, som medför rätt för borgenären att påyrka hans försättande i konkurs, svare andra maken för gälden intill det belopp, som i första stycket sägs, även om det ej är utrett vad som brister hos givaren.

Därest talan om gåvans återvinning till givarens konkursbo är anhängig, må mottagarens ansvar enligt denna paragraf icke göras gällande.

6 §.

Biträder ena maken den andre i hans förvärvsverksamhet, njute han, även om överenskommelse om gottgörelse ej träffats, skälig ersättning för sitt arbete, om det med hänsyn till arbetets art och omständigheterna i övrigt må anses tillbörligt, att ersättning skall utgå.

Har ej talan om utfående av ersättning för biträde, varom i första stycket sägs, anhängiggjorts före utgången av kalenderåret efter det, då arbetet verkställdes, vare rätt till talan förlorad, såvida ej annat avtalats.

7 §.

Är egendom av ena maken överlämnad till den andres förvaltning, och hava makarna avtalat eller kan det med hänsyn till omständigheterna antagas hava varit av dem avsett, att den, som mottagit egendomen, skulle äga använda avkastningen till familjens underhåll, skall vid tvist, i vilken mån avkastningen härtill åtgått, vad han uppgiver äga vitsord, såframt ej annat visas eller må på grund av omständigheterna antagas.

Har make, som överlämnat egendom till andra makens förvaltning, avstått från rätt att, när han det vill, återkalla uppdraget, vare det ej bindande.

8 §.

Om avtal rörande makes underhållsskyldighet och om vissa avtal med avseende å förestående hemskillnad eller upplösning av äktenskap, så ock om avtal rörande bodelning eller vad därmed äger samband stadgas i 5, 11 och 13 kap. denna balk.

9 §.

Trolovad eller make må, ändå att han är omyndig, sluta äktenskapsförord; tage dock förmyndarens samtycke, såvida ej fråga är allenast om överlåtelse av egendom, varöver han själv äger råda.

Samma lag vare om överlåtelse, som avses i 3 §; och skall vad i sagda paragraf stadgas om villkor för överlåtelsens giltighet mot borgenärer tillämpas jämväl beträffande förmyndarens samtycke till överlåtelsen.

10 §.

Äktenskapsförord skall av de trolovade eller makarna skriftligen upprättas och bestyrkas med vittnen. Kräves förmyndarens samtycke, skall ock det givas på sätt nu är sagt.

11 §.

Äktenskapsförord skall ingivas till rätten i den ort, där mannen bör svara i tvistemål, som röra hans person, eller, om mannen ej är skyldig att i mål, som nyss sagts, svara vid svensk domstol, till rätten i den ort, där hustrun bör svara i sådana mål. Finnes ej behörig domstol enligt vad nu är sagt, varde förordet ingivet till Stockholms rådstuvurätt.

Rätten intage äktenskapsförordet i protokollet och översände ofördröjligen en bestyrkt avskrift därav till den myndighet, som för äktenskapsregistret, med uppgift om dagen, då förordet ingavs till rätten; låte ock i fall, som i 2 § avses, om ingivandet införa kungörelse i allmänna tidningarna och tidning inom orten.

Innehåller förordet ej fullständig upplysning om makarnas namn, yrke och hemvist, infordre rätten sådan uppgift och meddele den till registreringsmyndigheten. Är ej bestyrkt avskrift av förordet till rätten ingiven, låte rätten på sökandens bekostnad ombesörja sådan avskrift.

12 §.

Är äktenskapsförord slutet mellan trolovade, vare det gällande från äktenskapets ingående, om det ingives till rätten, i stad inom en månad och å landet senast å det ting, som infaller näst efter en månad, sedan äktenskapet ingicks. Eljest vare förord ej gällande, förrän det ingivits till rätten.

9 KAP.

Om boskillnad.

1 §.

Make vare berättigad att efter ansökan vinna boskillnad:

1. om andra maken genom vanvård av sina ekonomiska angelägenheter, genom missbruk av rätten att råda över sitt giftorättsgods eller genom annat otillbörligt förfarande vållar väsentlig minskning därav eller fara för sådan minskning; och
2. om andra makens bo är avträtt till konkurs.

2 §.

Makar äge ock vinna boskillnad, när de äro ense därom.

3 §.

All egendom, som make förvärvar efter det boskillnad blivit sökt, vare, om boskillnad beviljas, makens enskilda egendom.

4 §.

Sedan boskillnad beviljats, skall bodelning äga rum, och skall vad därvid tillfaller make vara hans enskilda egendom.

5 §.

Till dess bodelning sker, äge vardera maken, såvitt ej av stadgandet i 6 § annat för-
anledes, fortfarande råda över det giftorättsgods, som tillhörde honom, då boskillnads-
ansökningen gjordes; och vare maken pliktig att vid bodelningen avgiva redovisning
för sin förvaltning av godset och den avkastning, som därav fallit.

6 §.

Är boskillnad sökt, och har, då ansökningen gjorts allenast av ena maken, skälig
anledning därtill visats, skall, såvida endera maken det äskar och det finnes erforderligt
till betryggande av hans rätt, giftorättsgods, varöver andra maken enligt 5 § äger råda,
till värde motsvarande vad av nämnda gods kan antagas vid bodelningen tillkomma
den förre, sättas under särskild vård och förvaltning, till dess boskillnadsansökningen
prövats och, om den bifalles, bodelning skett eller ock boskillnadsansökningen förfallit;
dock må sådant avskiljande ej mot andra makens bestridande äga rum, såvida han ställer
säkerhet, som av rätten godkännes, för vad av godset bör vid bodelningen tillkomma
sökanden. Har boskillnad beviljats, äge en var av makarna, enligt vad nu är sagt, på-
kalla, att giftorättsgods, varöver andra maken äger råda, sättes under särskild vård
och förvaltning, till dess bodelning skett.

Vid meddelande av förordnande, som i första stycket sägs, må jämväl givas närmare
bestämmelser om användande av godset eller dess avkastning för familjens underhåll
eller eljest till nödiga utgifter.

7 §.

Giftorättsgods, varöver make enligt 5 § äger råda, må utan hinder av ansökan om bo-
skillnad eller dom därå utmätas för hans gäld. Är sådant gods enligt 6 § satt under
särskild vård och förvaltning, må det dock ej utmätas för hans gäld, såvida ej jämväl
andra maken svarar för gälden eller godset på grund av inteckning eller eljest särskilt
häftar därför.

8 §.

Avträdes, innan bodelning ägt rum, makes egendom till konkurs, eller har bodelning
i anledning av makes konkurs återgått, stånde det giftorättsgods, varöver maken enligt
5 § äger råda, under konkursboets förvaltning, till dess genom bodelning blivit bestämt
vad som skall tillfalla maken; och vare emellertid konkursboet oförhindrat försälja
egendomen, om det finnes erforderligt.

Förordnande, varom i 6 § sägs, vare, då konkurs inträffar, förfallet.

9 §.

Har ej under boskillnadsmålet uppteckning skett av vardera makens tillgångar och skulder, sådana de voro, när ansökningen om boskillnad gjordes, skall, sedan boskillnad beviljats, sådan uppteckning förrättas. Bouppteckning skall av makarna med edsförpliktelse underskrivas och en avskrift därav till rätten eller domaren ingivas.

Har avskrift av bouppteckning ej inkommit inom tre månader, från det boskillnadsdomen gavs, förordne rätten eller domaren magistratsperson, landsfiskal, rättens betjänt eller annan lämplig person att verkställa uppteckningen; och åligge det make att under edsförpliktelse redligen uppgiva sina tillgångar och skuder. Förrättningsmannen har att till rätten eller domaren översända en avskrift av bouppteckningen.

Är boskillnad sökt och har, då ansökningen gjorts allenast av ena maken, skäligen anledning därtill visats, skall rätten eller domaren, om ena maken det äskar, meddela förordnande om boupptecknings förrättande, efter vad förut i denna paragraf är sagt; och åligge det förrättningsmannen att tillställa vardera maken ett exemplar av bouppteckningen ävensom att till rätten eller domaren insända en avskrift därav med underrettelse om dagen, då makarna erhållit bouppteckningen.

Riktigheten av upprättad bouppteckning vare make pliktig att med ed inför rätten fästa, om det yrkas av andra maken eller av borgenär, vilkens fordran tillkommit före bodelningen.

10 KAP.

Om återgång av äktenskap.

1 §.

Har äktenskap slutits, ehuru däremot var hinder, varom sägs i 2 kap. 7, 9 eller 10 §, skall till återgång dömas.

För hinder, som avses i 2 kap. 10 §, äge dock återgång ej rum, om det tidigare äktenskapet är upplöst, utan att talan om återgång blivit väckt.

Allmän åklagare vare pliktig yrka äktenskaps återgång; och må talan därom föras jämväl av vardera maken samt för hinder, som avses i 2 kap. 10 §, av den omgiftes make i det tidigare giftet.

2 §.

Var make vid vigseln sinnessjuk eller sinnesslö, gånge äktenskapet på hans talan åter. Har han ej yrkat återgång inom sex månader, från det sjukdomen blev botad, vare han sin rätt till talan förlustig.

Hade andra maken vid vigseln ej kunskap om sinnessjukdomen eller sinnesslöheten, äge jämväl han vinna återgång, såframt han väcker talan inom sex månader, från det han fick sådan kunskap, och senast inom tre år från vigseln; dock må talan om återgång för sinnessjukdom ej anställas, sedan sjukdomen blivit botad.

3 §.

Äktenskap gånge ock på makes yrkande åter:

1. om han vid vigseln befann sig i tillfällig sinnesförvirring eller annat sådant tillstånd, som utesluter rättslig handlingsförmåga;

2. om han av misstag låtit sig viga vid annan än sin trolovade eller utan att vilja ingå äktenskap;

3. om honom ovetande andra maken vid vigseln led av fallandesot, som härrör av övervägande inre orsaker, könssjukdom i smittosamt skede eller spetälska eller var obotligt vanför till äktenskap;

4. om han bedragits till äktenskapet, därigenom att han blivit av andra maken genom falsk uppgift eller svikligt förtigande vilseledd angående vem denne är eller angående sådana omständigheter rörande hans tidigare liv, som skäligen bort avhålla den bedragne från äktenskapets ingående; eller

5. om han blivit tvungen till äktenskapet.

Återgång äge ej rum, såvida ej maken instämt sin talan inom sex månader, sedan tillstånd, som i 1 sägs, upphörde eller han fick kunskap om återgångsskäl, varom i 2, 3 eller 4 förmåles, eller blev fri från tvång, som i 5 avses; och må talan om återgång ej i något fall väckas, sedan tre år förflutit från vigseln.

Talan om återgång må ej heller anställas för könssjukdom, om maken ej blivit smittad och sjukdomen ej längre är i smittosamt skede, eller för annan sjukdom, sedan den blivit botad.

4 §.

I fråga om verkan av återgång skall, såvida ej nedan är annorlunda stadgat, vad om äktenskapsskillnad är föreskrivet äga motsvarande tillämpning.

Vad i 11 kap. 20 § är för där avsedda fall stadgat om uppteckning av vardera makens tillgångar och skulder och om edfästande av sådan uppteckning skall äga motsvarande tillämpning, när mål om återgång är anhängigt eller till återgång blivit dömt.

5 §.

Då äktenskap återgår, skall vid bodelningen så anses, som om den egendom, en var av makarna vid vigseln hade eller efteråt förvärvat genom arv, gåva eller testamente, varit hans enskilda.

6 §.

Sker återgång jämlikt 1 §, och var ena maken vid vigseln i god tro men den andre ej, äge den förre rätt till skadestånd, efter vad som med avseende å makarnas förmögenhetsförhållanden och övriga omständigheter prövas skäligt.

Vinner make återgång jämlikt 2 § första stycket eller 3 §, och var den omständighet, som föranledde återgången, vid vigseln känd för andra maken, njute ock den make, på vars talan äktenskapet går åter, skadestånd, som nyss är sagt.

Skadestånd må sättas att utgå på en gång eller å särskilda tider.

Anspraak på skadestånd skall, därest fråga ej är allenast om jämkning av avtal, som makarna med hänsyn till återgången träffat, vid talans förlust framställas i målet om återgång.

7 §.

Efter återgång vare makarna ej pliktiga försörja varandra.

8 §.

Går äktenskap åter jämlikt 1 §, och var mannen vid vigseln i god tro men hustrun ej, eller vinner mannen återgång jämlikt 2 § första stycket eller 3 §, och var den omständighet, som föranledde återgången, vid vigseln känd för hustrun, varde, om mannen i målet om återgång det äskar, förbud henne meddelat att vidare bära hans namn.

9 §.

Upplöses genom makes död äktenskap, som jämlikt 1 § bort gå åter, skall, såframt yrkande därom göres senast vid bodelningen, makarnas giftorättsgods så delas, som hade återgång skett.

Samma lag vare, om äktenskap, som jämlikt 2 eller 3 § kan dömas att återgå, genom döden upplöses och tillämpning av nyss sagda regler äskas av den efterlevande maken, om han ägde vinna återgång, eller av annan bodelägare, om den avlidne hade sådan rätt och han förde talan om återgång eller intill sin död befann sig i sådant tillstånd, som i 2 § eller 3 § 1 sägs.

10 §.

Efterlevande make, som vid andra makens död ägde vinna återgång av äktenskapet, njute, såframt han senast vid bodelningen det yrkar, skadestånd efter de i 6 § givna reglerna.

11 §.

Hade äktenskap bort gå åter för hinder, som sägs i 2 kap. 10 §, och dör den omgifte, skall rätt till ersättning, pension eller annan ekonomisk förmån, som är tillagd efterlevande make, såvida ej annat av omständigheterna framgår, anses tillkomma maken i första giftet.

11 KAP.

Om hemskillnad och äktenskapsskillnad.

1 §.

Makar, som finna sig på grund av djup och varaktig söndring ej kunna fortsätta sammanlevnaden, äge, när de äro ense därom, vinna rättens dom å sammanlevnadens hävande (*hemskillnad*).

2 §.

Gör ena maken sig skyldig till grov försummelse av sin plikt att försörja andra maken eller barnen, eller åsidosätter han eljest i märklig mån sina plikter mot dem, eller är han

hemfallen åt missbruk av rusgivande medel, eller för han ett lastbart liv, äge andra maken vinna hemskillnad, såvida ej med hänsyn till hans eget förhållande eller andra särskilda omständigheter ändock skäligen kan fordras, att han fortsätter sammanlevnaden.

Har på grund av stridighet i lynne och tänkesätt eller av annan orsak uppstått djup och varaktig söndring mellan makarna, och vill endera erhålla hemskillnad, vare han därtill berättigad, såvida ej med hänsyn till hans förhållande eller andra särskilda omständigheter ändock skäligen kan fordras, att han fortsätter sammanlevnaden.

3 §.

Hava makar efter vunnen hemskillnad levat åtskilda ett år, och är sammanlevnaden ej heller därefter upptagen, varde på talan av endera dömt till äktenskapsskillnad.

4 §.

Om makar utan dom å hemskillnad på grund av söndring leva åtskilda sedan minst tre år, äge en var av dem vinna äktenskapsskillnad; dock må ej till äktenskapsskillnad dömas, om endast ena maken vill skiljas och med hänsyn till hans förhållande eller andra särskilda omständigheter äktenskapet finnes skäligen icke böra på hans talan upplösas.

5 §.

Har ena maken egenvilligt och utan giltig orsak undandragit sig sammanlevnaden två år och ej sedermera upptagit den, äge andra maken vinna skillnad i äktenskapet.

6 §.

Är ena maken borta, och vet man ej, att han inom de tre sista åren varit vid liv, äge andra maken vinna äktenskapsskillnad.

7 §.

Har ena maken, i strid mot vad i 2 kap. 10 § är stadgat, ingått nytt gifte, äge andra maken vinna äktenskapsskillnad, såframt han anställer talan därom inom sex månader, från det han fick kunskap om den nya vigseln.

8 §.

Bryter ena maken äktenskapet med hor, eller övar han annan straffbar otukt, have andra maken rätt till äktenskapsskillnad, såvida han ej varit delaktig i gärningen eller samtyckt därtill; han instämme dock sin talan inom sex månader efter erhållen kunskap om gärningen och senast inom tre år, sedan den begicks, eller vare förlustig sin rätt.

9 §.

Har make, som lider av könssjukdom i smittosamt skede, med vetskap eller misstanke därom genom könsumgänge utsatt andra maken för fara att bliva smittad, äge denne

vinna skillnad i äktenskapet, såvida han ej med vetskap om faran låtit utsätta sig därför. Dock må ej dömas till skillnad, med mindre talan därom anställes inom sex månader, från det maken fick veta, att han blivit utsatt för smittofara, ej heller om maken ej blivit smittad och sjukdomen, när talan anställes, ej längre är i smittosamt skede.

10 §.

Stämplars ena maken mot den andres liv, eller förövar han grov misshandel mot andra maken, äge denne rätt till skillnad i äktenskapet; han instämme dock vid talans förlust maken inom sex månader efter erhållen kunskap om gärningen och senast inom tre år, sedan den begicks.

11 §.

Varder ena maken dömd till straffarbete i tre år eller svårare straff, äge andra maken vinna skillnad i äktenskapet.

Dömes ena maken till straffarbete på viss tid understigande tre år, dock minst sex månader, eller till fängelse eller tvångsarbete i minst ett år, och yrkar andra maken äktenskapsskillnad, pröve rätten, huruvida med hänsyn till vad den dömde låtit komma sig till last och övriga omständigheter skillnad må ske. Samma lag vare, om ena maken varder av utländsk domstol dömd till frihetsstraff i minst ett år och andra maken på den grund vill skiljas.

För straffdom må dock skillnad ej äga rum, om andra maken varit delaktig i brottet eller samtyckt därtill.

Vill make vinna skillnad, enligt vad nu är sagt, instämme han andra maken inom sex månader efter erhållen kunskap om domen och senast inom tre år, sedan den föll, eller have förlorat sin talan.

12 §.

Är ena maken hemfallen åt missbruk av rusgivande medel, må på talan av andra maken dömas till äktenskapsskillnad, när rätten finner synnerliga skäl därtill föranleda.

13 §.

Är ena maken sinnessjuk; har sjukdomen under äktenskapet fortfarit tre år, och finnes ej skäligen förhoppning om den sjukes varaktiga återställande till hälsan, have andra maken rätt till äktenskapsskillnad.

14 §.

All egendom, som make förvärvar, efter det hemskillnad vunnits, vare hans enskilda.

15 §.

När till hemskillnad blivit dömt, skall bodelning äga rum, och skall vad därvid tillfaller make vara hans enskilda egendom.

16 §.

Till dess bodelning sker, äge vardera maken, såvitt ej av stadgandet i 17 § annat föranledes, fortfarande råda över det giftorättsgods, som tillhörde honom, då hemskillnaden beviljades; och vare maken pliktig att vid bodelningen avgiva redovisning för sin förvaltning av godset och den avkastning, som därav fallit.

17 §.

Om endera maken det äskar och det finnes erforderligt till betryggande av hans rätt, skall giftorättsgods, varöver andra maken enligt 16 § äger råda, till värde motsvarande vad av nämnda gods kan antagas vid bodelningen tillkomma den förre, sättas under särskild vård och förvaltning, till dess bodelning skett; dock må sådant avskiljande ej mot andra makens bestridande äga rum, såvida han ställer säkerhet, som av rätten godkännes, för vad av godset bör vid bodelningen tillkomma sökanden.

Vid meddelande av förordnande, som i första stycket sägs, må jämväl givas närmare bestämmelser om användande av godset eller dess avkastning för familjens underhåll eller eljest till nödiga utgifter.

18 §.

Giftorättsgods, varöver make enligt 16 § äger råda, må utan hinder av dom å hemskillnad utmätas för hans gäld. Är sådant gods enligt 17 § satt under särskild vård och förvaltning, må det dock ej utmätas för hans gäld, såvida ej jämväl andra maken svarar för gälden eller godset på grund av inteckning eller eljest särskilt häftar därför.

19 §.

Avträdes, innan bodelning ägt rum, makes egendom till konkurs, eller har bodelning i anledning av makes konkurs återgått, stånde det giftorättsgods, varöver maken enligt 16 § äger råda, under konkursboets förvaltning, till dess genom bodelning blivit bestämt vad som skall tillfalla maken; och vare emellertid konkursboet oförhindrat försälja egendomen, om det finnes erforderligt.

Förordnande, varom i 17 § sägs, vare, då konkurs inträffar, förfallet.

20 §.

Har ej under hemskillnadsmålet uppteckning skett av vardera makens tillgångar och skulder, skall, sedan hemskillnad beviljats, sådan uppteckning förrättas. Bouppteckning skall av makarna med edsförpliktelse underskrivas och en avskrift därav till rätten eller domaren ingivas.

Har avskrift av bouppteckning ej inkommit inom tre månader, från det hemskillnadsdomen gavs, förordne rätten eller domaren magistratsperson, landsfiskal, rättens betjänt eller annan lämplig person att verkställa uppteckningen; och åligge det make att under edsförpliktelse redligen uppgiva sina tillgångar och skulder. Förrättningsmannen har att till rätten eller domaren översända en avskrift av bouppteckningen.

Är mål om hemskillnad anhängiggjort, och har, då talan är väckt allenast av ena maken, skäligen anledning därtill visats, äge rätten eller domaren, om ena maken det

äskar, meddela förordnande om boupptecknings förrättande, efter vad förut i denna paragraf är sagt; och åligge det förrättningsmannen att till rätten eller domaren insända en avskrift av bouppteckningen.

Riktigheten av upprättad bouppteckning vare make pliktig att med ed inför rätten fästa, om det yrkas av andra maken eller av borgenär, vilkens fordran tillkommit före bodelningen.

21 §.

Bestämmelserna i 15—20 §§ äge ej tillämpning, om till följd av äktenskapsförord eller boskillnad ingendera maken har giftorättsgods.

22 §.

Vinner make hemskillnad enligt 2 § första stycket, och är den honom vid bodelningen tillkommande egendomen ringa, äge rätten på hans yrkande förordna, att han vid bodelningen må av makarnas giftorättsgods uttaga nödigt bohag ävensom arbetsredskap och andra lösören, som erfordras till fortsättande av hans näring, även om därigenom den andres lott skulle lida inskränkning. Vad nu är stadgat skall ej lända till minskning i den rätt, som enligt 13 kap. 4 § tillkommer vardera maken.

23 §.

Vad i 15—20 §§ är stadgat för det fall, att makar vunnit hemskillnad, eller att mål om hemskillnad är anhängiggjort, skall äga motsvarande tillämpning, när till äktenskapskillnad är dömt eller mål därom är anhängiggjort, såframt ej till följd av äktenskapsförord, boskillnad eller hemskillnad ingendera maken har giftorättsgods.

Vinner make äktenskapsskillnad på grund av förhållande, som innefattar grov kränkning från andra makens sida, eller på grund av dennes missbruk av rusgivande medel, skall vad i 22 § är stadgat äga motsvarande tillämpning.

24 §.

Sker äktenskapsskillnad på grund av ena makens förhållande, varigenom han grovt kränkt den andre, eller efter hemskillnad, som vunnits på grund därav att ena maken grovt åsidosatt sina plikter mot den andre, njute denne skadestånd, efter vad med avseende å makarnas förmögenhetsförhållanden och övriga omständigheter prövas skäligt.

Skadestånd må sättas att utgå på en gång eller å särskilda tider.

Anspraak på skadestånd skall, där fråga ej är allenast om jämkning av avtal, som makarna med hänsyn till skillnaden träffat, vid talans förlust framställas i skillnads-målet.

25 §.

Hava makar vunnit hemskillnad, åligge ändock make att enligt de i 5 kap. 2 § stadgade grunder bidraga till den andres tillbörliga underhåll; dock må, om ena maken huvudsakligen bär skulden till hemskillnaden, den andre ej förpliktas giva underhålls-bidrag, med mindre synnerliga skäl därtill äro.

26 §.

Varda makar skilda i äktenskapet, och finnes den ene efter skillnaden bliva i behov av bidrag till sitt tillbörliga underhåll, äge rätten ålägga andra maken utgöra sådant bidrag, efter vad med avseende å hans förmåga samt övriga omständigheter prövas skäligt. Underhållsbidrag må likväl ej tillerkännas make, som huvudsakligen bär skulden till skillnaden. Bidraget kan, såframt den underhållsskyldiges förmögenhetsförhållanden och omständigheterna i övrigt därtill föranleda, bestämmas till visst belopp, som den underhållsskyldige har att en gång för alla utgiva till den underhållsberättigade. Är bidraget bestämt att utgå på särskilda tider, och träder den berättigade i nytt gifte, skall bidrag ej vidare utgå.

Anspråk på underhållsbidrag till fränskild make skall, såvida fråga ej är allenast om jämkning av avtal, som makarna med hänsyn till skillnaden träffat, vid talans förlust framställas i skillnadsmålet.

27 §.

Om åliggande för rätten att vid hemskillnad och äktenskapsskillnad förordna, vilken av makarna skall erhålla vårdnaden om barnen, så ock om bidrag till barnens underhåll i dessa fall stadgas i lagen om barn i äktenskap.

28 §.

Utan hinder av vad rätten förut beslutit om bidrag till makes underhåll äger rätten på endera makens yrkande annorledes förordna därom, när väsentligt ändrade förhållanden påkalla det; dock må underhållsbidrag till fränskild make ej utdömas, såframt talan därom blivit ogillad, eller höjas utöver förut bestämt belopp.

Vad i denna paragraf är stadgat äge ej tillämpning, om någon förpliktats att till fränskild makes underhåll utgiva visst belopp en gång för alla.

29 §.

Är avtal, som makar med avseende å förestående hemskillnad eller äktenskapsskillnad träffat om bodelning eller vad därmed äger samband, om skadestånd eller om bidrag till makes underhåll, uppenbart obilligt för ena maken, må det, om avtalet ej slutits under hemskillnad, på hans talan av rätten jämkas. Sådant klander skall vid talans förlust väckas senast i skillnadsmålet, om äktenskapsskillnad sker jämlikt 3 §, men eljest inom ett år, från det skillnad i äktenskapet meddelades.

30 §.

Flytta makar, som vunnit hemskillnad, åter samman, förfalle verkan av hemskillnaden utom beträffande frågor, om vilka i 14—20 §§ är stadgat.

31 §.

Hustrun äge efter äktenskapsskillnad behålla det namn hon genom äktenskapet erhållit eller återtaga det namn hon hade såsom ogift.

12 KAP.

Vissa bestämmelser med avseende å äktenskaps upplösning genom makes död.

1 §.

Då make dött, skall bodelning ske, såvida ej till följd av äktenskapsförord, boskillnad eller hemskillnad ingendera maken vid dödsfallet hade giftorättsgods.

2 §.

Innan all veterlig gäld, för vilken den döde svarade, blivit gulden eller medel till betalning av gälden satts under särskild vård, må bodelning ej äga rum, med mindre efterlevande maken och den dödes arvingar äro ense därom eller den dödes egendom blivit avträdd till konkurs.

3 §.

Till dess bodelning sker, tillkomme förvaltningen av den dödes giftorättsgods hans arvingar och efterlevande maken i förening, med iakttagande av vad i avseende å förvaltningen är särskilt stadgat.

4 §.

Efterlevande make äge, såvitt ej av stadgandet i 5 § annat föranledes, fortfarande råda över det giftorättsgods, som tillhörde honom vid dödsfallet; och vare maken pliktig att vid bodelningen avgiva redovisning för sin förvaltning av godset och den avkastning, som därav fallit.

5 §.

Om den avlidnes arvingar det äska och det finnes erforderligt till betryggande av deras rätt, skall giftorättsgods, varöver efterlevande maken enligt 4 § äger råda, till värde motsvarande vad av nämnda gods kan antagas vid bodelningen tillkomma dem, sättas under särskild vård och förvaltning, till dess bodelning skett; dock må sådant avskiljande ej mot efterlevande makens bestridande äga rum, såvida han ställer säkerhet, som av rätten godkännes, för vad av godset bör vid bodelningen tillkomma arvingarna.

Vid meddelande av förordnande, som i första stycket sägs, må jämväl givas närmare bestämmelser om användande av godset eller dess avkastning för efterlevande makens och barnens underhåll eller eljest till nödiga utgifter.

6 §.

Giftorättsgods, varöver efterlevande make enligt 4 § äger råda, må utan hinder av andra makens död utmätas för den förres gäld. Är sådant gods enligt 5 § satt under särskild vård och förvaltning, må det dock ej utmätas för efterlevande makens gäld, såvida ej jämväl den döde svarade för gälden eller godset på grund av inteckning eller eljest särskilt häftar därför.

7 §.

Avträdes, innan bodelning ägt rum, endera makens egendom till konkurs, eller har bodelning i anledning av sådan konkurs återgått, stånde det giftorättsgods, som vid tiden för dödsfallet tillhörde gäldenären, under konkursboets förvaltning, till dess genom bodelning blivit bestämt vad som skall tillfalla konkursboet; och vare emellertid konkursboet oförhindrat försälja egendomen, om det finnes erforderligt.

Förordnande, varom i 5 § sägs, vare, då konkurs inträffar, förfallet.

13 KAP.

Om bodelning.

1 §.

Bodelning, som skall äga rum i anledning av boskillnad, äktenskaps återgång, hemskillnad, äktenskapsskillnad eller ena makens död, skall företagas i den ordning, som i ärvdabalken är stadgad om arvskifte, och med iakttagande därjämte av bestämmelserna i detta kapitel.

Vad i detta kapitel sägs om make skall, när make är död, tillämpas beträffande hans arvingar, såvida ej annorlunda stadgas.

2 §.

Häftar make för gäld, som tillkommit, innan ansökning om boskillnad blivit gjord eller äktenskapets återgång, hemskillnad eller äktenskapsskillnad vunnits, eller, om bodelningen äger rum till följd av ena makens död, före dödsfallet, skall av den gäldbundne makens giftorättsgods tilläggas honom egendom till täckning av gälden eller, om bägge makarna häfta för denna, av den del av gälden, som makarna emellan belöper på honom.

Är gälden gjord före äktenskapets ingående, och häftade, då äktenskapet ingicks, enskild egendom eller egendom, som i 6 kap. 1 § andra stycket avses, och som ej skall ingå i bodelningen, på grund av inteckning eller eljest särskilt för gälden, eller har maken under äktenskapet ådragit sig gälden genom vanvård av sina ekonomiska angelägenheter eller genom annat otillbörligt förfarande eller till förvärv eller förkovran av egendom, som nyss är sagd, skall tilldelning, varom i första stycket stadgas, äga rum allenast för den del av gälden, för vilken betalning ej kan erhållas ur sådan egendom.

3 §.

Sedan tilldelning för gäld ägt rum, enligt vad i 2 § sägs, skall återstoden av makarnas giftorättsgods delas lika mellan dem, såvida ej annat föranledes av vad i 6 kap. 7 §, 10 kap. 5 eller 9 §, 11 kap. 22 § eller 23 § andra stycket eller ock av vad här nedan i 4—12 §§ sägs.

4 §.

Vardera maken eller, om ena maken är död, den efterlevande äge från delningen undantaga honom tillhöriga kläder och andra föremål, som tjäna uteslutande till hans personliga bruk, dock ej till högre värde än med hänsyn till makarnas villkor kan anses skäligt.

5 §.

Varder giftorättsgods tillagt ena maken till tackning av gäld, som i 2 § andra stycket sägs, äge andra maken erhålla vederlag därför av makarnas giftorättsgods.

6 §.

Har make genom vanvård av sina ekonomiska angelägenheter, genom missbruk av rätten att råda över sitt giftorättsgods eller genom annat otillbörligt förfarande vållat, att detta väsentligen minskats, äge andra maken erhålla vederlag därför av makarnas giftorättsgods. Räcker det ej till, och har den vederlagsskyldige enskild egendom, gånge för hälften av vad som brister vederlag ut av den enskilda egendom, som ej erfordras för tackning av gäld.

7 §.

Rätt till vederlag, som i 6 § sägs, tillkomme ock make, om andra maken använt sitt giftorättsgods till förvärv eller förkovran av sin enskilda egendom eller av egendom, som i 6 kap. 1 § andra stycket avses, och som ej skall ingå i bodelningen, eller till betalning av sådan före äktenskapets ingående gjord gäld, som i 2 § andra stycket omförmäles.

8 §.

Make, som använt sin enskilda egendom till förkovran av sitt giftorättsgods, njute vederlag av detta.

9 §.

Har make tillkommande vederlag ej kunnat till fullö utgå, äge han ej för bristen fordran hos andra maken.

10 §.

Skadestånd, som enligt 10 kap. 6 eller 10 § eller 11 kap. 24 § tillkommer make och är till betalning förfallet, skall vid bodelningen utgå av vad därvid tillkommer andra maken utöver egendom till tackning av denne åvilande gäld. Samma lag vare beträffande till betalning förfallet underhållsbidrag, som make jämlikt 11 kap. 26 § har att en gång för alla utgiva till andra maken.

11 §.

Häfta makarna, en för bägge och bägge för en, för gäld, som i 2 § avses, äge en var av dem fordra, att den andre betalar så stor del av gälden, som makarna emellan belöper på denne, eller ock ställer maken säkerhet för betalningen. Sker det ej, skall, om den

som framställt yrkandet påfordrar det och ställer säkerhet för gäldens betalning, egendom till tackning av nämnda del av gälden tilldelas honom av vad vid bodelningen tillkommer andra maken utöver egendom till tackning av annan gäld; och vare den förre makarna emellan ensam ansvarig för gäldens betalning.

12 §.

Sker bodelning i anledning av makes död, och är den egendom, som därvid tillkommer efterlevande maken, ringa, äge han av makarnas giftorättsgods uttaga nödigt bohat ävensom arbetsredskap och andra lösören, som erfordras till fortsättande av hans näring, även om därigenom arvingarnas lott skulle lida inskränkning.

13 §.

Vid lotternas utläggning äge vardera maken eller, om endera är död, den efterlevande på sin lott bekomma arbetsredskap och andra lösören, som erfordras till fortsättande av hans näring. Därefter vare en var av makarna berättigad att på sin lott erhålla den till hans giftorättsgods hörande egendom han önskar. Fastighet, som tillhör ena makens giftorättsgods, så ock annan till ena makens giftorättsgods hörande egendom, som det av särskild anledning kan vara av intresse för honom att behålla, vare han, även om egendomen i värde överstiger vad på hans lott belöper, berättigad bekomma, om han lämnar penningar till fyllnad av andra makens lott.

Skall ena makens enskilda egendom gå i betalning för vederlag, som i 6 eller 7 § sägs, gånge vederlaget ut i egendom, som maken själv äger anvisa.

Rätt, varom i första stycket sista punkten sägs, tillkomme, när make är död, ej andra arvingar än bröstarvingar; och njute de sådan rätt allenast beträffande fastighet, som maken förvärvat från släkting i rätt uppstigande led eller sådan släktings dödsbo.

14 §.

Har vid bodelningen make eftergivit vad enligt bestämmelserna i detta kap. tillkommer honom, och kan gäld, som uppstått före bodelningen, ej betalas av honom, svare andra maken för vad som brister intill värdet av vad han för mycket bekommit, såvida han ej kan visa, att hans make efter bodelningen hade kvar egendom, som uppenbarligen motsvarade honom då åvilande gäld. Är den make, som gjort eftergiften, i konkurs-tillstånd, eller föreligger omständighet, som medför rätt för borgenären att påyrka hans försättande i konkurs, svare andra maken för gälden intill nämnda värde, även om det ej är utrett vad som brister hos den förre.

Är bodelning förrättad mellan ena maken och den andres arvingar, och hava arvingarna bekommit för mycket, svare de, en för alla och alla för en, för betalningsskyldighet, som i första stycket sägs.

Vad i denna paragraf är stadgat skall, när bodelning äger rum i anledning av ena makens död, ej tillämpas i fråga om gäld, för vilken den döde haftade.

15 §.

Då bodelning skett, äge make ingiva den däröver upprättade handlingen till rätten; och skall anmälan om ingivandet och dagen därför ofördröjligen göras till äktenskaps-

registret samt kungörelse införas i allmänna tidningarna och tidning inom orten. Har make vid bodelningen i märklig mån eftergivit sin rätt, och avträdes hans egendom till konkurs, som börjar inom ett år från bodelningshandlingens ingivande till rätten, gånge bodelningen, efter vad i konkurslagen sägs, på borgenärernas talan åter.

Vad i första stycket andra punkten stadgas äge, när make är död, ej tillämpning, om eftergiften gjorts av hans arvingar.

14 KAP.

Om medling mellan makar.

1 §.

Föreligger fall, som avses i 11 kap. 2 § första stycket, eller uppstår eljest söndring mellan makar, eller uppkommer dem emellan tvist om underhållsskyldigheten eller angående fråga, som avses i 8 kap. 6 eller 7 §, äge make påkalla medling av präst i svensk församling, där makarna eller endera är kyrkobokförd, eller av präst inom sådan församling av främmande trosbekännare, som har rätt till offentlig religionsövning, och som makarna eller endera tillhör, eller av någon, som häradshövdingen i den ort eller rättens ordförande i den stad, där makarna eller endera har sitt hemvist, på begäran utsett att företaga medlingen, eller ock av den, som enligt vad i 2 § sägs, i den kommun, där makarna eller endera har sitt hemvist, utsetts att vara medlare i tvister mellan makar.

2 §.

Har kommun beslutit, att inom kommunen skola utses medlare i tvister mellan makar, eller visar sig eljest behov av sådana medlare, skall på landet kommunalnämnden, i Stockholm överståthållarämbetet och i annan stad magistraten eller, där magistrat ej finnes, stadsstyrelsen till medlare utse minst en man och en kvinna. Medlare utses för två kalenderår. Avgår medlare, innan den tid utlupit, för vilken han är utsedd, varde annan utsedd för den återstående tiden.

3 §.

Medlare äger kalla makarna att sammankomma inför sig. Han skall på lämpligt sätt göra sig underrättad om anledningen till söndringen eller tvisten och söka förlika makarna.

15 KAP.

Vissa bestämmelser om rättegången.

Äktenskapsmål.

1 §.

Äktenskapsmål äro mål, däri tvisten är, huruvida man och kvinna äro i äktenskap förenade med varandra, så ock mål om återgång av äktenskap, hemskillnad och äktenskapsskillnad.

2 §.

Fråga, huruvida man och kvinna äro i äktenskap förenade med varandra, må ej bliva föremål för särskild rättegång annorledes än såsom tvist dem emellan men må eljest komma under prövning, när helst någons rätt är av frågan beroende.

3 §.

För sinnessjuk eller sinnesslö föres i äktenskapsmål talan av förmyndaren.

4 §.

Äktenskapsmål instämmas till rätten i den ort, där svaranden har sitt hemvist. Har han ej hemvist inom riket, höre målet till rätten i den ort, där mannen och kvinnan senast haft gemensamt hemvist eller, om de ej här haft sådant, där kärandens hemvist är. Skall talan föras mot såväl mannen som kvinnan, vare den rätt behörig, där båda eller endera har sitt hemvist eller, om ingendera här har sådant, där de senast haft gemensamt hemvist. Finnes ej behörig domstol, efter vad nu är sagt, upptages målet av Stockholms rådstuvurätt.

Vilja båda makarna erhålla hemskillnad enligt 11 kap. 1 § eller äktenskapsskillnad enligt 11 kap. 3 eller 4 §, göre de ansökan därom hos den rätt, som enligt första stycket är laga domstol i mål mot dem bägge.

Fråga om återgång eller äktenskapsskillnad för brott, därför ansvar yrkas, må ock väckas vid den rätt, där brottmålet är anhängigt.

5 §.

Äger svaranden ej känt hemvist inom riket, och har upplysning ej kunnat vinnas, var han uppehåller sig, må stämningen delgivas på sätt i 11 kap. 9 § andra stycket rättegångsbalken sägs, även om fall ej är för handen, som där avses.

Har svaranden gjort anmälan i enlighet med bestämmelserna i tredje och fjärde styckena av sagda paragraf, äge dock vad nu är sagt ej tillämpning.

6 §.

Rätten må, om part det begär, förordna, att äktenskapsmål skall handläggas inom stängda dörrar.

7 §.

Uteblir svarande, som behörigen erhållit del av stämningen, och visar ej laga förfall, äge rätten ändock företaga målet till avgörande. Varder mål sålunda avgjort, skall vad i 12 kap. 3 och 4 §§ rättegångsbalken sägs om återvinning ej i något fall äga tillämpning.

8 §.

Mål om hemskillnad enligt 11 kap. 1 § varde ej till prövning upptaget, såframt det ej visas, att medling ägt rum, efter vad i 14 kap. sägs.

Mål om hemskillnad enligt 11 kap. 2 § må icke upptagas, med mindre det visas, att medling ägt rum, eller att svaranden underlåtit att på kallelse infinna sig till medling eller ej kunnat anträffas med kallelse. Skall målet upptagas, ehuru medling ej föregått, och finner rätten, att tillfälle till medling bör beredas, skall målet uppskjutas och lämplig person av rätten utses till medlare; och gälle om sådan medlare vad i 14 kap. 3 § sägs. Hörsammar make ej kallelse att infinna sig inför medlaren, eller har av annan orsak medling ej skett före den dag, till vilken målet blivit uppskjutet, äge vidare uppskov för medling ej rum, med mindre båda makarna det äska.

9 §.

Rätten har att sörja för fullständig utredning och äger för sådant ändamål införskaffa erforderlig bevisning. Ej vare parts erkännande av viss omständighet gällande, såvida det ej styrkes av annan bevisning. Ed må ej bjudas.

Vad sålunda är stadgat skall ej äga tillämpning beträffande särskilda, i sammanhang med huvudsaken förekommande frågor, om vilka parterna kunna träffa avtal.

Har rätten förordnat, att part skall personligen inställa sig, och kommer han ej, varde han, om så finnes lämpligt, till rätten hämtad.

Varder någon enligt rättens förordnande inkallad såsom vittne eller för att upplysningsvis höras, skall beträffande ersättning av allmänna medel för inställelsen och sådan ersättnings återgäldande i tillämpliga delar gälla vad i avseende å brottmål är stadgat.

10 §.

Ej må på grund av makes sinnessjukdom eller sinnesslöhet dömas till återgång av äktenskap eller till äktenskapsskillnad, med mindre läkarintyg angående sjukdomen blivit företett. Närmare bestämmelser om sådant intyg meddelas av Konungen.

11 §.

I mål om återgång av äktenskap, hemskillnad eller äktenskapsskillnad äge rätten, på yrkande av endera maken, att för tiden intill dess laga kraft ägande dom föreligger förordna, efter vad som skäligt finnes, om sammanlevnadens hävande och om bidrag av ena maken till den andres underhåll, så ock förbjuda makarna vid vite av fängelse eller böter att besöka varandra.

Vid förordnande om sammanlevnadens hävande äge rätten bestämma, vilken av makarna må sitta kvar i hemmet; och äge denne make innehava och nyttja de andra maken tillhöriga lösören, som ingå i bohaget, såvida ej rätten beträffande viss egendom annorlunda förordnar. Sådan bestämmelse skall, om till återgång, hemskillnad eller äktenskapsskillnad dömes, gälla, till dess bodelning sker. Om den nyttjanderätt till ena maken tillhörig egendom, som enligt vad nu är sagt kan tillkomma den andre, gälle vad i 5 kap. 8 § sägs.

Är å landet stämning uttagen, men har målet ej förevarit vid rätten, äge domaren på ansökan av käranden meddela förordnande, varom nu är sagt. Innan förordnande meddelas, skall tillfälle beredas svaranden att yttra sig över ansökningen. Har förordnande meddelats, tage rätten vid första rättegångstillfället i målet under omprövning, huruvida förordnandet skall äga bestånd.

Beslut, varom i denna paragraf är sagt, gånge i verkställighet lika med laga kraft ägande dom men kan när som helst av rätten återkallas.

12 §.

Då till hemskillnad dömes, äge rätten, på makes yrkande, att för tid, som prövas skälig, meddela vitesförbud, varom i 11 § första stycket sägs.

13 §.

Finnes i mål om äktenskaps återgång, hemskillnad eller äktenskapsskillnad, att prövning av särskild i sammanhang med huvudsaken förekommande fråga föranleder tidsutdräkt, äge rätten, om det å någondera sidan yrkas, särskilt företaga målet i övrigt till slutligt avgörande.

14 §.

Vid allmän underrätt skall föras förteckning över alla där anhängiggjorda hemskillnadsmål, utvisande för varje mål alla sådana åtgärder och av rätten eljest meddelade beslut, som angå boet.

När hemskillnad blivit beviljad, skall underrättelse därom insändas till äktenskapsregistret.

Boskillnadsmål.

15 §.

Boskillnad sökes skriftligen hos rätten i den stad eller å landet hos domaren i den ort, där mannen bör inför domstol svara i tvistemål, som röra hans person, eller, om mannen ej är skyldig att i mål, som nyss sagts, svara vid svensk domstol, hos rätten eller domaren, där hustrun bör svara i sådana mål. Finnes ej behörig domstol, enligt vad nu är sagt, varde målet upptaget av Stockholms rådstuvurätt.

Är i stad ej rättegångsdag, och finnes ej någon satt att å rättens vägnar mottaga inlagor, må ansökningen ingivas till rättens ordförande.

16 §.

Finnes rätten eller domaren, att ansökning om boskillnad ej kan upptagas på den grund att den är ställd till orätt domstol eller av annan orsak, varde beslut därom tecknat å ansökningen.

17 §.

Är ansökning gjord av bägge makarna, och möter ej hinder för dess upptagande, meddele rätten eller domaren genast beslut om boskillnaden, såvida ej anstånd därmed enligt 20 § skall äga rum.

18 §.

Är ansökning om boskillnad gjord allenast av endera maken, teckne rätten eller domaren å ansökningen kallelse å makarna att inställa sig vid rätten, i stad senast inom åtta dagar och på landet å viss dag under pågående eller näst infallande lagtima ting eller ock å urtima ting, om sådant äskas.

Kallelsen skall genom sökandens försorg delgivas andra maken. Är denne ej tillstädes å den för inställelsen utsatta dagen, och visas ej, att kallelsen blivit delgiven i så god tid, att maken kunnat iakttaga inställelse, eller ock att för delgivningen mött hinder, vare ansökningen förfallen. Har maken särskilda gånger blivit med kallelsen sökt i sitt hemvist, utan att maken själv eller ombud kunnat träffas eller upplysning vinnas var maken uppehåller sig, utsätte rätten dag för ärendets vidare behandling och förelägge genom kungörelse, som införes i allmänna tidningarna tre gånger, sista gången minst en månad före nämnda dag, maken att infinna sig vid rätten.

Kommer ej maken, när kallelse behörigen skett, vare det ej hinder för boskillnadsmålets vidare handläggning.

19 §.

Har å landet make, som skall höras över boskillnadsansökningen, till domaren ingivit skriftligt medgivande till ansökningen, skall domaren, såvida ej anstånd enligt 20 § skall äga rum, genast meddela beslut om boskillnaden; och varde målets behandling vid rätten inställd.

20 §.

Har make, som sökt boskillnad, innan ansökningen beviljats, påkallat upprättande av bouppteckning, efter vad i 9 kap. 9 § sägs, och har sökanden tillika begärt anstånd med boskillnadens beviljande, till dess han fått taga del av bouppteckningen, må boskillnadsansökningen ej biläggas, förrän en månad förlutit från det bouppteckningen tillställts makarna, såvida ej sökanden dessförinnan fullföljer ansökningen.

21 §.

När ansökning om boskillnad inkommit, så ock då boskillnad blivit beviljad, skall genom rättens eller domarens försorg kungörelse därom införas i allmänna tidningarna och i tidning inom orten ävensom underrättelse insändas till äktenskapsregistret.

22 §.

Vid allmän underrätt skall föras förteckning över alla där anhängiggjorda boskillnadsärenden, utvisande för varje ärende dagen, då ansökning däri gjordes, så ock alla i ärendet vidtagna åtgärder och av rätten eller domaren eljest meddelade beslut.

Särskilda bestämmelser rörande vissa andra mål.**23 §.**

Vad i 8 § andra stycket är stadgat om mål angående hemskillnad enligt 11 kap. 2 § skall äga tillämpning jämväl beträffande mål emellan makar angående underhållsskyldigheten, såvida de ej på grund av söndring leva åtskilda, så ock beträffande mål dem emellan angående fråga, som avses i 8 kap. 6 eller 7 §.

24 §.

Har make yrkat åläggande för andra maken att utgiva underhållsbidrag enligt 5 kap. 5 eller 7 §, eller har, efter det till hemskillnad eller äktenskapsskillnad blivit dömt, make yrkat åläggande för den andre att utgiva underhållsbidrag enligt 11 kap. 25 eller 26 §, äge rätten på yrkande av kåranden förordna, att svaranden skall utgiva skäligt bidrag för tiden intill dess laga kraft ägande dom föreligger.

Sådant förordnande kan när som helst av rätten återkallas.

25 §.

Har make yrkat att enligt 5 kap. 8 § av andra maken till nyttjande erhålla nödiga lösören, äge rätten på yrkande av kåranden meddela förordnande därom för tiden intill dess laga kraft ägande dom föreligger.

Förordnande, varom nu är sagt, kan när som helst av rätten återkallas.

26 §.

Är å landet stämning uttagen i fråga, som avses i 24 eller 25 §, men har målet ej förävarit vid rätten, äge domaren på ansökan av kåranden meddela förordnande, varom i nämnda paragrafer sägs, för tiden intill dess laga kraft ägande dom föreligger.

Innan förordnande meddelas, skall tillfälle beredas svaranden att yttra sig över ansökningen.

Har förordnande meddelats, tage rätten vid första rättegångstillfället i målet under omprövning, huruvida förordnandet skall äga bestånd. Det kan jämväl därefter när som helst återkallas.

27 §.

Förordnande, varom i 24, 25 eller 26 § sägs, gånge i verkställighet lika med laga kraft ägande dom.

28 §.

Vill make eller hans arvinge, att egendom skall sättas under särskild vård och förvaltning, efter vad som stadgas i 9 kap. 6 §, 11 kap. 17 eller 23 § eller 12 kap. 5 §, söke han hos rätten förordnande därom. Har å landet sådan ansökning ingivits till domaren, äge han, om sökanden det äskar, meddela förordnande att gälla, till dess rätten, när ärendet till handläggning förekommer, tagit frågan under omprövning.

Innan förordnande, varom nu är sagt, meddelas, skall genom rättens eller domarens försorg tillfälle beredas andra maken att yttra sig över ansökningen.

Förordnande gånge utan hinder av förd klagan i verkställighet, såvida ej förbud däremot kommer från hovrätten.

Gemensamma bestämmelser.

29 §.

Åtgärd, som enligt 9 kap. 9 §, 11 kap. 20 eller 23 § eller detta kap. 16, 17, 18 eller 19 § eller 28 § andra stycket ankommer på domaren å landet, äge han vidtaga, även om han är jävig; anmäl dock, om förordnande för särskild domare tarvas, jävet utan dröjsmål i hovrätten.

30 §.

Klagan över rättens slutliga utslag i mål, som i detta kap. äro nämnda, skall, även om målet är av beskaffenhet att böra anhängiggöras genom stämning, föras genom besvär.

31 §.

Är part missnöjd med rättens under rättegång meddelade beslut i fråga, varom förmåles i 9 kap. 6 eller 9 §, 11 kap. 20 eller 23 § eller detta kap. 11, 24, 25 eller 26 §, skall särskild klagan däröver föras.

32 §.

Har domaren å landet meddelat beslut, som enligt denna balk ankommer på honom, må klagan föras hos hovrätten; och vare tiden för besvärs anförande räknad från det klaganden erhöi del av beslutet.

33 §.

Över hovrättens beslut i fråga, som avses i 31 eller 32 §, må klagan ej föras.

16 KAP.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Då enligt denna balk tid skall räknas efter månad eller år, varde den dag för slutdag ansedd, som genom sitt tal i månaden motsvarar den, från vilken tidräkningen börjas. Finnes ej motsvarande dag i slutmånaden, varde den månadens sista dag ansedd för slutdag.

2 §.

Anteckningar om äktenskaps ingående och upplösning skola göras i kyrkoböckerna enligt de föreskrifter Konungen giver.

3 §.

Hos en för hela riket gemensam registreringsmyndighet skall föras äktenskapsregister för inskrivning av de uppgifter, vilka enligt denna balk skola anmälas för registrering, eller vilkas intagande i registret eljest varder föreskrivet.

4 §.

En samling av vad i äktenskapsregistret införes skall genom det allmännas försorg efter hand befordras till trycket och försees med register för varje år.

I den mån samlingen tryckes, skall den översändas till varje domstol och överexekutor; och skall samlingen där hållas tillgänglig för allmänheten.

5 §.

Närmare föreskrifter om äktenskapsregistrets förande och om den i 4 § omnämnda samlingen meddelas av Konungen.

6 §.

Om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap är särskilt stadgat.

Förslag
till
Lag
om införande av nya giftermålsbalken.

1 §.

Den nu antagna giftermålsbalken skall jämte vad här nedan stadgas lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1921.

2 §.

Genom nya lagen upphävas med den begränsning här nedan stadgas:
giftermålsbalken i 1734 års lag;
6 kap. 3 § ärvdabalken;
lagen den 1 juli 1898 om boskillnad;
lagen den 12 november 1915 om äktenskaps ingående och upplösning;
8 § 2 i lagen den 12 november 1915 om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om äktenskaps ingående och upplösning;
tillika med alla de särskilda stadganden, vilka innefatta ändring eller förklaring av vad sålunda upphävida lagrum innehålla eller tillägg därtill;
så ock vad i övrigt finnes i lag eller särskild författning stridande mot nya lagens bestämmelser.

3 §.

Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i nya lagen, skall denna i stället tillämpas.

4 §.

Vad i 9 kap. 1 § äldre giftermålsbalken stadgats därom, att hustrun följer mannens stånd, skall fortfarande äga tillämpning.

5 §.

1 mom. Beträffande makar, som ingått äktenskap, innan nya lagen trätt i kraft, skall i stället för bestämmelserna i 5—9 kap., 10 kap. 4—11 §§, 11 kap. 14—22 §§, 23 § första stycket och 30 §, 12 och 13 kap. samt vad 15 kap. innehåller om rättegång i boskillnadsmål fortfarande tillämpas vad äldre lag stadgar i de ämnen, som med sagda bestämmelser avses, såvitt ej i 2—8 mom. här nedan annorlunda föreskrives.

2 mom. Med den nya lagens ikraftträdande skall mannens målsmanskap i fråga om makarnas rättsförhållanden i personligt hänseende upphöra; dock äge makarna ej sluta avtal med varandra i andra fall, än när sådant är i lag särskilt stadgat.

3 mom. Bestämmelserna i 5 kap. 1—3 och 5—11 §§ nya lagen skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse; och skall vid bedömande av vardera makens förmåga att bidraga till familjens underhåll hänsyn tagas till storleken av den egendom, varöver han råder.

4 mom. Makarna må genom äktenskapsförord avtala, att egendom, som tillfaller ena maken, skall vara hans enskilda.

5 mom. Över egendom, som, efter det nya lagen trätt i kraft, tillfaller hustrun genom arv, gåva eller testamente, samt över avkastningen av sådan egendom äge hon råda, även om egendomen jämlikt äldre lag skolat stå under mannens förvaltning.

Genom äktenskapsförord må makarna avtala, att hustrun skall råda över enskild egendom, som tillfallit henne, innan nya lagen trädde i kraft.

6 mom. Bestämmelserna i 6 kap. 4—6 §§ nya lagen skola lända till efterrättelse i fråga om samfällid egendom av beskaffenhet, som i nämnda lagrum avses. Står hustrun enskilt tillhörig egendom av beskaffenhet, som i 6 kap. 5 § nya lagen avses, under mannens förvaltning, vare 5 och 6 §§ i nämnda kap. tillämpliga därå.

7 mom. Är genom äktenskapsförord stadgat, att all makarnas egendom skall vara enskild, och att hustrun skall själv förvalta sin egendom, skall nya lagen å makarna tillämpas jämväl vad angår ämnen, som i 1 mom. omförmälas; och skall en var av makarna med den egendom han har eller sedermera förvärvar svara för den gäld, varför han enligt äldre lag varit ansvarig med sin egendom.

Hava makarna vunnit boskillnad på grund av ansökan, som gjorts efter det lagen den 1 juli 1898 om boskillnad trädde i kraft, eller hava de vunnit hemskillnad, skall ock, efter det skifte dem emellan ägt rum, nya lagen å dem tillämpas jämväl vad angår ämnen, som i 1 mom. omförmälas.

8 mom. Makarna må genom äktenskapsförord bestämma, att boskillnad skall äga rum, och huru boet i anledning därav skall delas emellan dem, så ock avtala, att egendom, som, då skifte sker, tillhör endera enskilt, eller som vid skiftet eller sedermera tillfaller endera, skall vara hans giftorättsgods.

Har genom förord efter vad nu är sagt blivit bestämt, att boskillnad skall äga rum, äge en var av makarna påkalla boskillnad.

9 mom. Om förord, som i 4, 5 och 8 mom. avses, skall gälla vad i 8 kap. 9—12 §§ nya lagen är stadgat angående äktenskapsförord mellan makar.

6 §.

Morgongåva skall ej utgå efter make, som dör, sedan denna lag trätt i kraft. Har make, som innehaft fideikommiss, i enlighet med bestämmelse i fideikommissbrevet upplåtit till fideikommisset hörande egendom att av efterlevande maken såsom morgongåva med nyttjanderätt innehavas, må dock sådan upplåtelse utan hinder av vad i detta mom. är stadgat gå i verkställighet.

Vad i äldre lag är stadgat om hemföljd skall fortfarande äga tillämpning beträffande hemföljd, som givits innan nya lagen trätt i kraft.

7 §.

De i §§ 4 och 9 av förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet ävensom eljest i lag eller författning med avseende å gift kvinna särskilt stadgade villkoren för rätt att idka handel eller annat näringsyrke eller att vara biträde därvid skola ej gälla, därest nya giftermålsbalken är tillämplig i fråga om makarnas förmögenhetsförhållanden.

8 §.

Genom nya lagen och vad här ovan förordnats skola ej anses upphäva:
lagen den 12 november 1915 om fullföljd av talan mot beslut i vissa ärenden rörande äktenskaps ingående; och
särskilda i anledning av lagen den 12 november 1915 om äktenskaps ingående och upplösning utfärdade förordningar och kungörelser.

Förslag
till
Lag
om barn i äktenskap.

Med ändring av vad som finnes stadgat häremot stridande förordnas som följer:

Om barnets namn.

1 §.

Barn i äktenskap erhåller faderns släktnamn.

Om vårdnaden.

2 §.

Barnet står under föräldrarnas vårdnad, enligt vad nedan sägs, till dess det fyllt tjuguetår eller ingått äktenskap.

3 §.

Föräldrarna äro pliktiga att sörja för barnets person och att giva det sorgfällig uppfostran. De skola tillse, att barnet erhåller uppehälle och utbildning, efter vad med hänsyn till föräldrarnas villkor och de tillgångar barnet kan äga ävensom barnets anlag må finnas tillbörligt.

4 §.

Föräldrarna have uppsikt över barnet.

Om det för barnets uppfostran är nödigt, äge föräldrarna tukta barnet, på sätt med hänsyn till barnets ålder och övriga omständigheter må anses lämpligt.

5 §.

Hava föräldrarna låtit barn, som fyllt femton men ej aderton år, taga tjänst eller annat arbete, varigenom barnet blivit i stånd att försörja sig, äge barnet själv uppsäga avtalet ävensom träffa avtal om annat arbete av liknande art. Avtal, som barnet sålunda träffat, äge föräldrarna häva, om det må anses erforderligt med hänsyn till barnets uppfostran eller välfärd. Sker det, äge barnet ej därefter den rätt att träffa arbetsavtal, som nyss är sagd.

Sedan barnet fyllt aderton år, må det själv taga tjänst eller annat arbete.

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 13 häft. (Nr 15.)

6 §.

Rätten att bestämma över barnets personliga angelägenheter tillkomme bägge föräldrarna i förening.

Kunna föräldrarna ej enas, äge rätten på ansökan av endera, såvida det med hänsyn till barnets bästa finnes erforderligt, uppdraga åt den av dem, som finnes bäst skickad därtill, att utöva bestämmanderätten i de fall, då olika meningar mellan dem uppkomma, eller att träffa avgörande i särskild fråga, varom sådan meningsskiljaktighet uppkommit.

Vad i 14 kap. giftermålsbalken är stadgat om medling i vissa tvister mellan makar äge ock tillämpning beträffande meningsskiljaktighet, varom i denna paragraf sägs.

7 §.

Är en av föräldrarna i följd av frånvaro, sjukdom eller annan orsak hindrad att deltaga i beslut rörande någon barnets angelägenhet, som icke utan olägenhet kan uppskjutas, utövas bestämmanderätten av den andre. Denne må dock icke ensam fatta beslut av ingripande betydelse för barnets framtid, med mindre barnets bästa uppenbarligen kräver det.

8 §.

Gör en av föräldrarna sig skyldig till grovt missbruk eller till grov försummelse vid vårdnadens utövande, eller är han hemfallen åt missbruk av rusgivande medel, eller för han ett lastbart liv, eller är han till följd av frånvaro, sjukdom eller annan orsak för längre tid förhindrad att deltaga i vårdnaden, äge rätten på ansökan av den andre eller på anmälan av allmän åklagare eller barnavårdsnämnd förordna, att vårdnaden skall tillkomma allenast den andre. Inträffar fall, varom nu är sagt, i fråga om bägge föräldrarna, äge rätten överflytta vårdnaden å särskilt förordnad förmyndare.

9 §.

Leva föräldrarna på grund av söndring åtskilda, har rätten på ansökan av endera att förordna, vilken av dem skall hava vårdnaden om barnen eller, om ej alla barnen böra stå under den enes vårdnad, huru de skola fördelas mellan föräldrarna. Äro föräldrarna ense, give rätten sitt beslut i överensstämmelse med vad de önska, såframt det ej är uppenbart stridande mot barnens bästa; åsämjas de ej, bestämme rätten, efter vad med hänsyn främst till barnens bästa finnes skäligt. Bär endera huvudsakligen skulden till sammanlevnadens hävande, och äro de lika skickade att hava vårdnaden om barnen, vare den andre närmast därtill.

Dömes till återgång av föräldrarnas äktenskap eller till hemskillnad eller äktenskapskillnad mellan dem, meddele rätten tillika förordnande angående vårdnaden om barnen; och skall därvid vad i första stycket är stadgat äga motsvarande tillämpning.

10 §.

Dör en av föräldrarna, tillkommer vårdnaden den andre. Äro bägge föräldrarna döda, utövas vårdnaden av förmyndaren.

11 §.

Har vårdnaden enligt 9 § tillerkänts den ene av föräldrarna, och inträffar i fråga om honom fall, varom i 8 § sägs, eller dör han, förordne rätten den andre att utöva vårdnaden, såvida ej denna med hänsyn till barnets bästa finnes böra anförtras åt särskilt förordnad förmyndare.

12 §.

Fader eller moder, som är skild från vårdnaden om barnet, må ej betagas tillfälle till umgänge med det, med mindre särskilda omständigheter därtill föranleda. Nöjes han ej åt vad härutinnan bestämmes av den, som har vårdnaden, skilje rätten dem emellan.

Om underhållsskyldighet.

13 §.

Föräldrarna vare skyldiga vidkännas kostnaden för barnets uppehälle och utbildning, om ej barnet har egna tillgångar.

Underhållsskyldighet, varom nu är sagt, upphöre ej, innan barnet erhållit den utbildning, som med hänsyn till föräldrarnas villkor och barnets anlag må finnas tillbörlig, och ej i något fall, förrän barnet fyllt sexton år.

14 §.

I kostnaden för barnets underhåll tage en var av föräldrarna del efter sin förmåga.

15 §.

Leva föräldrarna åtskilda på grund av söndring eller efter vunnen hemskillnad, eller är deras äktenskap upplöst, vare den av föräldrarna, som ej har vårdnaden om barnet, skyldig att betala underhållsbidrag.

Har ingendera av föräldrarna vårdnaden om barnet, åligge sådan skyldighet bägge föräldrarna.

16 §.

Är barnet, sedan dess rätt till underhåll enligt 13 § upphört, i följd av sjukdom eller annan dylik orsak ur stånd att själv försörja sig, vare föräldrarna i mån av förmåga skyldiga att giva barnet skäligt underhåll.

Enahanda underhållsskyldighet åligge barnet emot fader eller moder, som av sjukdom eller annan dylik orsak är ur stånd att själv försörja sig.

17 §.

Betalning av underhållsbidrag skall, om ej på grund av särskilda omständigheter rätten annorlunda bestämmer, erläggas i förskott för kalendermånad. Förskottsbetalning utöver vad nu sagts medför ej befrielse att gälda underhållsbidrag för den tid sådan betalning avser.

18 §.

Avtal angående fullgörande för framtiden av underhållsskyldighet, som i 13 eller 16 § sägs, utgöre ej hinder för den underhållsberättigade att utfå det underhåll, som enligt lag tillkommer honom. Sådant avtal må på den underhållsskyldiges yrkande av rätten jämkas, om väsentligen ändrade förhållanden påkalla det.

Är avtal om barnets underhåll, som med avseende å förestående återgång av äktenskap, hemskillnad eller äktenskapsskillnad träffats mellan föräldrarna, uppenbart obilligt för en av dem, må ock avtalet, om det ej slutits under hemskillnad, på hans talan av rätten jämkas. I fråga om talan, som sist är sagd, skall vad i 11 kap. 29 § andra punkten giftermålsbalken är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Vissa bestämmelser om rättegången.

19 §.

Vad i 15 kap. 8 § andra stycket giftermålsbalken är stadgat om mål angående hemskillnad enligt 11 kap. 2 § nämnda balk skall äga tillämpning beträffande mål, som avses i 6 § denna lag.

20 §.

I mål, som avses i 6, 8, 9 eller 11 §, äge rätten infordra yttrande från barnavårdsnämnd samt jämväl i övrigt införskaffa erforderlig utredning.

Har rätten förordnat, att någon av föräldrarna skall personligen inställa sig, och kommer han ej, varde han, om så finnes lämpligt, till rätten hämtad.

Varder någon enligt rättens förordnande inkallad såsom vittne eller för att upplysningsvis höras, skall beträffande ersättning av allmänna medel för inställelsen och sådan ersättnings återgäldande i tillämpliga delar gälla vad i avseende å brottmål är stadgat.

Rätten må, om part det begär, förordna, att målet skall handläggas inom stängda dörrar.

21 §.

I mål, som avses i 6, 8, 9 eller 11 § äge rätten, på yrkande, att för tiden intill dess laga kraft ägande dom föreligger förordna om vårdnaden, efter vad som finnes skäligt. Föres talan om utbekommande av underhållsbidrag, äge ock rätten, på yrkande, förordna, att svaranden skall utgiva skäligt bidrag för nämnda tid.

Är å landet ansökan eller anmälan ingiven till domaren eller stämning uttagen, men har målet ej förevarit vid rätten, äge domaren, på yrkande, meddela förordnande, som i första stycket sagts. Innan förordnande meddelas, skall tillfälle att yttra sig över yrkandet beredas motparten. Har förordnande meddelats, tage rätten vid första rättegångstillfället i målet under omprövning, huruvida förordnandet skall äga bestånd.

Förordnande, som i denna paragraf är sagt, gånge i verkställighet lika med laga kraft ägande dom, men kan när som helst av rätten återkallas.

22 §.

Klagan över rättens slutliga utslag i mål, som i denna lag avses, skall, även om målet är av beskaffenhet att böra anhängiggöras genom stämning, föras genom besvär.

Är part missnöjd med rättens förordnande, varom i 21 § förmäles, eller beslut, varigenom domarens förordnande enligt samma paragraf förklarats skola äga bestånd, skall särskild klagan däröver föras. Har domaren meddelat förordnande enligt 21 §, må klagan föras hos hovrätten; och vare tiden för besvärns anförande räknad från det klaganden erhöi del av beslutet. Över hovrättens beslut i fråga, som i detta stycke avses, må klagan ej föras.

23 §.

Utan hinder av vad rätten beslutit i fråga, varom förmäles i 6, 8, 9 eller 11 §, eller angående underhållsbidrag äge rätten annorlunda förordna därom, när väsentligen ändrade förhållanden påkalla det.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921.

Genom denna lag upphävas 18, 19 och 20 §§ i legostadgan för husbönder och tjänstehjon den 23 november 1833 samt § 15 mom. 1 andra punkten och mom. 2 i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet.

Vad i 1 § denna lag är stadgat om barn i äktenskap skall äga tillämpning jämväl beträffande barn, som fötts innan lagen den 14 juni 1917 om äktenskaplig börd trätt i kraft och som på grund av dessförinnan gällande lag är att anse såsom äkta, ehuru föräldrarna ej blivit med varandra förenade i fullkomnat äktenskap, så ock barn, som fötts efter det lagen om äktenskaplig börd trätt i kraft och som på grund av övergångsbestämmelsen till samma lag äger äktenskaplig börd, ehuru det eljest skulle anses såsom barn utom äktenskap.

Förslag

till

Lag

**angående ändrad lydelse av 3 § i lagen den 14 juni 1917 om
barn utom äktenskap.**

Härigenom förordnas, att 3 § i lagen den 14 juni 1917 om barn utom äktenskap skall hava följande ändrade lydelse:

Barnet njute av föräldrarna uppehälle och uppfostran, efter ty med avseende å båda föräldrarnas villkor må anses skäligt.

Den rätt till underhåll, som nu är sagd, upphöre ej förr än barnet fyllt sexton år; ej heller senare än det fyllt aderton år, där ej barnets anlag och omständigheterna i övrigt föranleda, att barnet bör erhålla fortsatt utbildning.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921.

Förslag

till

Lag

om makes underhållsskyldighet mot andra makens barn.

Har make under sin vårdnad barn i tidigare gifte eller utom äktenskap, vare, så länge äktenskapet består, andra maken jämte honom skyldig att efter sin förmåga bidra till barnets underhåll.

Vad sålunda är stadgat skall ej medföra ändring i den underhållsskyldighet, som må åligga den andre av barnets föräldrar.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921.

Lagen skall ej äga tillämpning i fråga om barn till den, som har äkta makes rätt, ehuru fullkomnat äktenskap ej kommit till stånd.

Förslag

till

Lag

**angående ändrad lydelse av 13 § i lagen den 14 juni 1917 om
adoption.**

Härigenom förordnas, att 13 § i lagen den 14 juni 1917 om adoption skall hava följande ändrade lydelse:

Adoptant och adoptivbarn have samma plikt att underhålla varandra som föräldrar och barn i äktenskap. Är adoptanten gift, have hans make den underhållsskyldighet mot adoptivbarnet, som åligger make mot andra makens barn. Barnets föräldrar vare ej skyldiga att bidraga till dess underhåll, där ej adoptanten samt, om denne är gift, hans make bliva ur stånd att fullgöra sin underhållsskyldighet.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921.

**Förslag
till
Lag
om makes arvsrätt.**

Med ändring av vad som finnes stadgat häremot stridande förordnas som följer:

Dör make och lämnar ej efter sig bröstärvinge eller adoptivbarn eller dess bröstärvinge, ärve andra maken hälften av kvarlåtenskapen, om efter den döde finnes fader eller moder eller syskon eller dess avkomling, men eljest hela kvarlåtenskapen.

Vad sålunda är stadgat skall ej äga tillämpning, om makarna vid dödsfallet på grund av hemskillnad levde åtskilda eller talan om äktenskapets återgång, hemskillnad eller äktenskapsskillnad då var anhängig eller makarnas giftorättsgods jämlikt 10 kap. 9 § giftermålsbalken skall delas, som hade återgång skett.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921.

Lagen skall ej äga tillämpning å den, som har äkta makes rätt, ehuru fullkomnat äktenskap ej kommit till stånd.

Förslag

till

Lag

om ändring i vissa delar av ärvdabalken.

Härigenom förordnas, att 19 kap. 3 § och 22 kap. 2 § ärvdabalken skola upphöra att gälla, samt att 9 kap. 1 och 5 §§, 12 kap. 1, 3 och 9 §§, 15 kap. 5 §, 17 kap. 6 §, 19 kap. 1 och 4 §§, 20 kap. 1, 2 och 3 §§ samt 23 kap. 4 § samma balk skola hava följande ändrade lydelse:

9 KAP.

1 §.

När dödsfall timar, då skall man eller hustru, som lever efter, riktigt uppgiva och låta noga uppteckna allt vad vardera maken ägde, så löst som fast, sådant det vid döds-timman var, med alla skrifter och handlingar, fordringar och gäld, i arvingarnas eller deras förmyndares eller ombudsmäns närvaro; skrive ock samma uppteckning under, där den gälla skall, med edlig förpliktelse, att ej något med vilja och vetskap är dolt och utelämnat, utan allt riktigt uppgivet; och vare ändå pliktig, där så fordras, att den med ed besanna. Därest till följd av äktenskapsförord, boskillnad eller hemskillnad ingendera maken hade gifterättsgods, skall allenast den dödas egendom upptecknas; och vare, om makarna vid dödsfallet på grund av hemskillnad levde åtskilda, den efterlevande maken ej pliktig att om uppteckningen draga försorg. Inträffar fall, som sist är sagt, eller lever ej man eller hustru, give då arvingarna upp den dödas egendom till uppteckning, eller de, som den vid dödsfallet omhänder haft, och skrive uppteckningen under, som nu är sagt. Lyder den dödas bo under stadsdomstol, eller är egendomen fastighet i stad; då skola, när ej annorlunda särskilt stadgat är, borgmästare och råd nämna två eller flera redliga män, som egendomen uppteckna och värdera. Lyder boet under annan domstol, eller är egendomen fastighet å landet; då äga sterbhusdelägarna kalla gode män, som efter bästa förstånd uppteckningen och värderingen förrätta. Hade efterlevande make sitt bo och hemvist å annan ort än den döde, skall vid utseende av gode män för uppteckning av den efterlevandes bo vad som gäller angående boupp-teckning efter död man å den ort, där den efterlevande hade sitt hemvist, äga motsva-rande tillämpning. I prästhus må arvingar kalla och bruka därtill den de helst själva vilja.

5 §.

Försummar den make, som efterlever, utan laga förfall, att i rättan tid låta uppteckna egendomen, som nu är sagt; miste fjärdedelen av sin andel i makarnas giftorättsgods, och den tage arvingarna. Äro de tillika vållande till den försummelse, då bötes av bägge makarnas egendom tre daler för varje hundra, de fattigas ensak. Varder det försummat av någon annan, som egendomen uppgiva borde; böte efter ty, som boet är förmöget till, ifrån tio till hundra daler: domaren sätte ock godset i kvarstad, och låte laga uppteckning ske.

12 KAP.

1 §.

När arv skall skiftas; då böra arvingarna viss dag därtill utsätta, och till den ort sammankomma, där skiftet ske skall. Kunna de sig därom ej förena: lägge då domaren arvingarna tid och ort före till det skifte.

3 §.

Lever man eller hustru efter; äge först bodelning rum emellan den efterlevande och den dödas arvingar, efter vad därom stadgas i giftermålsbalken. Därefter skifte arvingarna den dödas lott sig emellan.

9 §.

Haver fader eller moder givit åt sina barn något förut; är det av värde, och haver ej fader eller moder därom annorlunda stadgat, varde det då beräknat, dock ej räntan eller nyttan därav.

15 KAP.

5 §.

Nu vet man hans inländske arvinge, men ej var han är, låte då domaren, i allmänna tidningarna tre gånger, minst en månad mellan varje gång, och första gången sist inom tre månader från den dag, då bouppteckningen till rätten ingiven är, kungöras, att arv fahit honom till. Vilja fjärmare det arv lyfta, vare det tillåtet, där de för arvet och dess avkomst ställa borgen, som av rätten godkännes. Kommer ej den frånvarande arvingen inom tio år från den dag, då kungörelsen tredje gången i tidningarna infördes, vare från arvet skild, där han ej laga förfall visar.

17 KAP.

6 §.

Testamente efter den, som var gift, skall tagas av vad han enskilt ägde och hans lott i makarnas giftorättsgods.

19 KAP.

1 §.

Man eller kvinna, som är under tjuguettt år, skall stå under förmyndare; dock äge den omyndige själv råda över vad han kan förvärva, efter det han fyllt femton år.

4 §.

Är någon för vanvett, slöseri eller andra orsaker ur stånd att vårda gods sitt, varde under förmyndare ställd.

20 KAP.

1 §.

Fader vare sina barns förmyndare.

Dör fadern, vare modern barnens förmyndare.

2 §.

Går föräldrarnas äktenskap åter, eller vinna de hemskillnad eller äktenskapsskillnad, vare den barnens förmyndare, som skall hava vårdnaden om dem. Varder eljest förordnat, att vårdnaden skall tillkomma allenast den ene av föräldrarna, vare han ock förmyndare.

3 §.

Ingår fader eller moder, som är barnens förmyndare, nytt äktenskap, och har ej bodelning skett efter det tidigare giftet, tråde från förmynderskapet, till dess sådan delning skett.

23 KAP.

4 §.

Nu haver den, som stått under förmyndare, blivit myndig, give då förmyndaren godset genast till honom ut och göre för sin förvaltning redo. Talar han ej lagligen å den räkning inom natt och år, sedan han den fått; vare förmyndaren för allt ansvar och ytterligare räkenskap fri.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921.

Genom denna lag upphäves lagen den 5 juli 1884 angående ogift kvinnas rätt att vid viss ålder vara myndig.

Vad äldre lag innehåller om bouppteckning, arvskifte och testamente efter död person skall fortfarande lända till efterrättelse, om den døde var gift och äldre giftermålsbalken var tillämplig i fråga om makarnas förmögenhetsförhållanden.

I fråga om kvinna, som då lagen träder i kraft är under tjuguettt år och är eller varit gift, skola äldre lags bestämmelser om myndighet fortfarande äga tillämpning.

Varder hustru omyndig förklarad och annan än mannen förordnad till förmyndare, skall, om äldre giftermålsbalken är tillämplig i fråga om makarnas förmögenhetsförhållanden, förordnandet ej lända till inskränkning i mannens målmanskap, så vitt det består.

Hustru vare ej, på den grund, att äldre giftermålsbalken är tillämplig i fråga om makarnas förmögenhetsförhållanden, förhindrad att vara förmyndare.

Förslag
till
Lag
om god man för bortovarande.

Med upphävande av lagen den 16 maj 1890 om tillsyn å god mans förvaltning av frånvarandes lott i dödsbo och lagen den 29 maj 1896, innefattande vissa bestämmelser angående god man för frånvarande delägare i dödsbo, förordnas som följer:

1 §.

Är, då dödstill timar, någon dödsbodelägare å okänd ort eller så fjärran, att han ej kan bevaka sin rätt i boet, skall det hos rätten anmälas av annan dödsbodelägare eller av den, som har boet i sin vård; och nämne rätten, när sådan anmälan sker eller förhållandet eljest varder kunnigt, god man att bevaka den bortovarandes rätt och förvalta hans lott, till dess han själv kommer eller annorlunda förordnar eller ock, vad angår arvinge som är å okänd ort, tiden för arvets bevakande är ute.

Tarvas eljest att bortovarandes rätt bevakas eller hans egendom vårdas, skall rätten, när anmälan därom sker eller det eljest varder kunnigt, förordna god man att bevaka hans rätt eller vårda egendomen, till dess han själv kommer eller annorlunda förordnar.

Gode mannen äge att i allt, som uppdraget avser, företräda den bortovarande.

2 §.

Erfordras å landet förordnande, som i 1 § sägs, å tid, då rättegångsdag ej inträffar, äge domaren meddela förordnande och anmäla det sedan för rätten, som prövar om förordnandet skall äga bestånd.

3 §.

Vad som finnes föreskrivet om förmyndares förvaltning, redovisning och ansvarighet, så ock om tillsyn å förmyndares förvaltning skall äga tillämpning i fråga om god man, som i denna lag avses.

Gode mannen njute skäligt arvode, så ock ersättning för sina kostnader.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921.

Förslag

till

Lag

om ändring i vissa delar av förordningen den 24 september
1861 angående vård av död mans bo.

Härigenom förordnas, att 2 § i förordningen den 24 september 1861 angående vård av död mans bo skall upphöra att gälla, samt att 3 § i samma förordning skall hava följande ändrade lydelse:

Nu kan så hända, att å tid, då rättegångsdag ej inträffar å landet, föreskrift tarvas, huru bo vårdas skall; då äge domaren därom tills vidare förordna; anmäle dock förhållandet å nästa rättegångsdag; och meddele rätten därefter beslut i ämnet. Tarvas god man för stärbhusdelägare, som av annan anledning än bortovaro är urståndsatt att sin rätt bevaka, eller förmyndare för omyndig, och går bouppteckningstid till ända, innan rätten därom förordna kan; då äge ock domaren tillsätta ombud att å den stärbhusdelägares vägnar bouppteckningen bevista; och meddele det sedan rätten, som god man eller förmyndare förordnar.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921.

Förslag

till

Lag

om ändring i vissa delar av förordningen den 18 september 1862 huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarvagörelse, så ock angående undanskiftande av egendom i död makes bo.

Härigenom förordnas, att 9 och 11 §§ i förordningen den 18 september 1862 huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarvagörelse, så ock angående undanskiftande av egendom i död makes bo skola upphöra att gälla, samt att förordningens överskrift och 4, 7, 10, 13, 14, 15, 17, 20, 25, 26, 28 och 31 §§ skola hava följande ändrade lydelse:

Förordning huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarvagörelse.

§ 4.

Skall egendom emellan flera stärbhusdelägare i bodelning eller skifte gå, och finnes efter den döda gäld, som ej inom ett år efter dödsfallet till betalning förfaller; have ändå stärbhusdelägarne lov att den gäld uppsäga till betalning ett år efter uppsägningen. Borgenär, som för sin fordran har säkerhet i inteckning och vill hålla sig till den intecknade egendomen allena, vare dock, där han sådant inom sex månader efter uppsägningen tillkännagiver, ej skyldig att betalning taga före den förfallotid, som förut satt var; men i det fall svare ej heller stärbhusdelägare, som ej särskilt sig därtill förbundit, för det belopp, som ur den intecknade egendomen ej utgå kan.

§ 7.

Lever man eller hustru efter den, som död är, vare den make pliktig att inom tid, som i 5 § sägs, avträda den dödas egendom till konkurs, såvida han vill undgå ansvar för gäld, efter vad i 20 § sägs.

§ 10.

Hava stärbhusdelägarne å ena sidan avträtt egendom, och vill någon å andra sidan egendomen tillträda, vare lag som i 6 § sägs.

§ 13.

Avträdes egendom, efter det bodelning eller skifte ägt rum, förty att ny gäld sig yppat, gånge bodelningen eller skiftet åter. När bodelning återgått, vare lag som i

12 kap. 7 § giftermålsbalken sägs, och äge, i händelse arvinge sin lott förskingrat, efterlevande maken vid den bodelning, som skall ske mellan honom och konkursboet, ej till skada för borgenärerna bekomma något av den egendom, som vid tiden för dödsfallet tillhörde andra maken.

Då till följd av vad nu är stadgat egendom skall å någondera sidan återbäras, skall ock gäldas ränta eller avkomst, som under tiden fallit, och skall uppgift därom med ed fästas, om så fordras. Är nödig eller nyttig kostnad gjord å egendomen eller för dess skull, varde den kostnad ersatt. Finnes egendom, som skall återbäras, ej i behåll, skall dess värde gäldas. Skall efterlevande make i följd av återgång av bodelning återbära egendom, som han vid bodelningen bekommit från andra sidan, svare konkursboet honom för att han återfår vad av hans egendom vid bodelningen tillfallit den andres arvingar.

§ 14.

Är gäld, som efter bodelning eller skifte yppas, ej större, än att den kan gäldas av den dödas tillgångar och, om han var gift, vad därutöver på hans lott belöpt, om gälden vid bodelningen i beräkning gått; bäre var av stärbhusdelägarne åter i det förhållande han mera njutit, än som tillkommit honom, om gälden vid bodelningen eller skiftet beräknats. Har någon sin lott förskingrat, fyller arvingarna bristen med vad de i arv njutit; kunna de det ej, vare jämväl efterlevande maken skyldig att bidra till bristens fyllande, i den mån värdet av vad han vid bodelningen bekommit från andra sidan överstiger värdet av den egendom, som därvid frångått honom.

§ 15.

Testamentstagare vare skyldig att till gälds betalning återbära vad han mera njutit än, där gälden förut beräknad varit, honom tillfalla bort. Har annan, som i boet del fått, den del förskingrat, skall i fråga om bristens fyllande vad i 14 § är stadgat om arvinge äga motsvarande tillämpning med avseende å testamentstagare.

§ 17.

Efterlevande make, som egendom rätteligen avträtt, vare fri från betalning av den dödas gäld, där han icke enligt 7 kap. giftermålsbalken svarar för gälden.

§ 20.

Arvingar, som ej i laga tid sig urarva gjort, svare, en för alla och alla för en, för den dödas gäld, utan så är att de äro från all delaktighet i boet uteslutna, eller att de ej vid bouppteckningen tillstades varit, och ej heller, förut eller sedan, tagit befattning med boet, eller av arvet förmån njutit; i dessa fall vare sådan arvinge från ansvarighet för gälden fri.

Har efterlevande make försummat att egendom avträda, stånde han eller hon med arvingarna i lika ansvar.

§ 25.

Ej skall såsom förskingring anses, att kvarlåtenskap till den dödas tarvliga begravning, till efterlevande makes, barns, adoptivbarns eller annat husfolks nödiga underhåll, eller till boets uppteckning eller egendomens vård använd blivt.

§ 26.

Företages bodelning eller skifte, förr än all den dödas veterliga gäld blivit gulden, vare för stärbhusdelägare, som deltagit i bodelningen eller skiftet, lag, som i 23 § sägs. Har vid bodelning efterlevande maken ej bekommit något av den dödas egendom, äge dock på grund av bodelningen påföljd, som nu är sagd, ej rum.

§ 28.

Stärbhusdelägare, som avträdd egendom tillträtt, efter vad i 6 och 10 §§ sägs, vare ej pliktig att för den egendom göra reda för andra stärbhusdelägare än dem, som voro omyndiga den tid, då egendomen tillträdde, eller av laga förfall hindrade att före nämnda tid sin rätt bevaka; testamentstagare, som fått sig tillagd viss egendom eller visst belopp i penningar, have dock emot den, som tillträdde, samma rätt, som han mot stärbhuset ägt, om boet ej avträtt blivit. Yppas efter sådant egendomstillträde någon förut okänd tillgång; däri njute alla stärbhusdelägare laga rätt.

§ 31.

Vad i denna förordning finnes stadgat om egendomsavträde av efterlevande make äge ej tillämpning, där till följd av äktenskapsförord, boskillnad eller hemskillnad ingendera maken hade giftorättsgods.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921; dock skall förut gällande lag fortfarande lända till efterrättelse, om den döda var gift och äldre giftermålsbalken var tillämplig i fråga om makarnas förmögenhetsförhållanden.

Förslag

till

Lag

**om ändrad lydelse av 1 kap. 8 §, 10 kap. 13 § och 17 kap. 2 §
handelsbalken.**

Härigenom förordnas, att 1 kap. 8 §, 10 kap. 13 § och 17 kap. 2 § handelsbalken skola
hava följande ändrade lydelse:

1 KAP.

8 §.

Ingen må något köpa av annan mans barn eller tjänstehjon, utan de hava lov att
sälja, eller till köpslagan satte äro. Gör det någon, och åkäres; vare det ogillt, och böte
tio daler.

10 KAP.

13 §.

Ej må omyndig i borgen gå.

17 KAP.

2 §.

Vad i gäldenärs bo finnes, som hörer annan till, det skall först uttagas, såsom: inlagsfä;
eller det, som satt är under bolag, eller till salu; stulet, rövat, lånt eller lagt gods; pantsatt
goods, då lösen därföre gives; faddergåva och annat dylikt. Är detta förvandlat och ej
i behåll; gånge därmed som i 16 § skils.

Sedan njute borgenärer betalning av boet, efter ty, som nedan sägs; dock att angående
vissa fordringars företräde till betalning ur fartyg, frakt och inlastat gods gäller vad i
sjölagen stadgas.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 2 kap. 9 § och 22 kap. 2 och 21 §§ strafflagen.

Härigenom förordnas, att 2 kap. 9 § och 22 kap. 2 och 21 §§ strafflagen skola hava följande ändrade lydelse:

2 KAP.**9 §.**

Ej må i mät för böter tagas den sakfälldes enda fasta egendom, varav han sin nödiga bärgring haver; ej nödig bostad; ej till jordbruket nödiga lösören eller vad den sakfällde eljest till sin närings bedrivande behöver; ej nödiga gång- och sängkläder för den sakfällde, hans make och oförsörjda barn eller adoptivbarn; ej heller av det förråd, som i huset finnes, vad till hans och hans husfolks underhåll i en månads tid erfordras.

Där enligt utsökningslagen egendom i större utsträckning än här sägs skall undantagas från utmätning, lände det till efterrättelse.

22 KAP.**2 §.**

Såsom bedrägeri skall anses och efter 1 § straffas:

1. om man på veterligen falsk uppgift förskaffar sig försäkring för brand- eller sjöskada eller annat;
2. om man sätter ut pant, som veterligen falsk är,
3. om man, under falskt sken av köp, gåva eller annat avtal, egendom sig avhänder, för att förekomma utmätning eller eljest hindra annan att göra sin rätt till egendomen gällande;
4. om man mot bättre vetande avgiver falsk utsaga i sådan försäkran, som avses i 6 kap. 9 § giftermålsbalken;
5. om man uppsåtligen, till förfång för annans rätt, förstör eller gör obrukbara de handlingar, vara den sig grundar;
6. om man, för att något därmed sig tillägna, lägger märke å det, som hörer annan till, eller utplånar annans märke.

21 §.

Brott, som i 2 § 5 mom., 8 § 2 mom., 12 §, 13 § 1 mom., 19 och 20 §§ omförmälas, må ej åtalas av annan än målsägande; ej heller brott, varom i 5 § 3 mom. förmäles, där det ej skett i kronans magasin, vid in- och utlastning å fartyg, eller i öppna bodar eller magasin, där handel och rörelse idkas. Brott, varom i 13 § 2 mom. sägs, må ej åtalas av annan än målsägande, där ej någon vid försäljning eller annan föryttring av livsmedel avyttrat ont för gott, mängt för omängt eller det, varuti han vetat fel vara, utan att sådant uppenbara.

Brott, som i 10 § sägs, må ej åtalas av annan än den, som brevet avsänt eller till vilken det skrivet är, eller av den, som äger, i vård haver eller emottaga skulle det, som eljest brutet eller öppnat blivit.

Brott, som i 8 § 1 mom. omförmäles, må ej åtalas, där ej av anledning, varom fråga är, blivit dömt till återgång av äktenskapet.

Ej må brott, som i 11 och 14 §§ sägs, åtalas av allmän åklagare, där ej brottet av målsägande till åtal angivits.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921.

Förslag
till
Lag
om ändrad lydelse av 59, 60, 65, 67, 69 och 70 §§ utsöknings-
lagen.

Härigenom förordnas, att 59, 60, 65, 67, 69 och 70 §§ utsökningslagen skola hava följande ändrade lydelse:

59 §.

Nu är gäldenär ej tillstädes, då utmättningsman sig infinder för att verkställa utmätning för fordran, som i 54 § avses; har underrättelse därom, att utmätning för fordringen är sökt, blivit efter ty i 60 § sägs meddelad, eller är anledning att gäldenären håller sig undan eller rest bort, förty att han väntar utmätning; då gånge förrättningen för sig utan hinder av gäldenärens frånvaro; dock skall i ty fall hans make eller husfolk eller annan, som har egendomen i vård eller besittning, tillsägas att vid förrättningen närvara. Finnas ej de, varde närboende granne, som anträffas, tillsagd.

Kan ej utmätningen genast företagas, då utmättningsmannen för sådant ändamål sig inställt, och är fara att godset under tiden stickes ur vägen; låte utmättningsmannen, där borgenären nödig kostnad förskjuter, vård hållas över godset, till dess utmätning kan ske.

60 §.

Underrättelse, varom i 59 § sägs, skall, för att anses giltig, meddelas gäldenären genom utmättningsman. Har underrättelsen, av utmättningsmannen skriftligen utfärdad, bevisligen kommit gäldenären annorledes tillhanda eller ock, om han, i sitt hemvist sökt, ej kunnat där anträffas, blivit sist dagen före utmätningen meddelad hans make eller husfolk eller, om de ej anträffas, anslagen å hans husdörr; vare det ock gilt.

Skall utmätning ske å gäldenären tillhörig egendom, som finnes å annan ort, än där han har sitt hemvist, och ej blivit av gäldenären till utmätning uppgiven, bör underrättelse, varom nu är sagt, jämte uppgift å förrättningsstället meddelas så tidigt, att gäldenären kan sin rätt vid utmätningen bevaka; njute dock ej för sådant ändamål längre rådrum än åtta dagar.

Har gäldenären ej stadigt hemvist i riket och ej heller känt ombud i orten, där utmätning skall ske; vare underrättelse, som nu sagt är, ej av nöden.

65 §.

Från utmätning skola undantagas dels nödiga gång- och sängkläder för gäldenären, hans make och oförsörjda barn eller adoptivbarn, dels ock nödiga arbetsredskap eller

andra nödiga lösören till ett värde av högst femhundra kronor, eller, där gäldenären icke är familjeförsörjare och ej heller har eget hushåll, högst tvåhundra kronor. Saknas utväg till nödortfigt uppehälle; då skall från utmätning undantagas av det förråd, som i huset finnes, vad till underhåll för en månad tarvas, eller, där tillräckligt förråd ej finnes, av penningar, som gäldenären innehar eller äger inestående i bank eller annan penninginrättning, så mycket som erfordras för anskaffande av det felande. Lös pant må ej undantagas från utmätning för den gäld, varför pantsättningen skett.

67 §.

Gäldenärs inestående avlöning för tjänst eller annan arbetsanställning eller inestående pension å rikets stat må icke utmätas, förr än gäldenären är berättigad att avlöningen eller pensionen lyfta; och skall, ändå att avlöningen eller pensionen är förfallen, därav från utmätning undantagas vad som erfordras till nödigt underhåll åt gäldenären, hans make och oförsörjda barn eller adoptivbarn till nästa förfalldag. År avlöningen eller pensionen lyftad, skall av penningar, som gäldenären innehar eller äger inestående i bank eller annan penninginrättning, undantagas motsvarande belopp.

Är i lag eller författning särskilt stadgat, att viss egendom ej må utmätas, eller är av Konungen för viss pensions- eller livränteanstalt förordnat, att därifrån utgående pension eller livränta ej må tagas i mät; lände det till efterrättelse.

Om införsel i avlöning, pension eller livränta är särskilt stadgat.

69 §.

Påstår annan sig vara ägare till lös egendom, som i gäldenärs bo finnes, men kan ej genast visa sin rätt, vare hans anspråk ej hinder för egendomens utmätande; bjuder han vid utmätningen sannolika skäl för anspråket; hänvise utmätningssmannen honom att sin talan efter stämning utföra, och må det utmätta godset ej säljas förr än tvisten om äganderätten blivit av domstol prövad; stämme dock han, som godset från utmätning freda vill, borgenären och gäldenären till domstol i orten, där godset finnes, inom tre månader, eller have sin talan mot borgenären förlorat. Kommer någon efter utmätningen med anspråk, som nu är sagt, vare det ej hinder för försäljningen, där ej överexekutor annorlunda förordnar. Varder den, som anspråket väckt, av överexekutor hänvisad att sin talan efter stämning utföra, åligge honom att inom tre månader därefter stämma vid äventyr, som förut är nämnt. Vill borgenär själv stämma, stånde det honom fritt.

Vad sålunda är stadgat skall ock äga tillämpning, då utmätning skall företagas hos make, som sammanbor med andra maken, och denne vill freda egendom.

70 §.

Om utmätning av lösören, som blivit sålda, men lämnats kvar i säljarens vård, gälle vad särskilt är stadgat. Om utmätning av gods, varom i 131 § sjölagen förmäles, vare lag som där sägs.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921; dock skall vad äldre lag innehåller i fråga om utmätning i makars bo fortfarande lända till efterrättelse beträffande makar, å vilkas förmögenhetsförhållanden äldre giftermålsbalken är tillämplig.

Förslag

till

Lag

**angående ändrad lydelse av 16 § i lagen den 14 juni 1917
om införsel i avlöning, pension eller livränta.**

Härigenom förordnas, att 16 § i lagen den 14 juni 1917 om införsel i avlöning, pension eller livränta skall hava följande ändrade lydelse:

Belopp, som enligt denna lag innehållits till gäldande av underhållsbidrag, må ej utmätas för annan den underhållsskyldiges gäld. Beträffande underhållsbidrag, som någon har att utgiva till sin make, skall dock vad nu stadgats äga tillämpning endast i det fall, att makarna leva åtskilda på grund av söndring eller efter vunnen hemskillnad.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 1 § i lagen den 14 juni 1917 om förbud för vissa underhållsskyldiga att avflytta från riket.

Härigenom förordnas, att 1 § i lagen den 14 juni 1917 om förbud för vissa underhållsskyldiga att avflytta från riket skall hava följande ändrade lydelse:

Den, som enligt rättens eller domarens beslut eller skriftligt, av två personer bevittnat avtal är pliktig att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet utgiva underhållsbidrag till barn eller adoptivbarn under sexton år, må ej avflytta från riket, med mindre han hos överexekutor i den ort, där han har sitt hemvist, ställt av överexekutor godkänd pant eller borgen för underhållsskyldighetens fullgörande, till dess barnet fyllt sexton år.

Vad sålunda stadgats skall äga tillämpning jämväl beträffande enskild försörjningskyldig, som enligt myndighets beslut är pliktig att till fattigvårdssamhälle utgiva bidrag till försörjning av barn eller adoptivbarn under sexton år; och skall i sådant fall vad i denna lag sägs om underhållsberättigad gälla fattigvårdssamhället.

Borgen må ej godkännas, med mindre den ingåtts såsom för egen skuld och, där borgesmännen äro flera, de borgat en för alla och alla för en.

Det åligger överexekutor att, där den underhållsberättigades hemvist är känt, till denne med posten avsända underrättelse därom att säkerhet blivit ställd.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av vissa bestämmelser i rättegångsbalken.

Härigenom förordnas, att 10 kap. 1, 2, 3 och 29 §§, 15 kap. 1 och 3 §§ samt 25 kap. 1 § rättegångsbalken skola hava följande ändrade lydelse:

10 KAP.

1 §.

Vill man till annan kära, evad det är för gäld, eller i annat tvistemål, som dess person rör; låte då stämman honom till den rätt, därunder han sitt bo och hemvist haver. Barn, medan de hemma när föräldrar äro, lyda under den rätt, som fader; och tjänstehjon, där de sin tjänst hava. Den ingenstädes stadigt hemvist äger, sökes där han finnes, eller, om han utrikes är, där han senast inom riket var boende.

Utländsk man, som ej här i riket bo och hemvist äger, må, där ej för undersåte i visst främmande land är annorlunda särskilt stadgat, sökas å ort inom riket, där han anträffas, samt, så vitt angår förbindelse, som han här i riket ingått, eller gäld, som han under vistelse i riket eljest ådragit sig, jämväl å ort inom riket, där honom tillhörigt gods finnes, eller där förbindelsen ingicks eller gälden uppkom.

Nu vill den stämde kära till honom igen, som stämman låtit, vare han ock skyldig vid samma rätt svara, där målen med varandra gemenskap hava.

2 §.

Yppar sig tvist om arv eller testamente efter den, som är död, eller, när han var gift, om bodelning mellan arvingarna och efterlevande maken, döme därom den rätt, där den döde skolat svara i mål, som rörde hans person.

Tvist, som i anledning av boskillnad, äktenskaps återgång, hemskillnad eller äktenskapsskillnad uppstår om bodelning mellan makarna, tillhöre rätten i den ort, där mannen bör svara i tvistemål, som röra hans person, eller, om mannen ej är skyldig att i sådana mål svara vid svensk domstol, där hustrun svarar i sådana mål.

Finnes i mål, som i denna paragraf avses, ej behörig domstol, efter vad nu är sagt, varde målet upptaget av Stockholms rådstuvurätt.

3 §.

Sökas delägare i bo efter den, som är död, i sak, som boet rör, svare vid den rätt, där den döde skolat svara.

29 §.

Anhängiggöres vid underrätt mål, som rätten ej är behörig att upptaga, skall den, evad invändning göres eller icke, visa målet från sig i de fall, att

1. målet är av beskaffenhet att böra av annan myndighet än domstol eller av särskild domstol eller omedelbart av högre rätt upptagas, eller ock enligt lag eller särskild författning bör omedelbart av skiljemän prövas, eller

2. målet bör upptagas av viss underrätt, som ensam är behörig att det slag av mål handlägga, eller

3. mål, som blivit vid häradsrätt anhängiggjort, må allenast av rådstuvurätt upptagas, eller

4. tvist är om fast egendom efter ty i 14 eller 19 § sägs, eller målet är äktenskapsmål, eller tvist är om arv eller testamente efter den, som är död, eller, när han var gift, om bodelning mellan arvingarna och efterlevande maken eller om bodelning mellan makar i anledning av boskillnad, äktenskaps återgång, hemskillnad eller äktenskapsskillnad, eller

5. tvist är om utmätt lös egendom eller giltighet av lösöreköpsavhandling och den tvist enligt lag skall handläggas vid rätten i den ort, där godset finnes, eller

6. fråga, varom i målet tvistas, är av beskaffenhet att kunna utan föregången stämning upptagas vid domstol, eller

7. fråga är om ansvar eller annan påföljd för brott.

15 KAP.

1 §.

I brottmål, där efter lag straffarbete å brottet följa kan, svare den själv, som anklagad är. Åstundar han hjälp i rättegången, då tillåtes honom fullmäktig med sig hava. Målsman må ock den omyndiga i ty fall bistånd göra. I ringare brottmål och tvistemål må man genom laga ombudsman kära och svara; och skall huvudman ändock för rätta komma, när domaren det fordrar.

3 §.

Ej må någon fullmäktig vara i den sak, därmed han sig befattat i annan rätt, såsom domare, eller rättens betjänt, eller hos Konungens befallningshavande å ämbetets vägnar; ej den, som förr varit fullmäktig för vederdelomannen i samma mål; eller den, som är omyndig; ej heller den, vars make, fader eller svärfader, son eller måg, broder eller sväger, i rätten domare sitter. Ej må någon ledamot i överrätten, eller dess betjänt, som årlig lön njuter, låta bruka sig till fullmäktig där eller vid någon underrätt, som därunder lyder; ej heller må vid häradsrätt häradshövdingen eller någon, som i hans ställe är förordnad till domare, eller vid rådstuvurätt någon rättens ledamot fullmäktig vara dock vare domare eller överrätts betjänt icke förment att vid rätt, som nyss är sagd tala för skyldeman till och med syskonbarn, eller för omyndig, den han är målsman för

25 KAP.

1 §.

Talan mot underrätts slutliga utslag i tvistemål av beskaffenhet att böra genom stämning anhängiggöras skall, där ej här nedan i 3 eller 5 § annorlunda stadgas, fullföljas efter vad.

Lag samma vare, där någon i konkursmål vill föra talan mot underrätts slutliga utslag rörande betalnings- eller förmånsrätt eller ackord eller klander av utdelningsförslag.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921.

De äldre bestämmelserna i 10 kap. skola fortfarande tillämpas beträffande mål, som redan är anhängigt, då den nya lagen träder i kraft.

Vad 25 kap. 1 § andra stycket enligt dess äldre lydelse innehåller angående fullföljd av talan rörande undanskiftande av egendom skall fortfarande äga tillämpning vid konkurs beträffande makar, å vilkas förmögenhetsförhållanden äldre giftermålsbalken är tillämplig.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 16 juni 1875 angående särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden.

Härigenom förordnas, att 1 § i förordningen den 16 juni 1875 angående särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden skall hava följande ändrade lydelse:

Över följande ärenden skola vid underrätt föras särskilda protokoll, nämligen: ett över lagfarter med fång av fast egendom; ett över inteckningar i sådan egendom; ett över inskrivningar av tomträtt samt av fång till sådan rätt, inteckningar i tomträtt, inskrivningar av vattenfallsrätt samt av fång till sådan rätt så ock över inteckningar i vattenfallsrätt (tomträttsprotokoll); ett över äktenskapsförord; ett över förmyndares tillsättande och entledigande; samt ett över bouppteckningar, testamenten, som vid domstolen bevakas, och avhandlingar om lösöreköp. Uti lagfarts-, intecknings- och tomträttsprotokollen skall för varje ärende å brädden tecknas namnet på den egendom, ärendet rör, samt uti övriga protokollen för ärende, som angår inregistrering av bouppteckning eller bevakning av testamente, den dödes namn och för annat ärende namnet å den person, ärendet rör.

Vid rådstuvurätt skall, utom de protokoll nu sagda äro, föras särskilt protokoll över förlagsinteckningar. I det protokoll skall för varje ärende å brädden tecknas förlags-tagarens namn jämte uppgift om rörelsens beskaffenhet och orten, varest den drives.

Hos Stockholms rådstuvurätt varde ock särskilt protokoll fört över inteckningar i fartyg; och skall i det protokoll för varje ärende å brädden tecknas namnet å det fartyg, varom fråga är, samt det nummer, varunder fartyget blivit i fartygsregistret infört.

Har någotdera av de ärenden, nämnda äro, icke förevarit, varde det i protokollet anmärkt.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921.

Förslag

till

Lag**om ändring i vissa delar av konkurslagen.**

Härigenom förordnas, att §§ 1, 5, 27, 30, 31, 32, 35, 36, 37 och 140 konkurslagen skola hava följande ändrade lydelse:

§ 1.

Vill någon avträda egendom till konkurs; give ansökning därom in till underrätten i den stad, eller, å landet, till domaren i den ort, där gäldenär bör inför domstol svara i tvistemål, som angå gäld i allmänhet. Ansökning av stärbhusdelägare om avträdande av den dödes egendom skall göras, där den döde bort svara i mål, som nyss är sagt.

§ 5.

Där likväl borgenärs fordran tillkommit senare än de omständigheter, på vilka han sin ansökning om egendomsavträdet grundar, vare den ansökning utan verkan.

Har borgenär för sin fordran säkerhet genom pant eller genom inteckning i fast egendom; äge ej den rätt, i 2, 3 och 4 §§ omförmäld är, där han ej gitter visa, att panten eller inteckningen till gäldande av hans fordran otillräcklig är.

§ 27.

Gäldenärs make gånge ock sådan ed, som omförmäld är, där någon av borgenärerna det äskar. Tjänare och andra, som om boets tillstånd kunskap äga, åligge jämväl, där så äskas, att det uppgiva och uppgiften med ed fästa. Är gäldenär död, eller har han vikit undan; äge rätten, där så skäligt prövas, förelägga barn, som till laga ålder komna äro, att bouppteckningen edeligen styrka.

Omyndig förklarad, vars egendom till konkurs avträdes, vare ock pliktig bouppteckningsed avlägga, där rätten eller domaren så skäligt prövar.

§ 30.

Gäldenär skall av konkursboet njuta nödigt underhåll för sig, make och oförsörjda barn eller adoptivbarn under två månader från den dag, offentlig stämning given är, där ej han själv eller hans make kan annorledes försörja familjen. Kan ej inom nämnda tid bouppteckningen med ed fästas och boet till gode män överlämnas; njute gäldenären,

till dess sådant skett, underhåll som sagt är. Gälldenären varde ock tilldelat vad som erfordras för resa och uppehälle, då han, efter kallelse, har att inställa sig vid rätten till förhör, eller annorstädes till avgivande av upplysningar rörande konkursboet, dock ej mer, om han vistas utom rättens domsaga, än som tarvades, om han därinom, å ort, där han sist vistades, sig uppehölle. I övrigt äge han från konkursboet utbekomma och behålla dels nödiga gång- och sängkläder för sig, make och oförsörjda barn eller adoptivbarn, dels ock nödiga arbetsredskap eller andra nödiga lösören till ett värde av högst femhundra kronor, eller, där gälldenären icke är familjeförsörjare och ej heller har eget hushåll, högst tvåhundra kronor.

Kommer tvist upp i anledning av vad nu stadgat är; pröve rätten vad gälldenären består må med avseende så väl å hans behov och boets ställning, som å hans omsorg att rätt för sig göra och beredvillighet att gode männen tillhandagå.

§ 31.

Avträdes ämbets- eller tjänstemans egendom till konkurs; varde det hans närmaste förman ofördröjligen av rätten eller domaren kungjort; och ankomme på den myndighet, under vilken gälldenären i och för tjänsten lyder, att pröva huruvida han förr, än fyra månader efter inställedagen förflutit, må i utövningen av tjänsten åter inträda.

Av gälldenärens lön varde, efter avdrag av det, som utgår till den, tjänsten i hans ställe förestår, gälldenären så mycket tillagt, som till hans eget, hans makes och oförsörjda barns eller adoptivbarns underhåll tarvas: vad övrigt är, gånge till konkursboet.

§ 32.

Gälldenär svare med den egendom, han kan i framtiden förvärva, där ej annan överenskommelse blivit i laga ordning träffad, till fulla gälden, evad den i konkursen är bevakad eller icke. Kvinna, som är eller varit gift, vare dock ej pliktig att med egendom hon efter konkursens början förvärvar ansvara för dessförinnan i äktenskapet gjord gäld av beskaffenhet, som avses i 7 kap. 3 § giftermålsbalken, såvida hon ej iklätt sig sådant betalningsansvar.

§ 35.

Till konkursbo räknas all egendom, som gälldenären tillhörde den tid, då han sin konkursansökning till rätten eller domaren ingav, eller, i anledning av borgenärs ansökning om konkurs, offentlig stämning utfärdades, så ock vad honom under konkursen tillfaller av sådan beskaffenhet, att det för gäld kan i mät tagas, ävensom vad enligt 36 § till boet återvinnas kan. Ej må dock av vad gälldenären under konkursen genom eget arbete förvärvar boet tillkomma mera än den behållning, som återstår, sedan avdrag skett för all kostnad till förslag jämte gälldenärens, hans makes och oförsörjda barns eller adoptivbarns nödiga underhåll. Om gälldenärens lön för ämbete eller tjänst är i 31 § stadgat.

§ 36.

I mom. Har gälldenär genom gåva avhänt sig egendom av sådant värde att borgenärerna därav märkelig skada haft, och äro ej mer än tre månader före konkursens början förflutna, sedan gåva av lös egendom fullbordad, eller lagfart å gåva av fastighet

sökt blivit; äge konkursboet den egendom återvinna: samma lag vare, där köp, byte, lega eller annat sådant avtal skett, och av missförhållandet mellan de å ömse sidor utfästade villkor skönjas kan, att avtalet huvudsakligen har egenskap av gåva.

2 mom. Har under de trettio sista dagarna före konkursens början gäldenären betalt gäld, som icke före den början till betalning förfallen varit, eller har han under samma tid annorledes än med penningar, växlar, i köpenskap löpande förbindelser, eller andra, med hänsyn till gäldenärens yrke, vanliga betalningsmedel, betalt förfallen gäld; gånge den betalning åter, om borgenärerna därå tala; fordringsägaren obetaget att i konkursen göra sin fordran gällande. I fråga om växel, som på gäldenären dragen är, må dock talan om återbäring av redan verkställd betalning, som med penningar skett, ej kunna anställas mot annan än den, för vars räkning växeln dragen är, eller, om detta är gäldenären själv, emot första emottagaren.

3 mom. Har under den tid, i nästföregående mom. sagd är, gäldenären annorledes ingått avtal, varigenom han iklätt sig förbindelse eller avhänt sig egendom, borgenärerna till förfång och under sådana omständigheter, att den, med vilken avtalet ingicks, haft skälig anledning att sådant antaga; gånge ock det avtal, på borgenärernas åkärn, åter såsom i 1 mom. sägs.

4 mom. Är under de sista trettio dagarna före konkursens början pant av gäldenären lämnad för skuld, vid vars tillkomst sådan säkerhet ej varit betingad, vare pantsättningen utan verkan, där borgenärerna det påstå. Har under sagda tid borgenär sökt inteckning i fast egendom för fordran, vid vars tillkomst sådan säkerhet ej betingats, vare han pliktig att, där borgenärerna det påstå, återställa inteckningshandlingen till konkursboet eller för verkställande av utbyte efter ty därom är stadgat hålla den till handa; dock att vad sålunda är föreskrivet icke skall äga tillämpning å inteckning, som inom den i 11 kap. 2 § jordabalken stadgade tid sökts för fordran, som där avses.

5 mom. Har under de sista trettio dagarna före konkursens början lös egendom blivit för någon borgenärs fordran i mät tagen och försäld; vare lag som i 2 mom. sägs.

6 mom. Från gäldenärens make må återvinning, som i 1—5 mom. sägs, äga rum, där vid konkursens början ej mer än ett år förflutit, sedan åtgärd, som för varje fall avses, blivit företagen.

7 mom. Har vid bodelning mellan gäldenären och hans make eller dennes arvingar gäldenären i märklig mån eftergivit sin rätt, eller har vid sådan bodelning egendom, borgenärerna till förfång, frångått gäldenären mot det att fordran å honom utlagts på hans lott, och är ej bodelningshandlingen minst ett år före konkursens början ingiven till rätten, gånge bodelningen på borgenärernas talan åter.

8 mom. Har gäldenären i avsikt att förekomma, att egendom går i betalning för gäld, med sin make ingått avtal, varav kommit skada för borgenärerna, och hade maken kännedom om gäldenärens avsikt, gånge det avtal på talan av konkursboet åter, ändå att avtalet slutits mera än ett år före konkursens början.

9 mom. Då egendom till konkursbo återvinnes, vare konkursboet skyldigt återbära vad gäldenären må hava i vederlag bekommit. Går bodelning åter, svare konkursboet andra maken eller hans arvingar för återbäring av den egendom gäldenären vid bodelningen bekommit från andra sidan.

När egendom å någondera sidan återbäres, skall ock utgivas ränta eller avkomst, som under tiden fallit. Har nödig kostnad å egendomen gjorts, vare den kostnad ersatt. Är egendom, som skall återbäras, kommen i annan mans hand genom sådant fång, att denne finnes berättigad egendomen behålla, eller är egendomen eljest så förskingrad eller förstörd, att den ej återställas kan, skall ersättning utgå efter egendomens värde.

10 mom. Återvinnes från gäldenärens make egendom, som denne erhållit i gåva, eller går bodelning mellan gäldenären och hans make eller dennes arvingar åter, och har maken eller arvingarna i följd av vad som stadgas i 8 kap. 5 § eller 13 kap. 14 § giftermålsbalken, innan stämning om återvinning skedde, infriat någon gäldenärens skuld, vare konkursboet skyldigt återgälda maken eller arvingarna vad sålunda guldits jämte ränta.

§ 37.

Vilja gode männen, sysslomännen eller borgenärerna egendom till boet enligt 36 § återvinna; tage stämning och fortställe den sist inom tre månader efter inställelsedagen. Har å fast egendom, som gäldenären sig avhänt, lagfart ej blivit sökt förrän efter inställelsedagen; varde den klandertid, nu sagd är, beräknad från den dag, lagfarten söktes. Enskild borgenär äge ock rätt återvinningstalan anställa, på sätt nämnt är: kungöre det dock, innan saken vid domstolen förekommer, för gode männen eller sysslomännen: försummar han det; då må hans talan ej till prövning upptagas.

Vill den, emot vilken återvinningstalan anställd är, i följd därav fordran i konkursen bevaka, och är den talan ej så tidigt väckt, att han kunnat bevaka fordringen å inställelsedagen; vare han berättigad att, sedan fordringen, där så äskas, blivit med borgenärsed fästad, på vad han till konkursboet återbära skall, avräkna så mycket, som på fordringen belöpa bort, om den å inställelsedagen bevakad blivit.

§ 140.

Är gäldenär, vars egendom till konkurs avträdes, gift; varde andra maken kallad till det förhör, som i 39 § omförmäles.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921; dock skall 37 § i dess äldre lydelse gälla beträffande konkurs, däri inställelsedagen infallit före nya lagens ikraftträdande, och skall i övrigt förut gällande lag fortfarande lända till efterrättelse beträffande makar, å vilkas förmögenhetsförhållanden äldre giftermålsbalken är tillämplig.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av §§ 9 och 10 i förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämming.

Härigenom förordnas, att §§ 9 och 10 i förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämming skola hava följande ändrade lydelse:

§ 9.

Nu vill efterlevande make, arvinge eller testamentstagare, sedan laga bouppteckning skett, säker vara, att icke okända fordringar sig yppa; äge då att hos rätten, varunder den dödes bo i konkursmål hörer, begära kallelse å hans okända borgenärer. Var den döde gift, må kallelse sökas jämväl å den efterlevandes okända borgenärer vid den rätt, som har att upptaga fråga om hans försättande i konkurs. Då kallelse, varom nu är stadgat, sökes, skall sökanden ingiva förteckning på alla de borgenärer, som veterliga äro.

§ 10.

Då makar erhålla boskillnad eller till återgång av äktenskap, hemskillnad eller äktenskapsskillnad dömes,

eller handelsbolag eller annat bolag, som, enligt vad särskilt är stadgat, allmänt kungjort varit, eller registrerad förening träder i likvidation eller försättes i konkurs,

eller myndig person varder under förmyndare ställd,

må ock i den ordning, som i 9 § sägs, kallelse å okända borgenärer sökas vid den rätt, varunder gäldenären i konkursmål hörer.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1921; dock skall förut gällande lag fortfarande lända till efterrättelse beträffande makar, å vilkas förmögenhetsförhållanden äldre giftermålsbalken är tillämplig.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 1, 2 och 6 §§ i förordningen den 16 juni 1875
angående lagfart å fång till fast egendom.

Härigenom förordnas, att 1, 2 och 6 §§ i förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom skola hava följande ändrade lydelse:

1 §.

Var som med äganderätt åtkommer fast egendom söka lagfart å fånget vid den rätt, varunder egendomen lyder. Hörer egendomen under flera rätter, skall med varje del lagfaras vid den rätt, varunder den del lyder.

Vad sålunda är stadgat avser jämväl den, vilken fast egendom tillfaller såsom fideikommiss.

Har vid bodelning fast egendom tillskiftats make, vare han ej pliktig söka lagfart å fånget, med mindre egendomen förut tillhört andra maken.

2 §.

Lagfart skall sökas å landet sist vid det lagtima ting, som infaller näst efter sex månader, och i stad inom tre månader sedan fånget skedde; dock att, i fråga om bolagsmans andel i bolags samfällda gods, skyldigheten att lagfara inträder först då bolagsmannens andel utbrytes; och skall vid arv tiden för lagfarts sökande räknas, där för arvslottens bestämmande bodelning eller skifte erfordras, från det dylik förrättning hölls, men i annat fall från det bouppteckningen efter arvlåtaren avslutades.

6 §.

1 mom. Sökes lagfart på grund av överlåtelse från annan, må ansökningen ej beviljas, med mindre det upplyses, att före ägaren ej var gift, eller det visas, att samtycke eller tillåtelse till överlåtelsen givits, efter ty i 6 kap. 4 eller 6 § giftermålsbalken sägs, eller att överlåtelsen ändock är gällande.

2 mom. Är lagfart sökt på grund av testamente, dom eller annan handling, som ej vunnit laga kraft, må ansökningen icke bifallas förr än det visas, att handlingen blivit ståndande.

3 mom. Har ägare av hemman till annan överlåtitt del därav med viss till gränserna bestämd ägovidd att såsom hemmansdel ägas, må lagfart å sådan överlåtelse ej beviljas förr än ägostyckning å hemmanet blivit fastställd.

Lag samma vare beträffande sådan överlåtelse, som avser ägostyckning från lägenhet, vilken ej tillkommit genom avsöndring.

Å överlåtelse, varigenom jord eller annat från hemman eller lägenhet avsöndrats, må lagfart ej beviljas förr än fastställelse å avsöndringen meddelats.

4 mom. Har ägare av fastighet i stad därav till annan överlåtitt visst till gränserna bestämt område, som ej ingår i tomtindelning, må lagfart å fånget ej beviljas förr än fastställelse meddelats å avstyckning av det överlåttna området.

Vad sålunda stadgats om stad skall ock gälla för samhälle å landet, för vilket skall föras fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921.

I fråga om lagfart på grund av giftorätt, som åtnjutes enligt äldre giftermålsbalken, skall förut gällande lag fortfarande lända till efterrättelse.

Vad i 6 § 1 mom. är stadgat skall ej äga tillämpning, om överlåtelsen ägt rum, innan denna lag trätt i kraft.

Förslag

till

Lag

**om ändrad lydelse av 4 § i förordningen den 16 juni 1875 angående
inteckning i fast egendom.**

Härigenom förordnas, att 4 § i förordningen den 16 juni 1875 angående nteckning i fast egendom skall hava följande ändrade lydelse:

Finnes ej å handlingen bevittnat medgivande, som i 1 § sägs, och visas ej heller förhållande, som enligt 2 § till inteckning berättigar, varde inteckningsansökningen genast avslagen.

Sökes inteckning på grund av fastighetsägarens medgivande, må ansökningen ej beviljas, med mindre det upplyses, att ägaren ej var gift, eller det visas, att samtycke eller tillåtelse till inteckningen givits, efter ty i 6 kap. 4 eller 6 § giftermålsbalken sägs, eller att medgivandet ändock är gällande. Möter på grund av vad nu är sagt hinder för inteckningens beviljande, varde ansökningen förklarad vilande; och åligge det sökanden att å landet sist å det ting, som infaller näst efter tre månader, och i stad inom tre månader visa, att hindret blivit undanröjt, vid äventyr att ansökningen eljest anses förfallen.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921; dock skall förut gällande lag fortfarande äga tillämpning, om medgivande till inteckning dessförinnan lämnats.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 6 och 17 §§ i lagen den 14 juni 1907 om inskrivning av tomträtt och vattenfallsrätt samt av fång till sådan rätt.

Härigenom förordnas, att 6 och 17 §§ i lagen den 14 juni 1907 om inskrivning av tomt-rätt och vattenfallsrätt samt av fång till sådan rätt skola hava följande ändrade lydelse:

6 §.

Företer ej sökanden handlingar, som i 5 § sägs, så upprättade, som lag i vart särskilt fall föreskriver, eller finner rätten eljest uppenbart, att sökandens fång icke är lagligt, eller är ej inskrivning av tomträtten sökt, varde ansökningen avslagen.

Sökes inskrivning på grund av överlåtelse från annan, må ansökningen ej beviljas, med mindre det upplyses, att överlätaren ej var gift, eller det visas, att samtycke eller tillåtelse till överlåtelsen givits, efter ty i 6 kap. 4 eller 6 § giftermålsbalken sägs, eller att överlåtelsen ändock är gällande. Sökes inskrivning på grund av testamente, dom eller annan handling, som ej vunnit laga kraft, må ansökningen icke bifallas förr än det visas, att handlingen blivit ståndande.

17 §.

Vad här ovan i 1—3 samt 5—16 §§ är stadgat angående tomträtt skall, med undantag av bestämmelsen i 6 § andra stycket första punkten, äga motsvarande tillämpning i fråga om vattenfallsrätt. Den, som söker inskrivning av sådan rätt, vare pliktig att vid påföljd, som i 4 § sägs, ingiva protokoll vid lantmäteriförrättning, vartill upplåtelse-handlingen hänvisar, jämte styrkt kopia av den därvid upprättade karta.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921; dock skall vad i 6 § andra stycket första punkten är stadgat ej äga tillämpning, om överlåtelsen ägt rum, innan denna lag trätt i kraft.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 2 och 23 §§ i lagen den 14 juni 1907
om inteckning i tomträtt och vattenfallsrätt.

Härigenom förordnas, att 2 och 23 §§ i lagen den 14 juni 1907 om inteckning i tomträtt och vattenfallsrätt skola hava följande ändrade lydelse:

2 §.

Inteckning i tomträtt sökes hos den rätt, varunder tomten lyder; och skall den handling, på grund varav inteckning äskas, därvid i huvudskrift till rätten ingivas. Rätten låte handlingen eller den del därav, som ligger till grund för ansökningen, offentligen uppläsas och i tomträttsprotokollet införas.

Finnes ej å handlingen sådant medgivande, som i 1 § sägs, varde ansökningen genast avslagen.

Inteckning må ej beviljas, med mindre det upplyses, att tomträttshavaren ej var gift, eller det visas, att samtycke eller tillåtelse till inteckningen givits, efter ty i 6 kap 4 eller 6 § giftermålsbalken sägs, eller att medgivandet till inteckning ändock är gällande. Möter på grund av vad nu är sagt hinder för inteckningens beviljande, varde ansökningen förklarad vilande; och åligge det sökanden att i stad inom tre månader och å landet sist å det ting, som infaller näst efter tre månader, visa, att hindret blivit undanröjt, vid äventyr att eljest ansökningen är förfallen.

Då inteckning blivit beviljad, teckne rätten bevis därom å fordringshandlingen.

23 §.

Vad här ovan i denna lag är stadgat om tomträtt skall, med undantag av bestämmelsen i 2 § tredje stycket, äga motsvarande tillämpning i fråga om vattenfallsrätt.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921; dock skall förut gällande lag fortfarande äga tillämpning, om megivande till inteckning dessförrinnan lämnats.

Förslag

till

Lag

**om ändrad lydelse av 26 § i lagen den 29 juli 1892 angående
sparbanker.**

Häriigenom förordnas, att 26 § i lagen den 29 juli 1892 angående sparbanker skall
hava följande ändrade lydelse:

Omyndig, som uppnått femton år, må utan särskild tillåtelse av målsman förfoga
över egna medel, som han själv å motbok insatt. Medel, om vilka nu är sagt, må ej
rån sparbank utbetalas till målsman utan den omyndiges samtycke.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921; dock skall i fråga om medel, som
för gift kvinnas räkning innestå i sparbank, förut gällande lag fortfarande lända till
efterrättelse, om äldre giftermålsbalken är tillämplig å makarnas förmögenhetsförhål-
landen.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 6 § i förordningen den 31 oktober 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsövning.

Härigenom förordnas, att 6 § i förordningen den 31 oktober 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsövning skall hava följande ändrade lydelse:

Barn av äkta makar, som vid barnets födelse äro medlemmar av samma främmande trossamfund, må i dess lära uppfostras. Äro föräldrarna vid barnets födelse medlemmar av skilda främmande trossamfund; äge föräldrarna bestämma, i vilketdera samfundets lära barnet skall uppfostras. Tillhör endera sådant trossamfund och den andre svenska kyrkan; då skall barnet i evangeliskt lutherska läran uppfostras. Har emellan makarna träffats avtal om deras barns uppfostran i evangeliskt lutherska läran eller främmande troslära, som en av makarna bekänner; vare sådant avtal gällande, så framt det blivit före äktenskapets ingående skriftligen upprättat och för vigselförrättaren uppvisat.

Då föräldrarna övergå från svenska kyrkan till främmande trossamfund eller från ett sådant till annat, må de bestämma, i vilketdera samfundets lära barnet skall uppfostras.

Kunna föräldrarna ej enas om i vilken troslära barn skall uppfostras, då det, enligt vad nu är sagt, ankommer på dem att bestämma därom, skall vad i 6 § av lagen om barn i äktenskap stadgas lända till efterrättelse. Tillkommer vårdnaden om barn allenast den ene av föräldrarna, skall vad i första och andra styckena är sagt om föräldrarna tillämpas angående den, som har vårdnaden.

Barn av föräldrar, som ej ingått äktenskap med varandra, må, där modern tillhör främmande trossamfund, i hennes troslära uppfostras. Övergår modern från svenska kyrkan till främmande trossamfund eller från ett sådant till annat, må hon bestämma, i vilketdera samfundets lära barnet skall uppfostras. Varder fadern förordnad till förmyndare för barnet, skall vad nu är sagt om modern tillämpas beträffande fadern.

Hava vid adoption barnets föräldrar med adoptanten, eller, där barn adopterats av makar, med dessa avtalat, att barnet skall uppfostras i evangeliskt lutherska läran eller i främmande troslära, däri barnet enligt ovan givna regler må uppfostras; vare det avtal gällande, så framt det blivit skriftligen upprättat och till rätten ingivet, innan dess tillstånd till adoptionen meddelades. Finnes ej sådant avtal, skall, med motsvarande tillämpning av vad ovan är stadgat, barnet uppfostras som vore det adoptantens eller, där barn är adopterat av makar eller ena makens barn adopterats av den andre, makarnas gemensamma barn. Häves adoptivförhållandet, må, där barnet uppfostrats i främmande troslära, dess uppfostran fortgå i den lära, ändå att barnet, om adoptionen ej mellankommit, skolat uppfostras i annan.

Barn, som fyllt femton år eller blivit inom svenska kyrkan konfirmerat, må ej på grund av föreskrifterna i andra, fjärde eller femte stycket anses från svenska kyrkan skilt, utan gälle om sådant barn vad i 3 § stadgas.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 2 § i lagen den 1 juni 1912 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskaps rättsverkningar.

Härigenom förordnas, att 2 § i lagen den 1 juni 1912 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskaps rättsverkningar skall erhålla följande ändrade lydelse:

Vid tillämpning av bestämmelserna i 1 § skall iakttagas:

1. Främmande lag, som jämlikt 1 § skall tillämpas vid bedömande av makars inbördes förmögenhetsförhållanden, må ej här i riket åberopas emot tredje man, innan hos den rätt, som har att mottaga äktenskapsförord mellan makarna, blivit skriftligen angivet, att den främmande lagen skall äga tillämpning å makarnas inbördes förmögenhetsförhållanden. Sker sådan anmälan, i stad inom en månad och å landet senast å det ting, som infaller näst efter en månad, sedan äktenskapet ingicks, må den främmande lagen emot tredje man åberopas jämväl i avseende å tiden innan anmälan skedde.

Vid anmälan, varom i första stycket sägs, skall fogas bevis rörande mannens nationalitet vid tiden för makarnas giftermål. Vad i ärendet förekommit skall intagas i protokollet över äktenskapsförord, och varde jämväl i övrigt så förfaret, som i 8 kap. giftermålsbalken är stadgat beträffande äktenskapsförord, som avses i 1 § av samma kap.

2. Sluter svensk man eller svensk kvinna utomlands avtal med sin trolovade eller make om deras inbördes förmögenhetsförhållanden i äktenskapet, skall vad i 8 kap. giftermålsbalken är stadgat om upprättande och lagföljande av äktenskapsförord, som avses i 1 § av samma kap., lända till efterrättelse.

3. Avtal angående makars inbördes förmögenhetsförhållanden, som skall anses till formen giltigt, ehuru det ej upprättats och lagföljts på sätt i giftermålsbalken är sagt om äktenskapsförord, må ej här i riket åberopas emot tredje man, innan det blivit till rätten ingivet enligt vad om förord är stadgat. Är avtalet slutet mellan trolovade, och varder det till rätten ingivet, i stad inom en månad och å landet senast å det ting, som infaller näst efter en månad, sedan äktenskapet ingicks, må det emot tredje man åberopas jämväl i avseende å tiden före dess ingivande till rätten.

Då avtal, varom i första stycket sägs, till rätten ingivits, skall så förfaras, som i 8 kap. giftermålsbalken är stadgat beträffande äktenskapsförord, som avses i 1 § av samma kap.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1921.

Förslag

till

Lag

**angående ändrad lydelse av 17 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän
pensionsförsäkring.**

Härigenom förordnas, att 17 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring
skall hava följande ändrade lydelse:

Den envar avgiftspliktig åliggande pensionsavgift av tre kronor erlägges av gift
man för hustru, och är fader ansvarig för erläggandet av sådan pensionsavgift för barn
eller adoptivbarn under aderton år, som är hos honom mantalsskrivet.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 18 § i lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag.

Härigenom förordnas, att 18 § i lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag skall hava följande ändrade lydelse:

De i denna lag föreskrivna inskränkningarna i rätten att förvärva fast egendom eller inmutad mineralfyndighet eller gruvlägenhet skola ej äga tillämpning å förvärv genom bodelning, arv eller testamente.

Vad denna lag innehåller om inskränkning i rätten för bolag eller förening att förvärva fast egendom, inmuta mineralfyndighet, förvärva eller bearbeta inmutad mineralfyndighet eller idka gruvdrift så ock att förvärva aktier i vissa bolag skall, såvitt angår svenskt bolag eller svensk förening, icke tillämpas i avseende å bankaktiebolag, solidariskt bankbolag, järnkontoret, sparbank, försäkringsbolag, sjukkasse, understödsförening eller annan försäkringsförening, aktiebolag eller förening, som erhållit statslån från egnahemslånefonden, eller förening med ändamål att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom att anskaffa livsmedel eller andra förnödenheter åt medlemmarna, avsätta alster av medlemmarnas verksamhet, bereda bostäder åt medlemmarna eller anskaffa lån åt medlemmarna.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921; dock skall förut gällande lag fortfarande lända till efterrättelse beträffande förvärv genom giftorätt, som åtnjutes enligt äldre giftermålsbalken.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott ons-
dagen den 18 september 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Löfgren anmälde lagberedningens underdåniga skrivelse den 31 augusti 1918, varmed överlämnats av motiv åtföljda förslag till

- 1) ny giftermålsbalk;
- 2) lag om införande av nya giftermålsbalken;
- 3) lag om barn i äktenskap;
- 4) lag angående ändrad lydelse av 3 § i lagen den 14 juni 1917 om barn utom äktenskap;
- 5) lag om makes underhållsskyldighet mot andra makens barn;
- 6) lag angående ändrad lydelse av 13 § i lagen den 14 juni 1917 om adoption;
- 7) lag om makes arvsrätt;

- 8) lag om ändring i vissa delar av ärvdabalken;
- 9) lag om god man för bortovarande;
- 10) lag om ändring i vissa delar av förordningen den 24 september 1861 angående vård av död mans bo;
- 11) lag om ändring i vissa delar av förordningen den 18 september 1862 huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarvagörelse, så ock angående undanskiftande av egendom i död makes bo;
- 12) lag om ändrad lydelse av 1 kap. 8 §, 10 kap. 13 § och 17 kap. 2 § handelsbalken;
- 13) lag om ändrad lydelse av 2 kap. 9 § och 22 kap. 2 § strafflagen;
- 14) lag om ändrad lydelse av 59, 60, 65, 69 och 70 §§ utskönningslagen;
- 15) lag angående ändrad lydelse av 16 § i lagen den 14 juni 1917 om införsel i avlöning, pension eller livränta;
- 16) lag angående ändrad lydelse av 1 § i lagen den 14 juni 1917 om förbud för vissa underhållsskyldiga att avflytta från riket;
- 17) lag om ändrad lydelse av vissa bestämmelser i rättegångsbalken;
- 18) lag om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 16 juni 1875 angående särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden;
- 19) lag om ändring i vissa delar av konkurslagen;
- 20) lag angående ändrad lydelse av §§ 9 och 10 i förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämming;
- 21) lag om ändrad lydelse av 1, 2 och 6 §§ i förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom;
- 22) lag om ändrad lydelse av 4 § i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom;
- 23) lag angående ändrad lydelse av 6 och 17 §§ i lagen den 14 juni 1907 om inskrivning av tomträtt och vattenfallsrätt samt av fång till sådan rätt;
- 24) lag angående ändrad lydelse av 2 och 23 §§ i lagen den 14 juni 1907 om inteckning i tomträtt och vattenfallsrätt;
- 25) lag om ändrad lydelse av 26 § i lagen den 29 juli 1892 angående sparbanker;
- 26) lag om ändrad lydelse av 6 § i förordningen den 31 oktober 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsövning; samt
- 27) lag angående ändrad lydelse av 2 § i lagen den 1 juni 1912 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskaps rättsverkningar.

Föredraganden hemställde, att för det ändamål, § 87 regeringsformen omförmäler, lagrådets utlåtande över ifrågavarande av lagberedningen utarbetade lagförslag måtte genom utdrag av protokollet inhämtas.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall.

Ur protokollet:

Adil Wifvesson.

*Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd fredagen den
30 maj 1919.*

Närvarande:

Justitieråden GULLSTRAND,
VON SETH,
WEDBERG,
Regeringsrådet PLANTING-GYLLENBÅGA.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitie-departementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 18 september 1918, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över följande av lagberedningen utarbetade lagförslag, nämligen förslag till

- 1) giftermålsbalk;
- 2) lag om införande av nya giftermålsbalken;
- 3) lag om barn i äktenskap;
- 4) lag angående ändrad lydelse av 3 § i lagen den 14 juni 1917 om barn utom äktenskap;
- 5) lag om makes underhållsskyldighet mot andra makens barn;
- 6) lag angående ändrad lydelse av 13 § i lagen den 14 juni 1917 om adoption;
- 7) lag om makes arvsrätt;
- 8) lag om ändring i vissa delar av ärvdabalken;
- 9) lag om god man för bortovarande;
- 10) lag om ändring i vissa delar av förordningen den 24 september 1861 angående vård av död mans bo;
- 11) lag om ändring i vissa delar av förordningen den 18 september 1862 huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarvtagörelse, så ock angående undanskiftande av egendom i död makes bo;
- 12) lag om ändrad lydelse av 1 kap. 8 §, 10 kap. 13 § och 17 kap. 2 § handelsbalken;

13) lag om ändrad lydelse av 2 kap. 9 § och 22 kap. 2 § strafflagen;

14) lag om ändrad lydelse av 59, 60, 65, 69 och 70 §§ utsökningslagen;

15) lag angående ändrad lydelse av 16 § i lagen den 14 juni 1917 om införsel i avlöning, pension eller livränta;

16) lag angående ändrad lydelse av 1 § i lagen den 14 juni 1917 om förbud för vissa underhållsskyldiga att avflytta från riket;

17) lag om ändrad lydelse av vissa bestämmelser i rättegångsbalken;

18) lag om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 16 juni 1875 angående särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden;

19) lag om ändring i vissa delar av konkurslagen;

20) lag angående ändrad lydelse av §§ 9 och 10 i förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämmning;

21) lag om ändrad lydelse av 1, 2 och 6 §§ i förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom;

22) lag om ändrad lydelse av 4 § i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom;

23) lag angående ändrad lydelse av 6 och 17 §§ i lagen den 14 juni 1907 om inskrivning av tomträtt och vattenfallsrätt samt av fång till sådan rätt;

24) lag angående ändrad lydelse av 2 och 23 §§ i lagen den 14 juni 1907 om inteckning i tomträtt och vattenfallsrätt;

25) lag om ändrad lydelse av 26 § i lagen den 29 juli 1892 angående sparbanker;

26) lag om ändrad lydelse av 6 § i förordningen den 31 oktober 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsövning; samt

27) lag angående ändrad lydelse av 2 § i lagen den 1 juni 1912 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskaps rättsverkningar.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits, 9 och 13 kap. giftermålsbalken av hovrättsrådet Nils Einar Stenbeck samt i övrigt av revisionssekreteraren Karl Edvard Tiselius.

I anledning av förslagen avgåvos följande yttranden av lagrådet och dess särskilda ledamöter.

Förslag till giftermålsbalk.*Lagrådet:*

Enligt förslaget komma äktenskapets rättsverkningar att bli väsentligen andra än efter nu gällande rätt, såväl i fråga om makarnas personliga ställning till varandra som beträffande förmögenhetsordningen. Till ej ringa del, exempelvis såviit rör avskaffandet av mannens målsman-skap, lär dock förslaget knappast innebära annat än ett lagfästade av den gestaltning, som förhållandena till följd av ändrade etiska och sociala åskådningar redan faktiskt tagit. Och i den mån förslaget bringar verkliga nyheter, torde dessa i stort sett finnas väl försvarade. Vad särskilt angår den förändrade karaktär, gifterätten enligt förslaget skall erhålla, och övriga därmed sammanhängande regler om makars egendom, synes förslaget hava på ett erkännansvärt sätt löst uppgiften att, med bevarande av det värdefulla hos egendomsgemenskapen, tillgodose den gifta kvinnans berättigade krav på större ekonomisk rörelsefrihet.

Lagrådet har sålunda funnit förslaget ägnat att läggas till grund för ny lagstiftning i ämnet, och de erinringar, i mycket av övervägande formell natur, till vilka lagrådet trott sig äga anledning, röra ej förslagets huvudgrunder.

5 KAP.**2 §.***Justitierådet von Seth:*

Den standard, efter vilken makarnas ömsesidiga underhållsskyldighet skall beräknas, bestämmes här sålunda, att makarna skola vara pliktiga att, var efter sin förmåga, bidra till att bereda familjen det underhåll, som med avseende å makarnas villkor må anses tillbörligt. Detta utlägges i motiven så, att standarden skall beräknas med hänsyn till vad bägge makarna sammanlagt kunna antagas vara i stånd att prestera samt makarnas ställning i övrigt, men ock med beaktande av vad skälig sparsamhet och tanke på framtiden bjuda.

Motsvarande stadgande i det danska förslaget innehåller, att standarden skall beräknas efter makarnas »Livsvilkaar», och det norska använder för att uttrycka vad som avses ordställningen makarnas »kaar og stilling». I såväl de danska som de norska motiven betonas med en

viss styrka att, såsom saken uttryckes i de norska motiven, det icke är avsikten, att man skall konsumera hela inkomsten för att bringa levnads-sättet helt i överensstämmelse med de ekonomiska villkoren.

Det kan ifrågasättas, om icke det i den svenska lagtexten använda uttrycket makarnas villkor skulle kunna giva anledning just till en sådan tydning som den i de danska och norska motiven avvisade. I det allmänna språkbruket torde nog ordet *villkor*, använt i en sådan sammanställning som den ifrågavarande, närmast beteckna den ekonomiska situationen. För övrigt lär ej ens den i motiven framhållna sammanställningen av den ekonomiska förmågan med makarnas ställning i övrigt samt skälig sparsamhet och tanke på framtiden fullt taga hänsyn till alla de synpunkter, som i förevarande avseende böra få göra sig gällande.

Sålunda bör den ena maken ej vara beroende av den andras goda vilja för att, naturligtvis inom rimliga gränser, få använda en del av sin inkomst till utvidgande av ett av honom lett företag, även om utvidgningen icke egentligen kan sägas betingas av tillbörlig omtanke om familjens ekonomiska framtid utan övervägande har sin grund i ett mera ideelt intresse hos maken själv för det företag, åt vilket han ägnat sitt liv. Likaså bör en person, som ägnar sig åt uppfinnarverksamhet, kunna fordra, att familjen underkastar sig vissa eljest icke behövliga inskränkningar för att sätta honom eller henne i stånd till fortsatta experiment, huru än dessa ställa sig från ekonomisk synpunkt, o. s. v. Det vore givetvis endast till skada, om lagstiftningen, vars uppgift på ifrågavarande område ju icke minst är att verka i uppfostrande riktning, skulle giva anledning till att dylika mera allmäntmänskliga synpunkter icke komma till sin rätt.

För att detta helt skall kunna vinnas, vore nog önskligt, att uttrycket makarnas villkor utbyttes mot något annat, som bättre utmärkte, att vid standardens bestämmande även andra än rent familjeekonomiska hänsyn böra få göra sig gällande. I sådant hänseende må erinras, att i 8 § av förevarande kapitel den danska och den norska textens »Livsvilkaar» motsvaras av uttrycket levnadsförhållanden, ävensom om det i 11 kap. 24 § använda uttrycket makarnas förmögenhetsförhållanden och övriga omständigheter, vilket uttryck även har sin motsvarighet i 26 § av samma kapitel.

Jämkas uttryckssättet i förevarande paragraf, lär detta föranleda även en modifikation i avfattningen av 3 § i förslaget till lag om barn i äktenskap.

6 §.

Justitieråden *von Seth* och *Wedberg* samt regeringsrådet *Planting-Gyllenbåga*:

Makes regressrätt enligt denna paragraf är uppenbarligen icke inskränkt till det fall, att han verkställt kontanta utbetalningar till högre belopp än hans jämlikt 2 § bestämda bidragsplikt påkallat. Det kan icke för regressrättens utövning äga någon betydelse, om maken frivilligt gäldat en skuld eller likvid uttagits genom utmätning och försäljning av honom tillhörig egendom. Och den make, som använt egen fastighet till hem för familjen eller från sin affär lämnat varor till hushållet, bör få värdet av sådan prestation inräknat i det utgiftsbelopp, varutav en del skall kunna återkrävas från andra maken.

Om däremot make bidragit till familjens underhåll uteslutande genom verksamhet i hemmet, torde han icke kunna härfpå grunda ett krav jämlikt förevarande paragraf.

Att paragrafens tillämpningsområde sålunda begränsats kan dock icke bero därav, att dylik verksamhet icke skulle låta sig i penningar uppskattas. Ty det ekonomiska värdet av sådan verksamhet måste tvivelsutan beaktas när det gäller att avgöra, huruvida endera maken har regressrätt mot den andra. Ett regresskrav för havda utgifter kan vara befogat just därför, att maken tillika varit verksam i hemmet, liksom å andra sidan kravet kan böra avvisas på den grund, att andra maken genom husliga sysslor vederbörligen bidragit till familjens underhåll.

Då sålunda en ekonomisk värdesättning av verksamheten i hemmet blir enligt förslaget en nödvändighet, lära tillräckliga skäl knappast föreligga att inskränka paragrafens räckvidd på sätt som skett. Att å hustrun, vars intressen det ju härvid främst gäller, beredes möjlighet att utfå en del av de besparingar, vilka även genom hennes arbete åstadkommits, torde ur flera synpunkter vara lämpligt. Särskilt bör icke förbises, att paragrafen i viss mån innebär ett tillbakasettande av den husmoderliga verksamheten, som kan komma förvärvsarbete utom hemmet att för hustrun framstå såsom mera lockande.

Med hänsyn till det nu sagda hemställas, att paragrafen omarbetas så, att regressrätt kan tillkomma även make, som icke bidragit till familjens underhåll annorledes än genom verksamhet i hemmet.

Å andra sidan vill det synas, som borde regressrätten i visst avseende något beskäras. Stundom torde ett regresskrav kunna te sig såsom i hög grad obilligt, utan att det dock kan underkännas på den grund, att dylikt krav får antagas vara enligt makarnas avsikter uteslutet. Så

kan exempelvis vara fallet, om maken använt utgifterna till inköp av möbler, vilka ju bliva hans egendom, eller när, såsom i motiven anföres, krav riktas mot make, som själv under tidigare år i stor utsträckning gjort tillskott utöver sin bidragsplikt men eftergivit alla därpå grundade anspråk. Till överensstämmelse med motsvarande regel i norska förslaget borde därför lämpligen givas domstolen befogenhet att avvisa ett krav, som med hänsyn till omständigheterna framstår såsom oskäligt.

10 §.

Justitieråden *von Seth* och *Wedberg* samt regeringsrådet *Planting-Gyllenbåga*:

Enligt förevarande paragraf må avtal i fråga, som avses i 2, 3, 7 eller 8 §, på ena makens yrkande av rätten jämkas, bland annat, om avtalet *var* uppenbart obilligt, medan enligt 11 kap. 29 § avtal, som där avses, må jämkas, om det *är* uppenbart obilligt för ena maken. Sistnämnda uttryckssätt användes även i 18 § av förslaget till lag om barn i äktenskap. Någon anledning att för dessa fall använda olika uttryckssätt synes ej finnas. Då å ena sidan ett avtal, som vid sin tillkomst var uppenbart obilligt, till följd av förändrade förhållanden kan komma att tillfredsställa billighetskravet, samt å andra sidan uttrycket 'om det är uppenbart obilligt' öppnar möjlighet att vid prövningen av jämningsfrågan taga hänsyn till avtalets verkningar under hela den tid det dessförinnan vunnit tillämpning, synes sistnämnda uttryckssätt vara att föredraga.

11 §.

Lagrådet:

Enligt motiven skulle det ligga i sakens natur, att make icke till följd av stadgandet i förevarande paragraf kan på rättslig väg tvingas att lämna muntliga upplysningar, men däremot skulle det vid vite kunna åläggas honom att förete räkenskaper eller andra upplysande handlingar, som han innehar.

Både de norska och de danska motiven intaga härutinnan en annan ståndpunkt. I de norska motiven framhålles sålunda att, om make vägrar att uppfylla den honom åvilande upplysningsplikten, han kan få sig av rätten förelagt, vid »løpende mulkt», att lämna upplysning om visst angivet förhållande, och i de danska motiven betonas bland annat, huru olämpligt det skulle vara att giva ena maken rätt att taga del av den andras räkenskaper.

Den olikhet i uppfattningen, som sålunda gjort sig gällande, har uppenbarligen delvis sin grund i olikheter på andra rättsområden, särskilt det processuella.

Bortsett härifrån torde emellertid vad i de danska motiven anföres i nyssangivna hänseende vara värt synnerligt beaktande. Det framhålls sålunda, att det alltid är en betänklig sak att ålägga fria och självständiga individer, som äro redo och i stånd att uppfylla de ekonomiska krav, som med rätta ställas å dem, att giva andra en närmare inblick i sina ekonomiska förhållanden och i de metoder de använda för att trygga och utveckla sin ekonomi, samt att det till och med gent emot en så närstående person som en make bör iakttagas den yttersta varsamhet med att göra en dylik redogörelse till en rättslig plikt, särskilt emedan maken, som ofta står utanför och är främmande för den art av näringsverksamhet det gäller, måhända icke kan bedöma denna och därför lätt kan komma att genom oförsiktigt ingripande eller omtalande skada makarnas gemensamma ekonomi. Vidare påpekas bland annat, att det för avgörande av en underhållsfråga normalt erfordras upplysningar allenast om inkomsterna, men ej om deras källor.

Den föreslagna lagtexten synes dock icke giva anledning antaga en så vidsträckt editionsplikt som den i motiven antydda, och vid sådant förhållande lära skäl icke förefinnas att hemställa om ändring i densamma.

Erinras må i detta sammanhang om den utväg att i viss mån komma till rätta med en tredskande make, som ligger däri, att hans vägran att lämna upplysningar tolkas till hans nackdel vid avgörandet av förekommande underhållsfrågor, på sätt i jämförliga fall redan förut iakttagits i praxis. (Se t. ex. det rättsfall, som finnes anmärkt i Nytt Juridiskt Arkiv, avd. I, årg. 1903, not A n:r 433).

6 KAP.

1 §.

Justitieråden *von Seth* och *Wedberg* samt regeringsrådet *Planting-Gyllenbåga*:

Uttalandet, att ena maken äger giftorätt i sådan andra maken tillhörig egendom, som ej är dennes enskilda, synes icke rätt väl utmärka principen för egendomens uppdelning i giftorättsgods och enskild egen-

dom. En redaktionell jämkning till större likhet med de danska och norska förslagen synes vara att förorda.

4 §.

Lagrådet:

Förbudet mot vissa rättshandlingar med avseende å fast egendom bör naturligtvis gälla även gåva. Ordet avyttra, som i förevarande paragraf användes, kan dock här lika litet som i 5 kap. 14 § anses omfatta även ett bortgivande. Någon redaktionell jämkning, kanske lämpligen till närmare överensstämmelse med motsvarande uttryck i de danska och norska förslagen, synes alltså önskelig.

Motiven till föreskrifterna om den särskilda klandertiden synas utmärka, att i fråga om inteckning för gäld tiden skulle börja löpa, så snart den till klandertalan berättigade erhållit kännedom om inteckningsmedgivandet. Han skulle icke kunna avbida intecknings beviljande eller ens inteckningsansökningens framställande. Om detta vore riktigt, kunde måhända med fog anmärkas, att den klanderberättigades intressen blivit väl snävt tillgodosedda. Då emellertid lagtexten lär vara otvetydig därutinnan, att den åtgärd varom i andra stycket talas är, såvitt fastighetens skuldsättning angår, intecknings beviljande — förrän inteckning meddelats, är ju strängt taget fastigheten icke därmed belastad —, saknas anledning till erinran i förevarande avseende.

5 §.

Justitierådet *Wedberg*, med vilken justitierådet *Gullstrand* och regeringsrådet *Planting-Gyllenbåga* instämde:

Bestämmelserna i förevarande paragraf avse att skydda ena maken mot dispositioner från andra makens sida beträffande egendom, som tillhör dennes giftorättsgods men, på sätt i paragrafen sägs, är avsedd att tjäna familjens gemensamma intressen. Skyddet torde emellertid ej vara synnerligen verksamt. Bifall till klandertalan jämlikt andra stycket lär ej kunna gå ut på annat eller mera än att föryttrings- eller pantavtalet förklaras ogillt. Med en sådan dom är dock den vinnande maken föga betjänad, då det står andra maken fritt att låta den, med vilken avtalet slutits, behålla godset under annan rättstitel, exempelvis till nyttjande eller förvaring. Nu antydda brist i rättsskyddet kunde visserligen avhjälpas genom att inskränkningen i maken-ägarens dispositionsrätt finge, i överensstämmelse med vad i 5 kap. 8 § är stadgat, gälla varje avtal, som innefattar

hinder mot egendomens användning för vederbörligt ändamål. Men även på sådant sätt vidgat komme skyddet icke att skänka någon trygghet mot rent faktiska åtgärder, syftande till att försvåra eller omöjliggöra dylik användning.

Med hänsyn till det nu sagda och då paragrafens bestämmelser kunna befaras bliva icke så litet tyngande och till hinders även för fullt oklanderliga affärer, vill det förefalla som borde paragrafen lämpligen utgå. Däremot är måhända ej ur vägen, att föreskriften i 6 kap. 3 § om den allmänna vårdnadsplikt, som åligger make i avseende å hans giftorättsgods, fullständigas med en erinran om vad han särskilt har att iakttaga, såvitt angår lösören av nu ifrågavarande beskaffenhet. Ett stadgande i sådan riktning borde gälla varje, rättslig eller faktisk, åtgärd, varigenom egendomens användning för därmed avsett ändamål hindras eller försvåras, men i övrigt innefatta blott ett uttalande, att dylik åtgärd icke finge vidtagas utan andra makens samtycke. Stadgandet komme då att bliva av betydelse allenast med avseende å förhållandet makarna emellan.

Skulle paragrafen anses böra bibehållas, torde av skäl som vid 4 § anförts avfattningen böra något ändras, så att bestämmelserna bliva tillämpliga även å gäva.

I motiven framhålles att, om tredje man antagit förefintligheten av samtycke från andra makens sida, men sådant ej lämnats, skydd mot klander icke äger rum. Det synes dock obilligt, exempelvis, att tredje man, som fått sig förevisad en med andra makens namn underskriven, vederbörligen bevittnad handling, varigenom samtycke till avtalet gives, skulle nödgas låta avtalet återgå för den händelse namnteckningen befinnes vara förfalskad. Likaså torde tredje mans goda tro böra skydda honom, även där han, med fog ehuru i strid mot verkliga förhållandet, trott andra makens samtycke vara överflödigt på grund av sådan omständighet, varom förmäles i sista punkten av paragrafens första stycke. Den föreslagna lagtexten läser ej heller lämna stöd för en så inskränkande tolkning av stadgandet om goda tron, som i motiven gjorts, — en tolkning, som också avviker från vad motiveringarna till de danska och norska förslagens enahanda bestämmelser innehålla.

Justitierådet *von Seth*:

Jag är ense med justitierådet Wedberg därom att, om man överhuvudtaget skall kunna vinna den trygghet för andra maken, som avses, paragrafen bör underkastas sådan omarbetning, att det däri intagna förbudet kommer att omfatta även andra former av avhändelse och rättsupplåtelse än avyttring och pantsättning.

Såsom justitierådet Wedberg framhållit, är andra maken föga betjänad med en dom, varigenom den ingångna rättshandlingen förklaras ogill, om han ändå icke har befogenhet att påfordra, att saken återställes till det gemensamma begagnandet. Å andra sidan kan det emellertid vara honom likgiltigt, om t. ex. en försäljning blir bestående eller ej, blott åt honom tryggas rätten till det gemensamma begagnandet för den tid sammanlevnaden består. Det kan därför ifrågasättas, om ej stadgandet i andra stycket borde ändras därhän, att den talerätt, som skulle tillkomma andra maken, bestämmes till just vad som behöves för tillgodoseende av hans intresse i saken, såvitt det riktar sig mot tredje man, d. v. s. till en befogenhet att påstå sakens tillhandahållande till makarnas gemensamma begagnande. Frågan, vilken verkan ett bifall till en dylik talan skulle få för själva rättshandlingen, finge därefter avgöras efter allmänna rättsgrundsatser eller genom överenskommelse mellan vederbörande kontrahenter. Naturligtvis komme fortfarande själva avhändelsen eller upplåtelsen att innebära en kränkning av andra makeus rätt, men frågan härom komme uteslutande att bliva en fråga mellan makarna.

7 §.

Justitieråden *Gullstrand* och *von Seth* samt regeringsrådet *Planting-Gyllenbåga*:

Lagberedningen har i sina motiv till förevarande lagrum yttrat, att den i paragrafen omförmälda påföljden skäligen icke bör inträda i annat fall än då uppsåt att beröva make livet förefunnits. I fråga om delaktig i dråpet har emellertid stadgandet erhållit sådant innehåll, att det kan tänkas komma att medföra påföljdens tillämpning även där den delaktiga makens uppsåt icke går ut på dödande utan allenast på misshandel. Vid den omarbetning av stadgandet, som i följd härav torde vara önskvärd, bör måhända tagas i förnyat övervägande, huruvida tillräckligt skäl föreligger att låta bestämmelsen avse sådan delaktig, som omförmäles i 3 kap. 7 och 8 §§ strafflagen.

8 §.

Lagrådet:

Jämlikt 8 kap. 2 § kan gåva trolovade eller makar emellan i visst fall äga laga verkan, ehuru därom icke upprättats äktenskapsförord. Förslagets mening är emellertid att, om givaren i sådant fall vill, att gåvan skall bliva mottagarens enskilda egendom, ej hans giftorättsgod,.

förordsformen måste iakttagas. Med andra ord, bestämmelsen under 1 i nu förevarande paragraf är ämnad att uttömmade angiva, i vilka fall egendom kan genom rättshandling mellan trolovade eller makar göras till enskild, och vad under 2 sägs om gåva skall gälla allenast gåva från tredje man.

Om än vad sålunda är åsyftat må anses, såsom det heter i motiven, utan uttryckligt uttalande i förevarande paragraf framgå av en jämförelse med 8 kap. 1 och 2 §§, synes det dock i klarhetens intresse önskligt, att dylikt stadgande gives. Härigenom skulle även göras vinsten av närmare överensstämmelse med de danska och norska förslagens avfattning.

7 KAP.

3 §.

Justitieråden *von Seth* och *Wedberg* samt regeringsrådet *Planting-Gyllenbåga*:

Stadgandet i förevarande paragraf innebär ett brytande med den princip om makarnas likställighet, som eljest är i stort sett genomgående i förslaget. Det kan ifrågasättas, om de skäl härför, som i motiven anförts, äro tillräckligt bärande.

I många äktenskap är ju redan nu hustrun förvärvande i lika hög grad som mannen, och alla sannolikhetsskäl tala för att detta i än större utsträckning kommer att bliva fallet i framtiden. Det får ej heller förbises att, om skuldsättning blivit nödig för den dagliga hushållningen, detta i regel haft sin grund i en hård nödvändighet, och att, i de fall då yttre omständigheter ej verkat tvingande, det måhända oftare är att tillskriva bristande förmåga och omtänksamhet hos hustrun än något mannens förvållande, att gälden blivit gjord.

Det kan vid dessa förhållanden ej vara tilltalande för rättskänslan, att hustrun efter kort tid skall slippa ifrån den omedelbara ansvarigheten för underhållsgälden, helst mannens regressrätt enligt 5 kap. 6 § icke kan göras gällande, om betalningen från mannens sida äger rum efter äktenskapets upplösning. Särskilt betänklig lär den föreslagna regeln vara för det fall, att hustrun själv gjort gälden, och detta kanske ehuru hon av mannen bekommit allt vad hon rimligen kunnat begära såväl till det gemensamma hushållet som för tillgodoseende av sina personliga behov. Utsträcket den kortare preskriptionstiden till att avse även sådan gäld, synes detta innebära ett uppmuntrande till ansvarslöshet

från hustrurnas sida, som kan komma att medföra betydligt skadligare verkningar än de man velat förebygga med stadgandet.

Utan betydelse är ej heller, att den ifrågavarande regeln kan i tillämpningen giva upphov till åtskilliga, kanske ej alltid lättlösta spörsmål och sålunda i sin mån bidrager att fjärma förslaget från den enkelhet och reda, vari man gärna ville se ett av den nya lagstiftningens företräden framför gällande rätt.

Med stöd av det sagda hemställes alltså, att paragrafen måtte få utgå. Åtminstone torde från dess giltighet böra undantagas om ej all gäld, som hustrun själv gjort, så dock dylik gäld för tillgodoseende av hennes särskilda behov.

4 §.

Lagrådet:

Förslagets mening är, att bestämmandet av den enskilda egendomens värde skall avse den egendom, som tillhörde hustrun då boskillnaden söktes, hemskillnaden vanns eller äktenskapet upplöstes. Ordalagen synas dock lämna valet oavgjort mellan nyssnämnda tidpunkt och den, då bodelningen verkställdes.

8 KAP.

1 §.

Lagrådet:

Rätten att genom förord ändra egendoms natur från giftorättsgods till enskild avser även egendom, som först framdeles tillfaller endera kontrahenten. Giltigt skäl, varför ej också avtal om ändring av förnögenhetsordningen i motsatt riktning skulle få gälla framtida förvärv, läser icke kunna anföras. Det bör, exempelvis, stå boskilda makar fritt att genom förord sätta bestämmelsen i 9 kap. 3 § ur tillämpning. Säkerligen är annat än nu sagts ej heller förslagets mening. Såsom föremål för avtal om utvidgning av giftorättsgodsets omfång anges emellertid i nu förevarande paragraf blott egendom, som *är* ena makens enskilda. Paragrafens avfattning läser alltså ej rätt väl utmärka vad, på sätt nyss antytts, torde vara åsyftat. De danska och norska förslagens ordalag synas mera otvetydigt giva vid handen, att kontrahenterna, utan hinder av vad om makars egendom eljest är stadgat, äga bestämma, huruvida egendom, som tillhör eller tillfaller en av dem, skall vara hans giftorättsgods eller hans enskilda egendom.

4 §.

Lagrådet:

Vidkommande måttet av den bevisning, som enligt ifrågavarande lagrum bör av make förebringas, framhållas i motiven, att förslaget naturligtvis icke vill uppställa något ovillkorligt krav på exakt utredning, att det här såsom i regel, då det gäller rättsförhållanden mellan makar, måste i sista hand komma an på en prövning efter fritt skön och att, om transaktionen i fråga verkligen varit fullt lojal, det i allmänhet icke lär möta alltför stora svårigheter för maken att förebringa omständigheter, vilka med tillräcklig tydlighet ådagalägga detta.

Det lider intet tvivel, att strängare fordringar på bevisskyldighetens fullgörande än sålunda angivits icke väl låta sig upprätthållas. Emellertid synes det kunna befaras, att en jämförelse mellan ordalagen i nu förevarande paragraf och i 8 kap. 7 §, där såsom tillfyllestgörande bevisning om visst förhållande uttryckligen godkännes, att detsamma må på grund av omständigheterna antagas, skall föranleda en för maken alltför betungande tolkning av förstnämnda lagrum. Någon överarbetning av förslaget i nu anmärkta delar bör måhända därför ske.

5 §.

Lagrådet:

Om betalningsskyldighet ådömts gävtogaren jämlikt förevarande paragraf och sedermera, dock innan likvid skett, mot honom väckes återgångstalan, uppstår fråga, om och i vad mån betalningsskyldigheten kan realiseras. Bör, exempelvis, en före stämningen verkställd utmätning fullföljas till försäljning? Eller bör med varje exekutiv åtgärd för betalningens uttagande anstå så länge återvinningsprocessen varar? Det synes önskligt att för besvarandet av dylika spörsmål, vilket ju i första hand ankommer å utmätningsmännen, i lagen lämnades någon mer omedelbar anvisning än som står att utleta ur det föreslagna nya 10 mom. av § 36 konkurslagen.

9 §.

Lagrådet:

Att rättshandling rörande omyndigs egendom ingås i äktenskapsförords form bör för visso icke göra de särskilda regler otillämpliga, som i vissa hänseenden, t. ex. beträffande överlåtelse av fastighet, gälla om sådan rättshandling. Motiven utvisa ock, att förslagets mening överensstämmer med det nu sagda. Då emellertid första punkten i nu föreva-

rande paragraf innehåller mera än allenast en formföreskrift — här kräves ju, att omyndig trolovad eller make själv medverkar vid rättshandlingen —, kan man av den lydelse, som givits andra punkten, föränledas att även i dess stadgande se en materiell regel och därför också betrakta paragrafen såsom i sakligt avseende utfömmande. Ett uttalande i motiven till det danska förslaget motsvarande bestämmelse (§ 46) lär visa, hur nära en sådan tolkning ligger. För vinnande av en otvetydig regel torde alltså paragrafen böra erhålla en något jämkad avfattning. Härvid kunde måhända även beaktas att, där omyndig ej disponerar om annat än självförvärv, förmyndarens samtycke icke är av nöden. Paragrafen skulle sålunda lämpligen kunna utsäga, att äktenskapsförord skall skriftligen upprättas och, ändå att endera är omyndig, av de trolovade eller makarna undertecknas, så ock bestyrkas med vittnen, och att, om förmyndares samtycke tarvas, det skall lämnas på enahanda sätt.

9 KAP.

6 §.

Justitierådet von Seth:

Förslaget innehåller ej någon motsvarighet till det i gällande rätt upptagna stadgandet, att avskiljande ej må äga rum, om andra maken visar skälig anledning, att boet därav skulle lida märklig skada. Även om de skäl, som anföras för förslaget ståndpunkt i denna del, äro värda allt beaktande, synes det kunna ifrågasättas, huruvida ej praktiska hänsyn borde föränleda en återgång till vad gällande rätt stadgar i berörda hänseende eller i varje fall en omredigering, så att lagrummet kommer att medgiva en bättre anpassning till livets olika förhållanden än som är fallet med dess nu föreslagna lydelse. Om t. ex. den make, mot vilken yrkandet framställes, ej äger annan tillgång än en utarrenderad jordbruksfastighet, lär det möta avsevärda svårigheter att avskilja och under särskild förvaltning lägga någon del av densamma. Vill man i ett dylikt fall bereda andra maken särskilt skydd, lär ej finnas annan utväg än att anordna en samförvaltning eller, om man ej vill gå så långt, att medgiva ett slags införsel i arrendeavgiften. Även om fastigheten brukas av ägaren själv, men han ej har andra tillgångar än densamma med till dess drift avsedda inventarier, blir ett avskiljande av en del av tillgångarna en mycket betänkelig åtgärd. Detsamma gäller kanske i ännu högre grad, om den enda tillgången hos den make, mot vilken åtgärd begäres, utgöres av en fabrik med tillhörande råmaterialier och

maskiner. I ett dylikt fall skulle åtgärden rent av kunna komma att medföra en rubbning i existensförhållandena för den ofta talrika personalen.

Vad nu erinrats äger tillämplighet jämväl beträffande stadgandena i 11 kap. 17 § och 12 kap. 5 §.

10 KAP.

5 §.

Lagrådet:

I ordagrann överensstämmelse med vad nu är stadgat i 5 kap. 5 § lagen om äktenskaps ingående och upplösning talas i förevarande paragraf om den egendom, en var av makarna vid vigseln infört i boet. Då emellertid med förslaget ordning någon sammanslagning av makarnas bon till ett icke äger rum, torde nyssberörda från gällande lag hämtade uttryck böra undvikas. Vid den överarbetning av paragrafen, som sålunda lär böra ske, synes även lämpligen kunna vidtagas någon redaktionell jämkning till antydning om att vid återgång en tidigare bodelning skall rivas upp och icke får utgöra hinder för tillämpning av här stadgade delningsprincip.

11 KAP.

21 §.

Lagrådet:

Att 14 § medtagits bland de lagrum, vilka här för visst fall sättas ur tillämpning, synes opåkallat och ägnat att förvilla.

13 KAP.

2 §.

Lagrådet:

Gränsen mellan gammal och ny gäld bör tydligen i det avseende, varom i denna paragraf är fråga, dragas på samma sätt som i 7 kap. 4 § skett, med andra ord den avgörande tidpunkten bör beträffande hem- eller äktenskapsskillnad samt återgång vara den, då hemskillnaden vanns eller äktenskapet upplöstes. Såsom motiven framhålla, lär emellertid hemskillnad vara att anse som vunnen och äktenskapet som upp-

löst först från den dag laga kraftägande dom föreligger, icke redan från meddelandet av en dom, vilken sedermera tager åt sig laga kraft. Då i förevarande paragraf dagen för domens meddelande angives såsom den avgörande tidpunkten, är detta följaktligen vilseledande.

Måhända borde även avfattningen av 11 kap. 14 § något jämkas till bättre utmärkande av den tidpunkt, då enligt det nyss sagda hemskiltnadsdomens rättsverkningar inträda.

Justitierådet *Wedberg* och regeringsrådet *Planting-Gyllenbåga*:

För tillämpningen av paragrafens första stycke är det uppenbarligen likgiltigt, huruvida gälden tillkommit före eller efter vigseln. Lika tydligt är att, då i andra stycket talas om att maken ådragit sig gäld genom vanvård av sina ekonomiska angelägenheter eller genom annat otillbörligt förfarande, allenast avses sådan gäld, som gjorts under äktenskapet. Det lärer ock vara förslaget mening, att regeln om täckning av gäld, som gjorts till förvärv eller förkovran av viss egendom, icke skall tillämpas beträffande gäld från tiden före vigseln. I motiven till motsvarande bestämmelse i det norska förslaget (§ 48) utsäges klart, att makes giftorättsgods alltid får i första hand tagas i anspråk för täckning av förbindelser, som åvila honom vid äktenskapets ingående, och i de svenska motiven antydes detsamma, då däri, till stöd för bestämmelsen i paragrafens första stycke, åberopas att, om särskilda omständigheter ej förekomma, gälden får anses hava antingen åvilat maken redan vid äktenskapets ingående eller ock tillkommit under behörig hänsyn jämväl till andra makens intresse. Förslaget torde sålunda, i motsats till den ståndpunkt gällande rätt intager genom stadgandet i 11 kap. 1 § giftermålsbalken, icke anse den enskilda egendomen böra företrädesvis anlitas för täckning ens av sådan gäld, som redan vid äktenskapets ingående på grund av inteckning eller eljest särskilt häftade vid dylik egendom. Om skälen till denna avvikelse från vad hittills gällt upplysa motiven intet. Den synes icke betingad av det nya systemet och förefaller knappast välgrundad.

Regeln i andra stycket bör enligt sin grund vara att tillämpa även i fråga om gäld, vilken, såsom det heter i 11 kap. 1 § sista stycket nuvarande giftermålsbalken, under äktenskapet åsamkats make i följd av arv eller mottagande av gåva eller testamenterad egendom, om nämligen den ärvda eller eljest mottagna egendomen har den natur, att den icke skall ingå i bodelning. Kanske kunde förslaget avfattning i någon mån jämkas, så att ordalagen bättre komme att hänföra sig även till dylik gäld.

13 §.

Justitierådet *von Seth*, med vilken justitierådet *Wedberg* och regeringsrådet *Planting-Gyllenbåga* i huvudsak instämde:

Enligt sista stycket skall rätt, varom i första stycket sista punkten sägs, ej, när make är död, tillkomma hans arvingar. Starka betänkligheter synas möta mot ett sådant stadgande, såvitt angår egendom, som antagit karaktären av släktegendom i den dödes släkt. Det är ju ofta förhållandet vid arvskiften på landet, att en av arvingarna får övertaga boets fastighet på synnerligen gynnsamma villkor, just för att den skall kunna bibehållas i släkten. Erinras må ock om det gängse bruket, att föräldrar, medan de leva, på synnerligen billiga villkor överlåta sin fastighet å ett av barnen för att undvika den fara för att fastigheten skall gå ur släkten, som alltid ligger i en tillämpning av gällande arvsdelningsregler. Även vissa till lösöret hörande föremål hava i en del släkter övergått till att bliva släktegendom. Det skulle säkerligen vara mindre välbetänkt att utestänga den dödes arvingar från den möjlighet att bevara dylik egendom i släkten stadgandet i sista punkten av första stycket bereder. Särskilt gäller detta i fråga om fast egendom. Den mobilisering av bondejorden, som under senare tider ägt rum, erkännes ju allmänt som ett allvarligt socialt ont, och vidtagandet av åtgärder från lagstiftningens sida till stävjande av detta onda har ju tid efter annan ifrågasatts. En åtgärd i sådan riktning, som i någon mån kunde motverka den inverkan till mobiliseringens påskyndande, vilken nog är att förvänta av de nya giftorätsbestämmelserna, vore givetvis att medgiva arvingarna till den döde den rätt, som innebäres i nämnda stadgande, såvitt angår egendom, vilken kommit i den dödes händer från någon, till vilken han varit arvinge.

Begränsas arvingarnas rätt på sätt nu antytts, lär ej heller någon större fara uppstå, att den efterlevande maken skall bliva förfördelad i sina intressen, särskilt som dels genom medgivandet åt arvingar av nämnda rätt en eljest förutsebar tendens att genom förord göra släktegendom till enskild kan tänkas skola komma att motverkas samt dels det ju, om den efterlevande genom något större mått av omtanke och arbete bidragit till att egendomen fått ökat värde, alltid står makarna fritt att genom testamente ordna så, att han får njuta frukterna av vad han nedlagt på egendomens förkovran.

14 KAP.

3 §.

Lagrådet:

Stadgandet om medlarens åligganden har erhållit en avfattning, som kan ingiva honom en mindre riktig föreställning om karaktären av hans uppgift. Plikten att företaga undersökning om anledningen till söndringen eller tvisten torde lätteligen kunna komma att så förstås, som hade medlaren att genom förhör med makarna och måhända även genom hörande av dem närstående söka utreda misshälligheternas uppkomst. Sådant kan dock ej vara lämpligt och är väl ej heller avsett. Genom någon redaktionell jämkning torde böra mera otvetydigt bringas till uttryck, att medlarens uppgift består i att vid förhandling med makarna söka på lämpligt sätt klargöra orsaken till söndringen eller tvisten och förlika dem.

15 KAP.

24 §.

Lagrådet:

Då underhållsskyldighet makar emellan icke förefinnes efter återgång, bör vad i förevarande paragraf sägs om denna form för äktenskaps upplösning uteslutas.

Utslag i mål, som här avses, skall ej lända till efterrättelse förr än laga kraft åkommit. Frågan om underhållsbidrag för tiden efter det utslag fallit och tills detsamma vunnit laga kraft kan alltså ej av domstolen regleras annorledes än genom provisoriskt förordnande. Domstolens befogenhet att meddela dylikt förordnande lär förty icke böra, såsom skett, inskränkas till det fall att utslag ej kan omedelbart givas. Vad sålunda blivit anmärkt gäller på motsvarande sätt även 25 §.

31 och 32 §§.

Lagrådet:

Samma skäl, som föranlett, att klagan ansetts ej böra få föras över hovrätts beslut angående sådana av underrätt under rättegången medde-

lade beslut eller sådana avgöranden av domaren, som omförmälas i 31 § andra stycket lagen om barn utom äktenskap, synes böra föranleda en motsvarande inskränkning i talerätten beträffande de avgöranden, som avses i förevarande paragrafer.

Iakttages detta, bör en liknande begränsning stadgas i rätten till klagan i sådana frågor, som omförmälas i 21 § samt 22 § andra stycket av förslaget till lag om barn i äktenskap.

Förslag till lag om införande av nya giftermålsbalken.

2 §.

Lagrådet:

Enligt 17 § lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring skall pensionsavgift för hustru, som ej vunnit boskillnad, erläggas av mannen. Tydligt är, att detta stadgande ej väl överensstämmer med den föreslagna ordningen av makars förmögenhetsförhållanden. Å andra sidan kan detsamma ej anses vara, såsom stridande mot nya lagens bestämmelser, upphävt genom förevarande paragraf. Pensionsförsäkringslagen torde alltså böra i omförmälda del underkastas någon omarbetning.

5 §.

Lagrådet:

För vinnande av större reda och överskådlighet torde 2—8 mom. böra upptagas såsom underavdelningar i 1 mom. Därigenom komme, bland annat, att klarare framstå, hurusom stadgandet i andra stycket av 9 mom. har sin betydelse även för äktenskap ingångna efter nya lagens ikraftträdande.

Bestämmelserna om medgift och hemföljd i nuvarande giftermålsbalken (16 kap.) böra bliva att fortfarande tillämpa i fråga om äldre äktenskap. Stadgande härom torde böra meddelas. Däremot synes förslaget att ur 17 kap. 2 § handelsbalken utesluta ordet hemgift icke behöva fullständigas med någon bestämmelse om lagrummets tillämpning i dess nuvarande lydelse å äldre äktenskap. Den uppräknings av annans tillhörigheter i gäldenärs bo, som lagrummet innefattar, är ju blott exemplifierande.

Liksom den i 11 kap. 24 § givna nya skadestandsregeln skall få gälla äldre äktenskap, så torde även bestämmelsen i andra stycket av 11 kap. 23 § böra erhålla sådan vidsträcktare tillämplighet.

Enligt 6 kap. 15 § äktenskapslagen skall all gäld, som make gör efter vunnin hemskillnad, anses såsom hans enskilda. Till denna bestämmelse saknas motsvarighet i de lagrum, 11 kap. 14—20 §§, som enligt den föreslagna nya giftermålsbalken reglera hemskillnadens ekonomiska rättsverkningar. Den kommer emellertid, jämlikt 1 och 7 mom. i förevarande paragraf, att fortfarande gälla i fråga om äldre äktenskap, intill dess skifte sker. Om nu, innan boet skiftats, de hemskilda makarna åter sammanflytta, skall verkan av sammanflyttningen bedömas icke jämlikt 6 kap. 27 § äktenskapslagen, utan efter 11 kap. 30 § nya giftermålsbalken. Sistnämnda lagrum tillhör nämligen ej de bestämmelser, vilka enligt förevarande paragraf icke bliva tillämpliga å äldre äktenskap. Nu föreskriver nyssberörda 11 kap. 30 §, att vid sammanflyttning all verkan av hemskillnaden förfaller utom beträffande frågor, om vilka är stadgat i samma kap:s 14—20 §§. Då, såsom redan framhållits, dessa paragrafer icke innefatta någon motsvarighet till bestämmelsen om gäld i 6 kap. 15 § äktenskapslagen, medför alltså makarnas sammanflyttning i det antagna fallet, att därefter i äktenskapet, intill dess skifte sker, gjord gäld blir att bedöma jämlikt stadgandena i 11 kap. nuvarande giftermålsbalken. Detta kan dock icke vara förslaget mening. Frågan är ju ej alldeles opraktisk, helst sammanflyttningen lätteligen medför, att skifte uteblir, samt naturligtvis vad om sammanflyttning är föreskrivet även måste gälla den händelse, att makarna efter hemskillnadsdomen alltjämt fortsätta sammanlevnaden.

Det hemställes förty, att 11 kap. 30 § nya giftermålsbalken medtages i den uppräknin av lagrum, vilka enligt 1 mom. i nu förevarande paragraf icke skola tillämpas med avseende å äldre äktenskap.

Mot stadgandet i andra stycket av 5 mom. kan erinras, att den makarna där medgivna avtalsfrihet låter sig brukas till kanske avsevärda förskjutningar mellan kreditunderlagen för de olika arterna äktenskaplig gäld. Egendom, som förut icke svarat för hustruns förvaltningsgäld, kommer att kunna tagas i anspråk för dennas betalning och blir i samma mån mindre tillgänglig för likviderande av makarnas övriga skulder. Med hänsyn härtill, och då makarna genom att söka boskillnad kunna överföra förvaltningsrätten å hustrun utan att borgenärernas inbördes ställning förryckes på nyss antydda sätt, lærer ifrågavarande andra stycke böra utgå.

Det torde i äldre äktenskap ej sällan förekomma, att mannen råder över hustrun ensamt tillhöriga lösören av beskaffenhet, som avses i 6 kap. 5 § nya lagen. Att hans förvaltningsrätt beträffande sådan hennes enskilda egendom inskränkes i enlighet med bestämmelserna i nyss-

nämnda lagrum synes än mera påkallat än den tillämpning av sagda bestämmelser, som i 6 mom. föreskrives i fråga om samfällid lös egendom.

6 §.

Lagrådet:

Då näringsfrihetsförordningen faller inom området för Konungens ekonomiska lagstiftningsmakt, är nu förevarande, till allmän civillag hänförliga författning knappast rätta platsen för genomförande av ändring i sagda förordning.

Vidtages nu föreslagen ändring, synes följdriktigheten kräva motsvarande jämkning även i förordningens § 9.

Förslag till lag om barn i äktenskap.

Justitierådet von Seth:

Stadgandet i 13 § andra stycket, sammanställt med dels det i 3 § andra punkten av förevarande lag samt dels den mot det senare stadgandet svarande bestämmelsen i 3 § lagen om barn utom äktenskap, giver anledning till antagande, att det är förslagets mening, att barn, som uppnått 21 års ålder eller ingått äktenskap och således enligt förslagets 2 § icke längre står under föräldrarnas vårdnad, likväl skulle kunna på rättslig väg av föräldrarna utkräva fortsatt underhåll, om nämligen föräldrarnas villkor och barnets anlag göra, att sådant kan finnas tillbörligt. Alldeles klart har emellertid denna grundsats, om nu den får avses vara den, till vilken förslaget velat ansluta sig, icke kommit till uttryck i avfattningen. En jämförelse med förslagets 2 § samt 15 § andra stycket kan nämligen giva anledning till en motsatt tydning. Ej heller stadgandet om verkan av förskottsbetalning i 17 § synes fullt berättigat, såvitt angår förhållandet mellan ett myndigt barn och dess föräldrar. En överarbetning av förslaget, så att dess ställning i frågan blir fullt klar, synes därför önskelig.

Såvitt angår barn utom äktenskap, kan ju deras saknad av arvsrätt efter fadern och väl även den oftast ganska främmande ställning till honom de intaga i personligt hänseende medföra, att en sådan vidsträcktare rätt till underhåll som den i 3 § lagen om barn utom äktenskap stadgade finnes försvarlig. Beträffande barn i äktenskap föreligga emellertid icke dessa skäl, särskilt icke det förstnämnda; och det kan ifrågasättas, om det ej skulle komma att ligga något stötande däri, att

ett redan myndigt eller eljest från föräldrarna emanciperat barn skulle kunna mot dem anställa rättegång i en dylik fråga.

Det synes därför, som om vid förslaget's överarbetning det borde tagas i övervägande, om ej det riktigaste vore, att i fråga om barn i äktenskap tiden för underhållsskyldighetens fortvaro finge helt sammanfalla med tiden för den allmänna rätten och plikten till vårdnad om barnet.

Justitierådet *Wedberg*, med vilken justitierådet *Gullstrand* instämde:

Förslaget avser, såsom otvetydigt uttalas i motiven till 3 §, att föräldrarnas skyldighet att bidra till gäldande av kostnaderna för barnets uppfostran skall kunna fortvara även efter det myndighetsåldern inträtt och den lagliga vårdnadsplikten upphört.

Att sålunda myndigt barn skall äga att genom rättegång tilltvinga sig penningar av föräldrarna för sin fortsatta utbildning, synes innebära en för den allmänna uppfattningen stötande avvikelse från gällande rätt och hävdvunnen ordning, varuti dock förslaget, enligt uttalande i motiven till nyssnämnda paragraf, icke avser att göra någon ändring. För närvarande lär ett barn i äktenskap icke äga anspråk att efter fyllda 21 år erhålla uppfostran på föräldrarnas bekostnad. Lämna dessa nödiga medel till myndigt barns fortsatta utbildning, torde det tvärtom ingalunda vara ovanligt, liksom det ej heller finnes obilligt, att barnet avger skuldförbindelser å beloppen. Barnet anses böra efter uppnådd myndighetsålder reda sig själv även i ekonomiskt hänseende.

Det lär ej kunna med fog påstås, att nu gällande ordning, med de karaktärsdanande krav den ställer på den unga mannens eller kvinnans vilja och förmåga till självständighet i livet, skulle visat sig mindre god eller att någon ändring därutinnan skulle vara av andra grunder påkallad. Att lagen om barn utom äktenskap tillerkänner sådana barn den rätt, varom nu beträffande de äktenskapliga barnen är fråga, lär i betraktande av den helt olika ställning till föräldrarna, särskilt fadern, som de båda grupperna av barn intaga, ej utgöra något avgörande skäl för förslaget's ståndpunkt. Nyssnämnda lags stadganden i förevarande hänseende torde i övrigt knappast ännu vunnit någon tillämpning.

Det hemställes alltså, att föräldrarnas underhållsskyldighet mot deras barn i äktenskap blir, fränsett de fall varom 16 § handlar, begränsad till den tid, varunder vårdnadsplikten jämlikt 2 § fortvarar.

För den händelse förslaget's ståndpunkt finnes böra vidhållas, biträder jag de anmärkningar mot förslaget's avfattning, som av justitierådet von Seth blivit framställda.

Lagrådet:

Enligt 6 § äger rätten, om föräldrarna ej kunna enas i fråga om bestämmandet över barnets personliga angelägenheter, på ansökan av endera, såvida det med hänsyn till barnets bästa finnes erforderligt, uppdraga åt den av dem, som finnes bäst skickad därtill, att utöva bestämmanderätten i de fall, då olika meningar mellan dem uppkomma, eller träffa avgörande i särskild fråga, varom sådan meningsskiljaktighet uppkommit. De avgöranden, om vilka här är fråga, kunna visserligen vara av sådan innebörd att, sedan avgörandet en gång träffats, saken icke kan göras om, åtminstone icke utan synnerlig skada för barnet, och i dylika fall måste givetvis laga kraftätagande beslut angående bestämmanderätten alltid avvaktas. Mången gång kan emellertid å andra sidan sakläget vara sådant, att en eventuell ändring i avgörandet skadar barnet mindre än ett dröjsmål därmed, t. ex. om föräldrarna äro oense beträffande den undervisning, som bör beredas barnet, och ett uppskov med avgörandet skulle föranleda, att detsamma under någon avsevärd tid komme att vara i avsaknad av varje undervisning. För att barnets intressen alltid skola kunna bliva fullt tillgodosedda, synes det alltså önskligt, att den möjlighet att erhålla interimistiska beslut av rätten eller domaren, då skälighetshänsyn tala därför, som för vissa andra fall beredes i 21 §, varder utsträckt att omfatta även sådana mål, som avses i 6 §.

I fråga om det i promulgationsbestämmelsen gjorda upphävandet av vissa stadganden i näringsfrihetsförordningen hänvisas till vad lagrådet erinrat vid 6 § lagen om införande av nya giftermålsbalken.

Förslag till lag angående ändrad lydelse av 3 § i lagen den 14 juni 1917 om barn utom äktenskap.

Lagrådet lämnade förslaget utan anmärkning.

Förslag till lag om makes underhållsskyldighet mot andra makens barn.

Justitierådet Wedberg:

Att ett barns fader eller moder ingår äktenskap skall naturligen ofta försätta honom eller henne i så väsentligt ändrade förhållanden, att barnets rätt till underhåll därav måste röna inverkan. Den förändring i barnets levnadsstandard, som sålunda kan vara påkallad, följer av de allmänna bestämmelserna om föräldrars underhållsskyldighet och ligger

på sidan om förevarande lagförslag. Dettas mening är, enligt vad motiven utvisa, att vid bestämmandet av barnets levnadsstandard hänsyn skall tagas ej blott till den nya ställning, fadern eller modern vunnit genom äktenskapet, utan ock till andra makens särskilda villkor. Med andra ord, barnet skall genom äktenskapet vinna dels den ökade trygghet för åtnjutande av underhåll till eljest angivet mått, som ligger däri, att andra maken blir jämte fadern eller modern ansvarig för att dennes bidragsplikt fullgöres, och dels det anspråk på förbättrat underhåll, som skäligen kan anses följa av att andra maken, vilken genom äktenskapet ådrar sig underhållsskyldighet, har förmånligare ekonomisk ställning än barnets föräldrar. Vad sålunda är med förslaget åsyftat framgår dock ej väl av dess avfattning. Visserligen synes andra stycket innebära antydning om en förändring av levnadsstandarden, men häremot tala ordalagen i första stycket, vilka med sin nära anslutning till uttrycks-sättet i 4 § lagen om barn utom äktenskap och 14 § av den föreslagna lagen om barn i äktenskap hänvisa allenast på fördelningen mellan flera av en genom andra lagbud till sitt mått bestämd underhållsbörda. Det utsäges ej heller i förslaget, att ändring sker i eljest givna stadganden om barns rätt till underhåll.

I samband med vad nu anmärkts må ytterligare erinras, att stadgandet i första stycket knappast torde utmärka att, såsom enligt motiven är avsett, arbetstvång icke skall kunna åläggas make till försörjande av andra makens barn.

Emellertid lär den ändring i barnets rättsställning, som förslaget åsyftar, icke väl låta sig genomföra. Att vid bestämmandet av barnets levnadsstandard tillbörligen beakta ej blott båda föräldrarnas sociala ställning och förmögenhetsförhållanden utan ock de särskilda villkor, varunder den nu i äktenskap trädde faderns eller moderns make lever, torde bliva en mer än skäligt invecklad uppgift. Ytterligare svårigheter komme att beredas därigenom, att den sålunda framkonstruerade levnadsstandarden kanske bleve normerande allenast för den gifta faderns eller moderns bidragsplikt, medan makens underhållsskyldighet borde rätta sig efter annan standard och den utom äktenskapet stående faderns eller moderns efter ännu en annan. Det vill synas som vore man nödsakad välja mellan att, under de i förslaget angivna förhållanden, *antingen* ålägga mannen eller hustrun ansvar för fullgörandet av den underhållsskyldighet mot andra makens barn, som vilar å denna make, *eller ock* stadga, att barnet skall, därest sådant ländes till förbättring av dess ställning, så länge äktenskapet består njuta det uppehälle och den utbildning, som tillkommit det om det vore makarnas barn. Väljes sist nämnda ordning, torde till-

lika böra föreskrivas, att makarna skola, var efter sin förmåga, bestrida den ökade kostnaden för sådant förbättrat underhåll, vilken kostnadsökning förty icke må betunga den andra av barnets föräldrar.

Förslag till lag angående ändrad lydelse av 13 § i lagen den 14 juni 1917 om adoption.

Förslag till lag om makes arvsrätt.

Lagrådet lämnade dessa förslag utan anmärkning.

Förslag till lag om ändring i vissa delar av ärvdabalken.

9 KAP.

1 §.

Lagrådet:

Efterlevande make torde böra vara befriad från skyldighet att föranstalta om bouppteckning allenast i den händelse att, såsom det heter i den föreslagna lagen om makes arvsrätt, makarna vid dödsfallet på grund av hemskillnad levde åtskilda, icke i varje fall då hemskillnad ägt rum.

Justitieråden *von Seth* och *Wedberg* samt regeringsrådet *Planting-Gyllenbåga:*

Frågan, huruvida bouppteckningsmän må väljas av stärbhusdelägarna själva eller skola förordnas av magistraten, är, bortsett från reglerna om fastighet, enligt förslaget gjord beroende av, om den döde makens bo lyder under stadsdomstol eller ej. Lyder sagda bo under sådan domstol, måste alltså efterlevande maken, om än hans bo lyder under annan domstol, låta även detta upptecknas av de utav magistraten utsedda förrättningsmännen. Detta synes dock, särskilt med hänsyn till bouppteckningsavgifternas beräkande, kunna bliva obilligt, helst uppteckningen skall avse även sådan den efterlevandes egendom, som är av enskild natur. Dennes bo, varav kanske blott en helt ringa del utgör giftorättsgods, kan ju vara det långt vidlyftigare och värdefullare. För de visserligen ej alltför talrika händelser, då makar hava skilda fora, utan att dock sådant fall är för handen, som avses i den föreslagna andra punkten av paragrafen, borde måhända så ordnas, att frågan om

val av förrättningsmän för uppteckning av den efterlevandes gods blir att avgöra enligt de regler, som gälla för hans hemort.

Slutbestämmelserna.

Justitierådet Gullstrand:

Vid bedömande av frågan, om hustru må kunna utöva förmynderskap även då äldre giftermålsbalken är tillämplig å makarna i förmögenhetsrättsligt hänseende, är väl, såsom lagberedningen funnit, av betydelse att mannens målsmanskap skall upphöra, såvitt angår makarnas personliga förhållanden. Men ej mindre viktigt är att beakta, vilka följderna av sådant förmynderskap kunde bliva med hänsyn till myndlingens rätt. Även utan att förskingring förelegat, kan vid ett förmynderskaps upphörande finnas, att förmyndaren häftar i skuld till myndlingen. Förmyndaren kan hava varit försumlig eller oaktsam vid fullgörandet av sina åligganden och därigenom ådragit sig ersättningsskyldighet. Men skuldförhållandet kan även hava uppkommit i följd av den förmyndaren enligt gällande rätt tillkommande behörighet att i fråga om myndlingens penningar, som vid förmynderskapets tillträdande överlämnats åt honom eller ock senare inlutit såsom avkastning, såsom betalning för myndlingens utestående fordringar eller såsom likvid för avyttrade värdehandlingar eller annan egendom, ställa sig såsom myndlingens gäldenär och att följaktligen i de årliga redogörelserna upptaga myndlingens motsvarande tillgodohavande såsom hos förmyndaren inestående fordran. Det är uppenbarligen av högsta vikt, att denna myndlingens fordran kan göras gällande i all förmyndarens egendom. Den skuld, som hustru i äktenskap, varom nu är fråga, såsom förmyndare ådroge sig, bleve dock, där ej skulden uppkommit genom brottslig gärning, av den art, som omförmäles i 11 kap. 5 § nuvarande giftermålsbalken; och för den skulden svarar endast egendom, varöver hustrun äger råda, endast sådan egendom kan för gälden utmätas, och borgenären äger ej påfordra, att makarnas bo avträdes till konkurs. Hustruns gifterätt i makarnas samfälda bo som av mannen förvaltas, kan således icke åtkommas, icke ens efter boskillnad, hemskillnad eller äktenskapets upplösning, ej heller hennes enskilda egendom, som är eller varit under mannens förvaltning. Myndlingens rätt till betalning för sin fordran bleve sålunda i betydlig mån kringskuren. Lätteligen skulle till och med kunna hända, att hustrun, oaktat hon redligt och väl förestått för-

mynderskapet, vid dettas upphörande icke ägde råda över någon egendom och förty ej kunde ersätta myndlingen för dennes åt henne anförtrödda gods. Har hon nämligen varit berättigad att ställa sig såsom myndlingens gäldenär, så hava ock myndlingens tillgångar i samma mån ingått i makarnas samfälda bo, och däröver råder mannen utom i fråga om hustruns arbetsförtjänst. Med hänsyn till den oförmånliga ställning, vari omyndig genom det föreslagna stadgandet uti ifrågavarande ämne sålunda kunde komma att försättas, hemställes, att stadgandet utbytes emot ett förbud för hustru att vara förmyndare, om äldre giftermålsbalken är tillämplig beträffande makarnas förmögenhetsförhållanden.

Justitieråden *von Seth* och *Wedberg* samt regeringsrådet *Planting-Gyllenbåga* voro ense med justitierådet *Gullstrand* utom så till vida, att de funno hustru böra kunna utöva förmynderskap för sin man och sina barn.

Förslag till lag om god man för bortovarande.

Lagrådet lämnade förslaget utan anmärkning.

Förslag till lag om ändring i vissa delar av förordningen den 24 september 1861 angående vård av död mans bo.

Lagrådet:

I motiven säges, att vad 3 § i denna förordning innehåller om förordnande av god man för stärbhusdelägare, som är frånvarande eller eljest ur stånd att sin rätt bevaka, göres obehövt genom den föreslagna lagen om god man för bortovarande. Detta uttalande synes dock ej vara riktigt såvitt angår stärbhusdelägare, vilken, ehuru varken frånvarande eller omyndig, likväl är ur stånd att bevaka sin rätt. Ändringen av omförmälda paragraf lär alltså ej böra sträckas så långt, som här föreslås.

Förslag till lag om ändring i vissa delar av förordningen den 18 september 1862 huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarvagörelse, så ock angående undanskiftande av egendom i död makes bo.

§§ 13 och 14.

Lagrådet:

I dessa lagrum liksom i § 26 föreslås bland annat den ändring, att bodelning skall nämnas jämsides med skifte. Då stadgandena i § 4 liksom böra gälla såväl när bodelning som när skifte tarvas, torde någon jämkning även i sagda paragraf böra vidtagas.

De i andra stycket av § 13 givna stadganden avvika i flera hänseenden från motsvarande bestämmelser i det föreslagna nya 9 mom. av § 36 konkurslagen. I motiven framhålles, hurusom det ansetts riktigast att helt lämna åsido frågan om jämkningar från saklig synpunkt av konkurslagens hithörande föreskrifter. Då enligt förslagen, § 13 urarvalagen och 9 mom. i § 36 konkurslagen båda giva regler för samma sak, bodelnings återgång till följd av konkurs, vill det dock synas, som borde, åtminstone i vissa avseenden, en närmare överensstämmelse mellan lagrummen lämpligen genomföras.

Justitierådet von Seth:

Stadgandet i sista punkten av § 14, att efterlevande make skall deltaga i bristens fyllande med vad han vid bodelningen mera bekommit än på hans lott falla bort, om gälden därvid tagits i beräkning, innebär icke någon skyldighet för maken utöver den, som stadgas i första punkten. Vad som bör utsägas är väl att, liksom arvinge ej är pliktig bidra till bristens fyllande längre än till den gräns, intill vilken han blivit riktad genom skiftet, så bör makens bidragsplikt sträcka sig jämnt så långt, som han vunnit på bodelningen, d. v. s. han bör bidra intill det belopp, varmed värdet av vad han vid själva delningen bekommit överstiger värdet av hans däri ingående giftorättsgods jämte vad enligt 13 kap. 11 § giftermålsbalken tillagts honom.

Iakttages detta, synes även någon jämkning i § 15 bliva påkallad.

Justitierådet Wedberg och regeringsrådet Planting-Gyllenbåga:

Kommer gäld, för vilken den döde häftade, till stärbhusdelägarnes kännedom först efter det bodelning ägt rum, och sker egendomsavträde

på denna grund, skall enligt § 13 bodelningen gå åter. Stärbhusdelägarna skola sålunda återbära vad de vid bodelningen bekommit eller, om det ej finnes i behåll, dess värde. Återbär efterlevande maken till konkursboet egendom, som vid bodelningen tillagts honom från andra sidan, skall konkursboet svara för att han återfår vad vid bodelningen tillfallit den dödes arvingar av den egendom, som vid dödsfallet tillhörde efterlevande maken.

Då urarvakonkurs efter en gift person skall omfatta allenast den dödes egendom d. v. s. hans enskilda egendom och lott i makarnas giftorättsgods, skall, då egendomsavträde sker i fall som i § 13 avses, ny bodelning förrättas, därvid täckning skall beräknas jämväl för den förut okända skulden. Till betalning av den i konkursen bevakade gälden skall sedan gå den egendom, som vid den nya bodelningen utlägges å den dödes lott, samt, om han ägde enskild egendom, även denna. Kunna stärbhusdelägarna fullgöra sin återbäringsskyldighet, kommer den nya bodelningen att medföra allenast en sådan rättelse av den äldre bodelningen, som påkallas av hänsynen till den nya gälden. Efterlevande maken kommer sålunda att avstå endast egendom, motsvarande vad han mera bekommit än som skolat falla på hans lott, om gälden varit känd vid den första bodelningen. Emellertid kan det tänkas, att återbäringsskyldigheten ej kan fullgöras å endera sidan. Kan efterlevande maken ej fullgöra sin återbäringsskyldighet, skall vid den nya bodelningen å hans lott avräknas värdet av vad han ej kunnat återbära. Överstiger bristen vad vid den nya bodelningen tillkommer honom, skall för återstoden en fordran å efterlevande maken tilläggas den dödes lott. Kunna arvingarna ej fullgöra dem åliggande återbäringsskyldighet, skall på enahanda sätt bristen vid den nya bodelningen gå ut över den dödes lott. Detta gäller, vare sig den dödes lott av arvingarna behållits oskiftad eller den skiftats mellan dem. Den efterlevande blir även i det senare fallet ej skyldig att avstå egendom i vidsträcktare omfattning än som motsvarar värdet av vad han mera bekommit vid den första bodelningen än som skolat falla på hans lott, om gälden då varit känd. Förslagets ståndpunkt härutinnan har ock kommit till uttryck i § 14, som, även för det fall att arvinge förskingrat sin arvslott, begränsar efterlevande makes plikt att delta i gäldandet av nyupptäckt skuld till ett belopp, motsvarande vad maken bekommit för mycket vid bodelningen.

Brista arvingarna i fullgörandet av sin återbäringsskyldighet, kan det med förslagets ovan angivna ståndpunkt inträffa, att den egendom, som vid den nya bodelningen tillskiftas konkursboet, ej kommer att räcka till betalning av den i konkursen bevakade gälden men att den efter-

levande maken det oaktat utbekommer sin lott oavkortad. I den mån detta sker genom överföring till efterlevande maken av egendom, som tillhört den döde, synes efterlevande maken enligt förslaget bliva alltför gynnsamt ställd i förhållande till den dödes borgenärer. Det torde ej stå väl tillsammans med urarvalagens regler om efterlevande makes ansvar för den dödes gäld i händelse egendomsavträde ej sker, att efterlevande make erhåller egendom, som tillhört den döde, innan dennes gäld blivit till fullo gulden. Nu ifrågavarande stadganden torde därför böra omarbetas i sådan riktning, att den dödes borgenärer under alla förhållanden erhålla rätt framför efterlevande maken i den egendom, som vid dödsfallet tillhörde deras gäldenär.

Även om nu gjorda hemställan ej vinner avseende, torde § 14 kräva någon omarbetning. Det kan nämligen i redaktionellt hänseende anmärkas, att stadgandet i sista punkten, att efterlevande make skall deltaga i bristens fyllande med vad han vid bodelningen mera bekommit, än på hans lott falla bort, om gälden därvid tagits i beräkning, icke innebär någon skyldighet för maken utöver den, som stadgats i första punkten.

Justitierådet *Gullstrand*:

Den i § 14 förekommande bestämmelsen angående efterlevande make ersättningsskyldighet i visst fall, då arvinge förskingrat sin lott, saknar, såsom redan inom lagrådet framhållits, reellt innehåll; och då det överensstämmer med den föreslagna lagstiftningens principer, att förskingring av arvslott i de fall, som avses i §§ 13 och 14, ej bör gå ut över efterlevande make, samt, vid det förhållande att frågan har mycket ringa praktisk betydelse, en avvikelse från förslagets ståndpunkt icke synes motiverad, torde på grund av den påvisade oegentligheten ej böra vidtagas annan ändring i förslaget än att ersättningsskyldighet i följd av förskingring, varom nu är fråga, åläggas allenast arvinge och testamentstagare med vad de från den avlidne bekommit.

Slutstadgandet.

Justitieråden *Gullstrand* och *von Seth* samt regeringsrådet *Planting-Gyllenbåga*:

Det här samt i förslagen till lag om ändrad lydelse av 4 § i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom och lag

angående ändrad lydelse av 2 och 23 §§ i lagen den 14 juni 1907 om in-teckning i tomträtt och vattenfallsrätt använda uttrycket, att den nya lagstiftningen ej skall äga tillämpning i vissa fall, innebär så till vida en ofullständighet, som därigenom ej utsäges vad som jämväl är meningen eller att för dessa fall de äldre eljest upphävida eller ändrade bestämmelserna skola fortfarande lända till efterrättelse.

Förslag till lag om ändrad lydelse av 1 kap. 8 §, 10 kap. 13 § och 17 kap. 2 § handelsbalken.

Lagrådet lämnade förslaget utan anmärkning.

Förslag till lag om ändrad lydelse av 2 kap. 9 § och 22 kap. 2 § strafflagen.

Lagrådet:

Det må erinras, hurusom genom lag den 31 december 1918 blivit till 2 kap. 9 § fogat ett nytt andra stycke, vilket naturligtvis icke bör till följd av den nu ifrågasatta ändringen åter uteslutas.

Enligt förslaget skall nuvarande 4 mom. i 22 kap. 2 § komma att erhålla ordningsnumret 5. Motsvarande jämkning bör vidtagas i samma kap:s 21 §.

Förslag till lag om ändrad lydelse av 59, 60, 65, 69 och 70 §§ utsökningslagen.

Lagrådet:

Efter förslag av Kungl. Maj:t har innevarande års riksdag för sin del antagit lag om ändrad lydelse av 65 och 67 §§ utsökningslagen. Varder det av riksdagen antagna förslaget upphöjt till lag, innan nu ifrågavarande lagförslag framlägges till antagande, bör den föreslagna jämkningen i 65 § avse dess förändrade lydelse ävensom en motsvarande ändring företagas i 67 § enligt dess nya lydelse.

Vad nu erinrats beträffande 65 § äger motsvarande tillämplighet i fråga om förslaget till lag om ändring i vissa delar av konkurslagen, såvitt det avser ändring i lydelsen av samma lags § 30.

Den frihet från åliggandet att instämna andra maken, som enligt nuvarande lydelsen av 70 § förefinnes när makars inbördes förmögenhetsförhållanden äro att bedöma enligt främmande lag, kommer enligt förslaget att i allmänhet icke vidare bestå. Härvid synes annat ej vara att erinra än att äldre lag borde fortfarande lända till efterrättelse, så framt hänvisning att stämma givits före nya lagens ikraftträdande. Måhända kan dock ett dylikt fall anses vara alltför sällsynt förekommande för att böra i lagtexten beaktas.

Förslag till lag angående ändrad lydelse av 16 § i lagen den 14 juni 1917 om införsel i avlöning, pension eller livränta.

Förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § i lagen den 14 juni 1917 om förbud för vissa underhållsskyldiga att avflytta från riket.

Lagrådet lämnade dessa förslag utan anmärkning.

Förslag till lag om ändrad lydelse av vissa bestämmelser i rättegångsbalken.

Justitieråden *Gullstrand* och *von Seth* samt regeringsrådet *Planting-Gyllenbåga*:

Det bör i slutstadgandet tydligt utsägas, att de nuvarande bestämmelserna i 10 kap. skola fortfarande tillämpas i fråga om mål, som redan är anhängigt, då den nya lagen träder i kraft.

Förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 16 juni 1875 angående särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden.

Lagrådet lämnade förslaget utan anmärkning.

Förslag till lag om ändring i vissa delar av konkurslagen.

Lagrådet:

Den frihet från gäldsansvar, varom handlas i andra punkten i § 32, bör naturligtvis avse även sådan egendom, som efter konkursens början

ärves. Med hänsyn till avfattningen av paragrafens första punkt, där arv och förvärv jämsställas, kan emellertid uttrycket förvärvar i andra punkten ej gärna tydas såsom inbegripande även fång genom arv. Någon redaktionell jämkning synes alltså önskelig.

Med den ändrade lydelse, 4 mom. i § 36 erhållit genom lag den 11 oktober 1912, har uttrycket sist sagda tid i 5 mom. kommit att hänvisa icke, såsom vederbort, till de sista trettio dagarna före konkursens början utan till den i 11 kap. 2 § jordabalken stadgade tid. Denna oegentlighet torde nu, då paragrafen i sin helhet är föremål för omarbetning, böra undanröjas.

Den föreslagna ändringen i § 37 har sin betydelse även om konkursgäldenären icke är eller varit gift. Vid sådant förhållande lär stadgandet om den fortsatta tillämpningen av förut gällande lag innebära, såvitt angår § 37, en dubbel oegentlighet, i det att giltig anledning icke torde föreligga vare sig att inskränka den fortsatta tillämpningen att avse blott makar eller att göra den helt oberoende av tiden när konkursen inträffar. Det synes böra föreskrivas, att § 37 i dess äldre lydelse skall gälla beträffande varje konkurs, däri inställelsedagen infallit före nya lagens ikraftträdande.

Justitieråden *von Seth* och *Wedberg* samt regeringsrådet *Planting-Gyllenbåga*:

I motiven till 13 kap. 13 § giftermålsbalken framhålles, hurusom make, vilken har fordran å andra maken och ingår i bodelningen med giftorättsgods till värde överstigande sin lott, kan genom att uttaga denna lott i annan sin egendom än fordringen föranleda, att fordringen tillskiftas andra maken. Att ett skuldförhållande mellan makar sålunda bringas att upphöra i samband med bodelningen, kan, heter det vidare i motiven, ej anses lända till kränkning av övriga borgenärens intressen. Riktigheten av detta uttalande må medgivas. Men förslaget öppnar möjlighet för makarna att genom överenskommelse låta den enas fordran å den andra ingå i den senares lott även i andra än nyssnämnda fall. En överföring av egendom från gäldenären till borgenären, mot det att fordringen lägges till den förres lott, kan bringas till stånd under sådana förhållanden, att bodelningen i själva verket innefattar en betalning av skuld, ej blott en realisation av maken-borgenärens giftorättsanspråk. Är den gäldbundne maken insolvent, kan sålunda bodelningen komma att medföra ett obehörigt gynnande av maken-borgenären framför andra makens övriga fordringsägare. Detta synes vara desto betänkligare, som bodelningen kan få nyss berörda karaktär, även om skuldförhållandet ma-

karna emellan uppkommit först efter den tidpunkt, till vilken bodelningen skall hänföra sig. Det är alltså angeläget, att den gäldbundna makens borgenärer kunna vinna rättelse i en bodelning av nu ifrågavarande beskaffenhet. Härtill läser dock förslaget ej bereda utväg genom vare sig 2 mom., jämfört med 6 mom., eller 7 mom. i § 36 av nu förevarande lagförslag. Ett tillägg till sistnämnda mom. torde böra göras, varigenom den däri givna återvinningsregeln erhåller tillämplighet även för den händelse, att vid bodelning egendom, borgenärerna till förfång, frångått gäldenären mot det att fordran å honom utlagts å hans lott.

Förslag till lag angående ändrad lydelse av §§ 9 och 10 i förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämming.

Lagrådet:

Lydelsen av § 9 anger ej otvetydigt att, vad säkerligen är åsyftat, förteckning å veterliga borgenärer skall fogas även vid efterlevande makes begäran om kallelse å hans okända fordringsägare.

Förslag till lag om ändrad lydelse av 1, 2 och 6 §§ i förordningen den 16 juni 1875 angående agfart å fång till fast egendom.

Lagrådet:

Ändringen i 1 § är föranledd därav att, enligt den tillämnade nya ordningen av makars egendomsförhållanden, bodelning blir det fång, som motsvarar gällande lags förvärv genom giftorätt. Samma skäl torde böra medföra någon jämkning av ordalagen även i 18 § lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier vissa bolag.

Förslag till lag om ändrad lydelse av 4 § i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom.

Förslag till lag angående ändrad lydelse av 6 och 17 §§ i lagen den 14 juni 1907 om inskrivning av tomträtt och vattenfallsrätt samt av fång till sådan rätt.

Förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 och 23 §§ i lagen den 14 juni 1907 om inteckning i tomträtt och vattenfallsrätt.

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 1 saml. 13 häft. (Nr 15.) 16

Förslag till lag om ändrad lydelse av 26 § i lagen den 29 juli 1892
angående sparbanker.

Förslag till lag om ändrad lydelse av 6 § i förordningen den 31 oktober
1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsövning.

Förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § i lagen den 1 juni 1912 om
vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskaps rättsverkningar.

Justitieråden *Gullstrand* och *von Seth* samt regeringsrådet *Planting-Gyllenbåga* lämnade förslagen utan annan erinran än den, som förut i fråga om slutbestämmelserna till två av dessa förslag framställets av bemälda ledamöter av lagrådet.

Justitierådet *Wedberg* lämnade förslagen utan anmärkning.

Ur protokollet
Erik Ölander.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott fre-
dagen den 12 december 1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
UNDÉN,
THORSSON,
HOLMQUIST,
OLSSON.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Löfgren, anförde:

»Sedan lagberedningen i sitt betänkande den 31 augusti 1918 fram-
lagt förslag till ny giftermålsbalk ävensom förslag till ett flertal därmed
sammanhängande författningar, bland annat till lag om barn i äktenskap,
har Eders Kungl. Maj:t genom beslut den 18 september samma år för-
ordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det ändamål, som § 87 regerings-
formen omförmäler, inhämtas över samtliga dessa förslag. Lagrådet av-
gav sitt utlåtande den 30 maj 1919, och förslagen äro avsedda att före-
läggas nästinstundande års riksdag.

Förslaget till lag om barn i äktenskap innehåller i 5 § bestäm-
melser om barnets rätt att taga tjänst eller annat arbete och om de
inskränkningar i denna behörighet, som föräldrarnas vårdnadsrätt skall
medföra. I denna del gjordes icke någon erinran inom lagrådet.

Lagberedningen, som efter avgivandet av nämnda betänkande
övergått till revision av förmynderskapsrätten, sammanträdde för be-

handling av detta ämne under juni 1919 i Köpenhamn med danska och norska delegerade. Enligt vad för mig anmälts kom då under överläggningarna om omyndigs rättshandlingar frågan om den på grund av ålder omyndiges behörighet att taga tjänst eller annat arbete ånyo under prövning, därvid i det huvudsakliga enighet preliminärt uppnåddes om de principer, som borde läggas till grund för lagstiftningen härom. Dessa principer stodo emellertid icke i full överensstämmelse med bestämmelserna i 5 § av förslaget till lag om barn i äktenskap.

Det ansågs sålunda icke angående barn under aderton år böra i lagen uttalas, att barnet vid avtal rörande användningen av dess arbetskraft är avtalsslutande part, emedan därav kunde dragas den slutsatsen, att föräldrarna icke i något fall ägde utan barnets samtycke bortlegga dess tjänster. En sådan inskränkning i föräldrarnas behörighet skulle nämligen kunna minska deras auktoritet och bliva dem till hinder i deras omsorg om barnets utbildning. Vidare syntes den ifrågavarande paragrafens avfattning böra jämkas så, att därav framginge, att icke varje behörigen ingånget arbetsavtal för barnet medförde emancipation, rätt att på egen hand uppsäga avtalet och att träffa avtal om annat arbete av liknande art, utan endast ett efter ingången av barnets sextonde år träffat avtal, varigenom barnet blivit i stånd att försörja sig. Slutligen ansågs det rimligt att i de fall, då föräldrarna hävde ett av barnet behörigen träffat avtal, emedan detta befunnits erforderligt med hänsyn till barnets uppföstran eller välfärd, den emancipation, som avtalet kunde hava medfört, skulle bortfalla i och med avtalets hävande.

De sålunda antagna grundsatserna finner jag mig kunna biträda. Och då det uppenbarligen vore mindre lämpligt, att 5 § av lagen om barn i äktenskap antoges i en lydelse, som kan väntas bliva ändrad i samband med förmynderskapsrättens snart stundande revision, har jag låtit inom justitiedepartementet utarbeta ett förslag till nämnda paragraf i överensstämmelse med omförmälda grundsatser.»

Departementschefen uppläste därefter ifrågavarande förslag, vilket såsom bilaga är fogat vid detta protokoll, samt hemställde, att lagrådets utlåtande däröver måtte för det ändamål, § 87 regeringsformen omförmäler, inhämtas genom utdrag av protokollet.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall.

Ur protokollet:

Ivar Brynolf.

*Bilaga.***Förslag till lag om barn i äktenskap.****5 §.**

Hava föräldrarna låtit barn, som fyllt femton men ej aderton år, taga tjänst eller annat arbete, varigenom barnet blivit i stånd att försörja sig, äge barnet själv uppsäga avtalet ävensom träffa avtal om annat arbete av liknande art. Avtal, som barnet sålunda träffat, äge föräldrarna häva, om det må anses erforderligt med hänsyn till barnets uppfostran eller välfärd. Sker det, äge barnet ej därefter den rätt att träffa arbetsavtal, som nyss är sagd.

Sedan barnet fyllt aderton år, må det själv taga tjänst eller annat arbete.

*Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd torsdagen den
18 december 1919.*

Närvarande:

Justitieråden AMÉEN,
 friherre LEIJONHUFVUD,
 EDELSTAM,
Regeringsrådet LINNÉR.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 12 december 1919, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över upprättat *förslag till ändrad lydelse av 5 § i förut av lagrådet behandlat förslag till lag om barn i äktenskap.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av revisionssekreteraren Karl Edvard Tiseliuss.

Lagrådet lämnade förslaget utan anmärkning.

Ur protokollet

Erik Ölander.

*Utdrag ur protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott fre-
dagen den 19 december 1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETERSSON,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
UNDÉN,
THORSSON,
HOLMQUIST,
OLSSON.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Löfgren anmälde lag-
rådets utlåtanden över

dels de genom Kungl. Maj:ts beslut den 18 september 1918 till
lagrådet remitterade förslagen till

- 1) giftermålsbalk;
- 2) lag om införande av nya giftermålsbalken;
- 3) lag om barn i äktenskap;
- 4) lag angående ändrad lydelse av 3 § i lagen den 14 juni 1917
om barn utom äktenskap;
- 5) lag om makes underhållsskyldighet mot andra makens barn;
- 6) lag angående ändrad lydelse av 13 § i lagen den 14 juni 1917
om adoption;
- 7) lag om makes arvsrätt;
- 8) lag om ändring i vissa delar av ärvdabalken;

- 9) lag om god man för bortovarande;
- 10) lag om ändring i vissa delar av förordningen den 24 september 1861 angående vård av död mans bo;
- 11) lag om ändring i vissa delar av förordningen den 18 september 1862 huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarvtagörelse, så ock angående undanskiftande av egendom i död makes bo;
- 12) lag om ändrad lydelse av 1 kap. 8 §, 10 kap. 13 § och 17 kap. 2 § handelsbalken;
- 13) lag om ändrad lydelse av 2 kap. 9 § och 22 kap. 2 § strafflagen;
- 14) lag om ändrad lydelse av 59, 60, 65, 69 och 70 §§ utskönningslagen;
- 15) lag angående ändrad lydelse av 16 § i lagen den 14 juni 1917 om införsel i avlöning, pension eller livränta;
- 16) lag angående ändrad lydelse av 1 § i lagen den 14 juni 1917 om förbud för vissa underhållsskyldiga att avflytta från riket;
- 17) lag om ändrad lydelse av vissa bestämmelser i rättegångsbalken;
- 18) lag om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 16 juni 1875 angående särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden;
- 19) lag om ändring i vissa delar av konkurslagen;
- 20) lag angående ändrad lydelse av §§ 9 och 10 i förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämming;
- 21) lag om ändrad lydelse av 1, 2 och 6 §§ i förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom;
- 22) lag om ändrad lydelse av 4 § i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom;
- 23) lag angående ändrad lydelse av 6 och 17 §§ i lagen den 14 juni 1907 om inskrivning av tomträtt och vattenfallsrätt samt av fång till sådan rätt;
- 24) lag angående ändrad lydelse av 2 och 23 §§ i lagen den 14 juni 1907 om inteckning i tomträtt och vattenfallsrätt;
- 25) lag om ändrad lydelse av 26 § i lagen den 29 juli 1892 angående sparbanker;
- 26) lag om ändrad lydelse av 6 § i förordningen den 31 oktober 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsövning; samt
- 27) lag angående ändrad lydelse av 2 § i lagen den 1 juni 1912 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskaps rättsverkningar,

och dels det genom Kungl. Maj:ts beslut den 12 december 1919 till lagrådet remitterade förslaget till ändrad lydelse av 5 § i förslaget till lag om barn i äktenskap.

Departementschefen anförde:

»Det förslag till ny giftermålsbalk, vilket nu föreligger såsom ett led i den inom vårt land pågående revisionen av 1734 års lag, är en frukt av det gemensamma skandinaviska lagstiftningsarbetet. Jag torde få erinra om Eders Kungl. Maj:ts beslut den 3 november 1909, att lagberedningen skulle företaga omarbetning av giftermålsbalken med tillhörande författningar samt de delar av ärvdabalken, som kunde böra i sammanhang därmed behandlas. Nämnda år tog Eders Kungl. Maj:t jämväl initiativ till ett för Sverige, Danmark och Norge gemensamt lagstiftningsarbete på familjerättens område. Efter överenskommelse regeringarna emellan sammanträdde under november månad 1909 i Stockholm delegerade för de tre länderna med uppdrag att undersöka, huruvida och på vad sätt ett gemensamt skandinaviskt lagstiftningsarbete inom särskilda därför lämpade delar av familjerätten skulle kunna under den närmaste tiden anordnas. I anslutning till de delegerades den 13 november 1909 avgivna utlåtande meddelade Eders Kungl. Maj:t genom särskilda beslut den 12 augusti 1910, den 9 juni 1911 och den 27 september 1912 bestämmelser om samarbete rörande huvudsakliga delar av reglerna om äktenskaps ingående och upplösning. På hösten 1913 avgåvo lagberedningen samt danska och norska kommitterade förslag till lagar om äktenskaps ingående och upplösning, vilka i de delar, som varit föremål för samarbete, voro sinsemellan nära överensstämmande. Det svenska förslaget blev genom proposition förelagt 1915 års riksdag och antogs av denna, varefter Eders Kungl. Maj:t den 12 november 1915 utfärdade lagen om äktenskaps ingående och upplösning. I Norge har den 31 maj 1918 utfärdats lov om indgaaelse og opløsning av egteskap, varemot det danska förslaget ännu icke blivit lag.

Efter att hava jämsides med arbetet på äktenskapsrätten uppgjort dels under samarbete med de danska och norska kommitterade förslag till lag om adoption och dels för sig förslag till lag om barn utom äktenskap, vilka förslag resulterat i lagarna om nämnda ämnen den 14 juni 1917, övergick lagberedningen att uteslutande ägna sig åt lagstiftningen om makars rättsförhållanden. Redan genom ovan omförmälda beslut den 9 juni 1911 hade Eders Kungl. Maj:t medgivit, att deltagandet för Sverige i det gemensamma skandinaviska lagstiftningsarbetet på familjerättens område finge avse bland annat frågan om äkta makars

Förslaget
till giftermålsbalk.
Dess till-
komst.

förmögenhetsförhållanden, och genom nådigt beslut den 19 februari 1915 medgavs, att detta deltagande finge avse äkta makars rättsförhållanden jämväl i andra avseenden. Lagberedningen samt de danska och norska kommitterade avgåvo den 31 augusti 1918 förslag i dessa ämnen.

De tre förslagen äro i huvudsak överensstämmande. De svenska och danska förslagen avse att uttömmade behandla frågan om makars rättsförhållanden eller, såsom ämnet från dansk sida betecknats, äktenskapets rättsverkningar. Mellan de svenska och danska förslagens uppställning förefinnes dock den skiljaktigheten, att, medan det danska förslaget i ett kapitel av lagen om äktenskapets rättsverkningar upptager bestämmelser om föräldramakten eller, enligt svensk terminologi, vårdnaden om barnen, sådana bestämmelser för Sveriges del influtit i ett förslag till fullständig lagstiftning om barn i äktenskap. Det norska förslaget betecknas såsom avseende allenast makars förmögenhetsförhållanden, men är i det väsentliga lika omfattande som de två andra förslagen, enär i detsamma upptagits även regler om makars skyldighet att bidra till familjens underhåll, ett ämne, som i allmänhet icke brukar räknas såsom hörande till makars förmögenhetsförhållanden. Det svenska förslagets bestämmelser angående makars rättsförhållanden hava blivit sammanförda med bestämmelserna i lagen om äktenskaps ingående och upplösning till det nu föreliggande förslaget till en ny giftermålsbalk, därvid i nämnda lag, förutom vissa jämkningar av redaktionell natur, gjorts allenast de ändringar, som ansetts påkallade av den förmögenhetsordning mellan makar, som föreslås. En sådan bearbetning hade däremot ej de danska och norska kommitterade underkastat de förut afgivna danska och norska förslagen till lagar om äktenskaps ingående och upplösning. Sedermera hava emellertid de två danska förslagen, det av 1913 till lag om äktenskaps ingående och upplösning samt det av 1918 till lag om äktenskapets rättsverkningar sammanarbetats till ett förslag till Lov om Aegteskab. Sistnämnda förslag har år 1919 genom proposition framlagts för den danska riksdagen men ännu icke slutbehandlats av denna. Därest de nu i de tre länderna föreliggande förslagen bliva antagna, skall det betydelsefulla arbetet för åstadkommande av en tidsenlig och i huvudsak gemensam skandinavisk lagstiftning på äktenskapsrättens område hava nått sin fullbordan.

**Gällande
rätt.**
*Makarnas
personliga
rättsförhållanden.*

Inom gällande svensk rätt regleras makars inbördes rättsförhållanden ännu i princip av giftermålsbalken i 1734 års lag. Enligt dess ursprungliga lydelse var hustrun i överensstämmelse med den uppfattning, som härskade vid lagens tillkomst, helt ställd under mannens målsmanskap.

Med avseende å makarnas personliga rättsförhållanden framträder målsmanskapet inåt i form av husbondevälde och utåt såsom målsmanskap i inskränkt bemärkelse eller rättsligt ställföreträdarskap, såväl privat- som processrättsligt. Husbondeväldet ger mannen högsta bestämmanderätt i familjens alla gemensamma angelägenheter, såsom beträffande bostad, levnadsordning och tjänare, samt rätt att fordra, att hustrun ägnar sig åt vården av familj och hem, i följd varav hon anses icke kunna utan mannens samtycke rättsgiltigt disponera över sin arbetskraft genom arbetsavtal med tredje man. Hustrun äger visserligen i följd av sitt på urgammal hävd grundade husfrudöme att i första hand bestämma över den inre hushållningen, men vid tvist mellan makarna om någon dithörande fråga måste dock den högsta bestämmanderätten i princip anses tillkomma mannen. I ett visst samband med husbondeväldet står ock den bestämmanderätt i de gemensamma barnens personliga angelägenheter, som rättspraxis utan tvekan tillerkänner mannen. I samtliga nu nämnda hänseenden kvarstår stadgandet i 9 kap. 1 § giftermålsbalken om mannens målsmanskap väsentligen oberört av senare lagstiftningsåtgärder, ehuru väl husbondeväldet genom den allmänna rättsuppfattningens inverkan på rättspraxis i realiteten förlorat en stor del av sin styrka. I fråga om en särskild funktion av bestämmanderätten över barnen, giftomanskapet, har emellertid modern genom 2 kap. 2 § lagen om äktenskaps ingående och upplösning likställts med fadern. Vad angår målsmanskapet i inskränkt mening har i följd av nedan berörda ändringar i stadgandena om makars förmögenhetsförhållanden, genom vilka hustru erhållit befogenhet att under vissa förutsättningar själv förvalta sin egendom och att med viss verkan stifta gäld, det också tillerkänts henne rätt att inför domstol tala och svara rörande av henne förvaltad egendom eller gjord gäld. Sedan efter nämnda lagändringar den teoretiska tvistefrågan, huruvida gift kvinna vore myndig, allt mera enhälligt besvarats jakande, har slutligen denna mening fått ett avgörande legislativt stöd genom den ändring, som i sammanhang med införandet av lagen om äktenskaps ingående och upplösning år 1915 vidtogs i 19 kap. 4 § ärvdabalken.

I fråga om makarnas förmögenhetsförhållanden voro 1734 års lags stadganden grundade på egendomsgemenskap, endast modifierad så till vida, att med hänsyn till ättens intressen fastighet på landet, som mannen eller hustrun ärvt eller före äktenskapet förvärvat, skulle vara enskild egendom. I den gemensamma egendomen skulle enligt landsrätt mannen hava giftorätt till två tredjedelar och hustrun till en tredjedel, enligt stadsrätt vardera maken hava giftorätt till hälften. Detta föränd-

*Makarnas
förmögen-
hetsförhål-
landen.*

rades 1845, samtidigt därmed att syster erhöi lika arvsrätt med broder, så att makarna öfver hela linjen fingo lika giftorätt i samfäiild egendom. Sedermera har år 1898 äfven stadsfastighet, som ärvts eller föfve äkten- skapet förvärfvats, gjorts till enskild egendom. Giftorätsreglerna hava alltjämt kunnat ändras genom äktenskapsförord.

Enligt 1734 års lag i dess ursprungliga lydelse var emellertid måls- manskapet konsekvent genomfört äfven på det ekonomiska området. Man- nen ägde råda öfver all egendom i makarnas bo, äfven hustruns enskilda, med endast den i ättintresset grundade begränsningen, att han icke utan hustruns samtycke fick avyttra hennes fasta egendom. Detta var helt naturligt på en tid, då lagstiftaren med åberopande av kvinnokönets naturliga svaghet gjorde äfven den ogifta kvinnan omyndig oberoende av ålder; det tedde sig då ej märkvärdigare, att mannen förvaltade hennes egendom, då hon var gift, än att förmyndaren gjorde det, då hon var ogift. Sedermera hava förändringar i kvinnornas levnadsförhållanden och utbildning samt en hand i hand därmed gående omvandling av den all- männa uppfattningen i fråga om den ogifta kvinnans myndighet medfört en utveckling, som i olika stadier slutligen hunnit därhän, att enligt den nu gällande lagändringen av 1884 ogift kvinna bliver myndig vid samma ålder som mannen eller tjuguet år, men är berättigad att avsäga sig myndighetens utövning. I jämbredd med denna utveckling hava genom- förts reformer, syftande till större ekonomisk självständighet för den gifta kvinnan.

Enligt en lagändring av 1874 kan sålunda äktenskapsförord göras icke blott om makarnas giftorätt utan äfven om förvaltningen av hustruns enskilda egendom; och därest genom äktenskapsförord stadgats, att hu- strun tillhörig enskild egendom skall från mannens förvaltning undan- tagas, eller om sådant stadgande meddelats angående egendom, som genom gåva eller testamente givits hustrun med villkor att den skulle tillhöra henne enskilt, skall hustrun äga råda öfver den egendomen och avkastningen därav, såframt ej annorledes föreskrivits om förvaltningen. Kan hustrun geuom eget arbete något förvärva, skall hon ock äga råda däröfver. Genom 1898 års lagstiftning hava slutligen gjorts ytterligare modifikationer, huvudsakligen i reglerna angående makars gäld. Därvid lagfästes hustruns sedan gammalt häfdvunna behörighet att i kraft av sitt husfrudöme belasta all makarnas egendom med visst slag av gemensam gäld, nämligen sådan som göres för det gemensamma boets räkning under sådana förhållanden att det kan antagas ske med man- nens samtycke, främst så kallad hushållsgäld. Därjämte erhöi hustrun befo-genhet att äfven utan mannens samtycke stifft annan gäld, dock

med den mycket viktiga inskränkningen, att för denna gäld svarar endast sådan egendom, varöver hustrun äger råda. Av otvivelaktigt större betydelse voro emellertid de lagändringar, som avsågo att, såvitt det med de gällande principerna läte sig göra, skydda hustrun för missbruk från mannens sida av hans ekonomiska företrädesställning. I detta hänseende märkes främst, att hustruns enskilda egendom fritogs från ansvar för gäld, som mannen ensam gjort, samt att möjligheten för make att under äktenskapet genom boskillnad vinna fullständigt oberoende av andra maken i ekonomiskt avseende väsentligt ökades. En systematisk utbildning gavs åt reglerna om vederlag d. v. s. den gottgörelse, som vid bodelning skall utgå i anledning därav att under förmögenhetsgemenskapens bestånd gäld betalats med annan egendom än den, som rätteligen svarade därför, eller make eljest lidit intrång i sin gent emot andra maken bestående rätt till enskild egendom eller andel i samfälld egendom. Och inskränkningarna i mannens rätt att förfoga över hustruns enskilda fastighet utvecklades samt utsträcktes till att gälla även fastighet i stad.

Någon fullständigare redogörelse för de gällande reglerna angående makars förmögenhetsförhållanden kan icke lämpligen nu givas. Det må i stället påpekas, hurusom lagstiftningen härom genom de partiella reformerna blivit invecklad och svårtillämplig samt i viss mån inkonsekvent och att i anledning därav de åsyftade förbättringarna i hustruns ställning i avsevärd grad förfelats. Beträffande betalningsansvaret för gäld är det i ögonen fallande, att samfälld egendom under hustruns förvaltning, främst hennes självförvärv, fortfarande är ansvarig för mannens gäld i allmänhet samt att den frihet från ansvar för mannens enskilda gäld — tillkommen »av hans vållande och förgörelse utan att hustrun därav nytta eller del haft» — som hustruns giftorätsandel i det gemensamma boet skall åtnjuta, icke kan göras gällande vid utmätning utan endast genom undanskiftande, som äger rum i konkurs med boskillnad eller i urarvakonkurs. Vederlagsreglerna hava jämförelsevis ringa praktisk betydelse på grund av bevisningssvårigheten och emedan de, med ett undantag, icke kunna göras gällande emot borgenärer. Den hustrun tillerkända befogenheten att stifta vanlig gäld har i allmänhet icke avsevärt ökat möjligheten för henne att idka självständig ekonomisk verksamhet, detta på grund av kreditbasens begränsning till egendom, varöver hon själv råder. Och beträffande varje gift kvinna, som sammanlever med mannen, gäller enligt näringsfrihetsförordningen, att hon äger idka handel eller annat näringsyrke endast om mannen sådant tillåter och ikläder sig ansvar för de förbindelser, hon i

*Brister i
gällande
rätt.*

och för rörelsen kan komma att ingå. Slutligen måste ihågkommas, att flertalet av de ändringar, som vidtagits i 1734 års giftermålsbalk för att bereda hustrun ekonomisk självständighet och skydd mot missbruk av mannens förvaltningsrätt, för sin tillämplighet vila på förutsättningen, att egendom genom äktenskapsförord eller stadgande i testamente eller vid gåva undantagits från mannens förvaltning eller åtminstone gjorts till hustruns enskilda egendom. Men äktenskapsförord upprättas, såsom den vid lagberedningens betänkande fogade statistiken utvisar, alltjämt endast med avseende å ett jämförelsevis ringa antal äktenskap, inom hemmansägarnas och de rena kroppsarbetarnas stora grupper uppgående till allenast mellan en och två procent av samtliga äktenskap. Anledningen härtill får säkerligen, särskilt i fråga om de bredare lagren, till icke ringa del sökas i oföretagsamhet och okunnighet om gällande rätt. Därtill kommer, att vid äktenskapets ingående de blivande makarnas känslor för varandra i allmänhet äro sådana, att kvinnan icke finner anledning vidtaga särskilda försiktighetsmått mot möjliga missbruk av mannens förvaltningsrätt. Detta sker så mycket mindre, som en framställning från hennes sida om äktenskapsförords upprättande lätt kan få utseende av att vara ett uttryck för misstroende till mannens vilja eller förmåga att till bådas bästa sköta förvaltningen. Under äktenskapet kan en inskränkning av mannens befogenheter ske allenast genom boskillnad, som vanligen i det längsta undvikes och icke kommer till stånd, förrän makarnas ekonomi blivit grundligt fördärvad. Så länge lagen stadgar egendomsgemenskap och förvaltningsrätt för mannen såsom en huvudregel, vars frånvikande förutsätter särskilda åtgärder, lärer ock denna regel komma att härska inom flertalet äktenskap. Och mannens nästan obegränsade legala förvaltningsrätt gör, att för den allmänna uppfattningen egendomsgemenskapen knappast framträder, utan det ter sig som om mannen vore ägare av boets alla tillgångar och hustrun allenast hade en eventuell rätt att vid äktenskapets upplösning bekomma en andel i vad som då kan finnas kvar.

Den underordnade ställning, som hustrun ännu efter gällande rätt i regel intager, står icke i god överensstämmelse med de faktiska förhållandena, sådana de nu äro och i framtiden allt mer lära bliva. Kvinnan erhåller numera vanligen en allmänbildning, som kan mäta sig med mannens, och skaffar sig ej sällan också utbildning för yrken, som förut endast utövats av män. Inom alla samhällslager blir det allt vanligare, att hon ägnar sig åt förvärvsarbete utom hemmet, och det kan ej utan vidare förutsättas, att hon är oförmögen att tillvarataga sina egna och sin familjs intressen. I det föregående har påpekats, hurusom den nu

antydde utvecklingen medfört den ändring i lagen, att ogift kvinna numera liksom mannen blir myndig vid fyllda tjuguetå år. Det kan näppe-
ligen försvaras, att en sålunda myndigbliven kvinna skall genom äkten-
skapet förlora en stor del av den rättsliga handlingsförmåga, hon
förut ägde, att hon skall vid äktenskapets ingående till mannen avstå
dispositionsrätten över den henne då tillhöriga egendomen, som hon må-
hända under lång tid därförut med omtanke och duglighet förvaltad och
som dessutom kanske förvärvats av henne själv genom eget arbete. De
rättsverkningar, som mannens målsmanskap medför i personligt och eko-
nomiskt hänseende, kännas bland allt större kretsar obilliga och tryckande
för den gifta kvinnan samt äro måhända ej utan all skuld till den sjun-
kande äktenskapsfrekvensen och det ökade antalet konkubinater.

Utom privaträttens område äro, såsom bekant, de rättsliga verk-
ningarna av mannens målsmanskap numera i allt väsentligt utplånade.
Den gifta kvinnan är enligt en lagändring av 1916 lika väl som den
ogifta befogad att uppträda såsom rättegångsombud. Efter det för om-
kring ett tiotal år sedan hustru först erhållit möjlighet att utöva kom-
munal rösträtt — som den ogifta kvinnan ägt redan från kommunalla-
garnas tillkomst år 1862 — samt därpå förklarats utan hinder därav att
hon står under mannens målsmanskap vara behörig att utöva alla kom-
munala uppdrag utom landstingsmannaskap, genomfördes under år 1918
fullständig likställighet mellan män och kvinnor i kommunalt hänseende.
Slutligen har 1919 års lagtima riksdag i anledning av proposition från
Eders Kungl. Maj:t såsom vilande antagit ett förslag till sådana grund-
lagsändringar att kvinnan, den gifta lika väl som den ogifta, erhåller
politisk rösträtt, och det lider intet tvivel, att denna betydelsefulla reform
skall bringas till fullbordan, så snart detta författningsenligt kan ske.
Förvisso vore det då en uppenbar och skadlig inkonsekvens att inom
äktenskapslagstiftningen kvarhålla kvinnan i den rättsligt underordnade
ställning, som hon nu intager.

Av ovan antydde skäl finner jag, lika med lagberedningen, att så-
väl rättvisan som samhällsnyttan kräva målsmanskapets fullständiga upp-
hävande och införandet av civilrättslig likställighet mellan mannen och
hustrun. Även i övrigt har jag kunnat till fullo ansluta mig till de
principer, på vilka lagberedningens förslag är byggt.»

Departementschefen redogjorde därefter för det huvudsakliga inne-
hållet av såväl förslaget till giftermålsbalk som de övriga i samband
därmed framlagda lagförslagen och yttrade därvid bland annat följande:

*Redogörelse
för försla-
gens inne-
håll.*

Makars
rättsförhållanden i personligt hänseende.
Bestämmanderätten.

»Beträffande äktenskapets rättsverkningar i personligt hänseende, vilka — givetvis helt kortfattat — behandlas i 5 kap. av förslaget till giftermålsbalk med rubriken »allmänna bestämmelser om makars rättsförhållanden», gäller enligt 1 §, att man och hustru äro skyldiga varandra trohet och bistånd samt att de hava att i samråd verka för familjens bästa. Den svåra frågan om bestämmanderätten i familjens gemensamma angelägenheter har förslaget sålunda icke löst genom något direkt stadgande, utan nöjt sig med att inskräpa den i äktenskapets etiska natur hottnande skyldigheten för makarna att i viktigare frågor rådgöra med varandra och söka få till stånd ett gemensamt beslut. De vid målsmanskapets upphävande närmast tillhands liggande möjligheterna att för ett giltigt avgörande i gemensamma angelägenheter fordra ett samfällt beslut av båda makarna eller att giva mannen bestämmanderätt i vissa av dessa angelägenheter, hustrun i andra, hava nämligen befunnits praktiskt ogenomförbara. Detsamma gäller om tanken att vid tvist mellan makarna låta någon myndighet träffa avgörandet i dessa frågor, som ju i allmänhet äro av mera etisk eller praktisk än rättslig natur och i hög grad beroende av skiftande individuella omständigheter.

Då förslaget icke rättsligen reglerar avgörandet av vanliga familjeangelägenheter — med undantag dock för barnens personliga angelägenheter, till vilka jag torde få återkomma vid redogörande för förslaget till lag om barn i äktenskap — förutsättes det, att ifrågavarande avgöranden skola gestalta sig på följande sätt. I en mängd av samlivets små detaljer tillkommer det enligt sakens natur ena maken att besluta utan samråd med den andre. Om i en viktigare fråga trots samråd ett gemensamt beslut icke kommer till stånd och frågan ej kan förfalla, får ena maken handla på egen hand och sålunda träffa ett faktiskt avgörande. Ett sådant självständigt handlande av ena maken måste anses tillbörligt, såvitt denne därvid låter sig ledas av familjens intressen samt icke brister i skälig hänsyn till andra makens önskningsar, och vid bedömande härav får stor betydelse tillmätas rådande sed. Huruvida det blir faktiskt möjligt för endera maken att handla på egen hand, kommer ofta att bero på, om han disponerar över de medel, som åtgärden betingar; därför har vid utformningen av reglerna om underhållsskyldigheten särskilt tagits sikte på att hustrun, som i allmänhet ej har egna inkomster, skall av mannen erhålla medel för att kunna självständigt sköta den inre hushållningen, vars handhavande enligt sed i främsta rummet tillkommer henne.

Den nu antydda ordningen ansluter sig i själva verket ganska nära till vad som i praktiken redan gäller hos oss lika väl som i andra kul-

turländer, vilkas lagar mer eller mindre obetingat tillerkänna mannen bestämmanderätten i familjens angelägenheter. Ehuru mannen enligt vår rätt på grund av sitt husbondevälde principiellt har den mest obegränsade bestämmanderätt, förnekar lagen honom befogenhet att med tvång genomföra sina beslut angående hustruns rent personliga förhållanden, exempelvis att låta hämta henne till den av honom valda bostaden, och erbjuder honom i regel icke några medel att på rättslig väg gent emot henne genomföra sina avgöranden beträffande familjens angelägenheter i övrigt. Någon större praktisk betydelse har icke heller den indirekta verkan, som kan tänkas tillkomma mannens bestämmanderätt i följd av det inflytande, skuldfrågan enligt svensk lag äger i tvister om hemskillnad eller äktenskapsskillnad. Ty med den rättsuppfattning, som numera råder, torde hustrun icke anses hava skuld till misshälligheterna i äktenskapet allenast på den grund att hon icke fogat sig efter vad mannen bestämt i kraft av sitt målsmanskap. Tvärtom lär domstolen fritt pröva alla omständigheterna och fästa avseende vid, huruvida mannen får anses hava handlat egenmäktigt och underlåtit att taga skälig hänsyn till hustruns uppfattning. Därest nu antydda förhållanden tagas i betraktande, torde det näppeligen kunna påstås, att målsmanskapets upphävande i realiteten medför någon ökad fara för bristande enhetlighet i skötseln av familjens angelägenheter.

Målsmanskapets upphävande innefattar jämväl ett borttagande av mannens legala befogenhet att rättsligen representera hustrun, som dock givetvis är oförhindrad att anlita honom såsom sitt ombud. Detta upphävande medför ock, att hustrun i alla avseenden erhåller full rättsskapacitet. Naturliga konsekvenser därav äro, att ärvdabalken skall ändras, såvitt den förbjuder hustru att vara förmyndare, samt att näringsfrihetsförordningens förut berörda stadgande om mannens samtycke såsom villkor för hustruns rätt att idka näring måste upphävas liksom ock de i handelsbalken ännu förefintliga förbuden för tredje man att köpa något av annan mans hustru och för hustru att ingå borgen utan mannens samtycke. I ärvdabalken föreslås vidare, detta dock särskilt med hänsyn till de nya reglerna om makars förmögenhetsförhållanden, sådan ändring, att hustru, som ej fyllt tjuguetå år, skall stå under förmyndare; då ogift kvinnas rätt att avsäga sig myndigheten tillika skall upphöra, bliva man och kvinna fullt likställda i myndighetsavseende.

Vad därefter angår giftermålsbalkens regler om makarnas inbördes underhållsskyldighet, vilka upptaga större delen av 5 kap., lär grundstadgandet, att makarna äro skyldiga att var efter sin förmåga bidra till familjens underhåll, överensstämma med vad som får anses redan

Hustrun erhåller full rättsskapacitet.

Underhållsskyldigheten.

*Hushålls-
penningar.*

gälla enligt svensk civilrätt, ehuru fattigvårdslagstiftningen fortfarande gör mannens underhållsskyldighet strängare än hustruns. Av icke ringa social betydelse är emellertid förslaget uttalande, att underhållsskyldigheten kan fullgöras genom verksamhet i hemmet, varav följer, att den i hemmet arbetande hustrun måste betraktas som en försörjande, icke som en försörd familjemedlem. Huvudregeln kompletteras vidare med ett stadgande att om det, som enligt nämnda regel skall tillskjutas av ena maken, icke lämnar tillgång till bestridande av utgifterna för hans särskilda behov och de utgifter, han eljest med hänsyn till makarnas levnadsförhållanden enligt sed har att ombesörja för familjens underhåll, så skall andra maken vara pliktig att i lämpliga poster tillhandahålla honom erforderliga penningmedel; dock skall rätt till sådant bidrag givetvis icke tillkomma make, som visar oförmåga att handhava medel eller av annan särskild orsak icke bör äga ombesörja utgifterna. Detta stadgande har, såsom förut antytts, sin största betydelse däri, att det giver hustrun en viss självständighet i skötandet av den inre hushållningen genom att tillförsäkra henne rätt till hushållspenningar. Vad som enligt underhållsreglerna av ena maken överlämnats till den andre för tillgodoseende av hans särskilda behov skall vara hans egendom; i följd härav bliva hustruns personliga lösören, även om de bekostats av mannen, samt hennes eventuella besparingar å det kontanta bidraget till hennes särskilda utgifter fritagna från ansvar för mannens gäld.

*Utdömande
av under-
hållsbidrag.*

En betydelsefull nyhet i förslaget är, att, om ena maken gör sig skyldig till uppenbar försummelse av sin underhållsplikt, han kan av domstol förpliktas att till andra maken utgiva ett till visst belopp fixerat periodiskt underhållsbidrag. En försumlig försörjares make blir således icke såsom nu uteslutande hänvisad till möjligheten att begära understöd av den offentliga fattigvården, som i sin ordning har att utkräva ersättning av den försumlige. Utdömandet av underhållsbidrag torde, såvitt angår sammanlevande makar, få sin största praktiska betydelse i de fall, då bidraget kan genom införsel uttagas av den bidragspliktiges hos arbetsgivaren innestående avlöning. Förslaget medgiver vidare mark att om den inbördes underhållsskyldighetens fullgörande träffa rättsgiltiga avtal, vilka, om de upprättats skriftligen med två vittnen, kunna läggas till grund för införsel. Om ena maken för familjens tillbörliga underhåll tillskjutit mera, än enligt huvudregeln ålegat honom, skall han kunna utkräva ersättning av andra maken. Denna regressrätt, till vilken jag skall återkomma i det följande, är dock av flera skäl starkt begränsad.

Till skillnad från gällande svensk rätt men i likhet med modernare utländska lagstiftningar reglerar förslaget även det fall, att makarna faktiskt leva åtskilda på grund av söndring, utan att det dock kommit till rättslig hemskillnad dem emellan. Det skall då åligga make att enligt förut angivna grunder bidra till andra makens underhåll; dock må i detta fall — liksom redan enligt gällande lag vid hemskillnad — om ena maken huvudsakligen bär skulden till brytningen, andra maken ej förpliktas utgiva bidrag till hans underhåll, med mindre synnerliga skäl därtill äro. I fall av faktisk särlevnad kan ock, om förhållandena tala därför, make förpliktas att till nyttjande lämna andra maken lösören, vilka vid sammanlevnadens hävande ingingo i det för makarnas gemensamma begagnande avsedda bohaget eller utgjorde andra makens arbetsredskap.

*Underhålls-
bidrag vid
faktisk sär-
levnad.*

Den gällande lagens regler att all makarnas egendom, med viss begränsning i fråga om hustruns enskilda, häftar för gäld, som hon för det gemensamma boets räkning gjort under sådana förhållanden att det kunnat antagas ske med mannens samtycke, motsvaras i förslaget av ett i 5 kap. 12 § meddelat stadgande om behörighet för vardera maken att med förpliktande verkan jämväl för den andre ingå sådana rättshandlingar för den dagliga hushållning eller för barnens uppfostran, som sedvanligen företagas för sådant ändamål, samt om enahanda behörighet för hustrun i fråga om sedvanliga rättshandlingar för tillgodoseende av hennes särskilda behov. Rättshandlingen skall ej vara förpliktande för andra maken, om den, med vilken rättshandlingen slöts, insåg eller bort inse, att det som anskaffades genom rättshandlingen ej var erforderligt. Att hustrun men ej mannen erhållit ifrågavarande behörighet för tillgodoseende av sina särskilda behov, beror givetvis på det faktiska förhållandet, att i de flesta fall hustrun ej har egna inkomster utan är för behovens tillgodoseende hänvisad till mannens inkomster och hans därmed följande kredit samt därpå att de få fall, då mannen rätteligen bör kunna för sina särskilda behov anlita hustruns inkomster, icke ansetts äga en betydelse, som praktiskt kunde uppväga den med behörighetens utsträckande till mannen förenade risken. Förslaget tillmötesgår ett gammalt krav genom bestämmelser därom att make, som missbrukar sin nu omförmälda behörighet, kan genom domstols beslut förklaras densamma förlustig. I anslutning till gällande rätt giver förslaget vidare vardera maken en omfattande behörighet att företräda andra maken i de fall, då denne är för bortovaro eller sjukdom ur stånd att själv ombesörja sina angelägenheter, varjämte förslagets bestämmelser i denna del kompletteras genom ett särskilt förslag till lag om god man för borto-

*Behörighet
att stifta
hushålls-
gäld m. m.*

varande. Ingen av de ovan nämnda behörighetsreglerna är tillämplig i fall av faktisk särlevnad eller hemskillnad mellan makarna.

**Hustruns
släktnamn.**

Sist bland de allmänna bestämmelserna om makarnas rättsförhållanden behandlar förslaget frågan om hustruns släktnamn och lagfäster därvid vad som får anses vara gällande rätt genom stadgandet, att hustrun med vigseln erhåller mannens släktnamn, men bereder henne därjämte möjlighet att rättsligen bära sitt eget och mannens namn i förening.

**Förmögen-
hetsordnin-
gen.**

I fråga om den äktenskapliga förmögenhetsordningen har förslaget fullkomligt brutit med de nuvarande på mannens målsmanskap grundade, ehuru genom partiella reformer modifierade principerna utan att dock ansluta sig till någon av de utländska lagstiftningarnas system. Av dessa har den totala egendomsskillnaden mellan makarna, som numera råder i England och stora delar av den anglosaxiska världen i övrigt och som tidigare var målet för reformsträvandena i vår land, synts icke väl motsvara den hos oss sedan gammalt nedärvda uppfattningen att i äktenskapets väsen ligger samhörighet mellan makarna även på det ekonomiska området. Klart är också, att detta system måste vara ogynnsamt för det stora flertalet hustrur, vilka icke hava egna medel, måhända därför att de av arbetet i hemmet hindrats att utöva någon förvärvsverksamhet: vid äktenskapets upplösning gå de lottlösa därur, även om mannen har betydande tillgångar, vilkas sammansparande kanske möjliggjorts genom den klokhet och omsorg, varmed hustrun skött hemmet. Detsamma gäller, i större eller mindre grad allt efter de befintliga modifikationerna, såväl om systemet förvaltningsgemenskap — äktenskapet inverkar ej på äganderätten, men förvaltningen av hustruns gods är med vissa inskränkningar anförtrodd åt mannen — vilket är principalsystem i Tyskland och Schweiz, som om det därmed i praktiken nära besläktade dotalsystemet — från hustruns sida ställes en hemgift, dos, under mannens förvaltning — vilket, nedärvt från den romerska rätten, härskar i österrikisk och italiensk lagstiftning och såsom subsidiärsystem har stor betydelse bland annat i Frankrike. Den i dessa system mannen tillerkända förvaltningsrätten strider också mot den likställighet med mannen och den ekonomiska självständighet, vartill hustrun enligt vad ovan framhållits numera måste anses berättigad, samt utsätter hennes egendom för faran av vanskötsel från mannens sida. I det föreliggande förslaget har, med begagnande av uppslag, som tidigare givits av nordiska jurister, utbildats ett nytt system — makarna hava skild egendom och förvaltning men »giftorättsgemenskap» — vilket medför ekonomisk självständighet för vardera maken med bibehållande, såvitt möjligt, av

den gemenskap i makarnas ekonomiska intressen, som är en värdefull beståndsdel i vår gällande rätt. Den i flertalet utländska lagstiftningar förekommande anordningen med ett principalsystem, som inträder automatiskt, och vid sidan av detta subsidiära system, av vilka makarna, om de så önska, kunna i föreskriven ordning välja något, är främmande för vår uppfattning och har icke ansetts behöflig, då förslaget system i stor utsträckning kan modifieras genom äktenskapsförord.

Det föreslagna systemets regler om makars egendom meddelas i 6 kap. Enligt dessa regler skall vardera maken ensam äga och förvalta allt vad han vid äktenskapets ingående har eller sedermera förvärvar. Men i denna egendom, med en del nedan berörda undantag, har dock andra maken en viss rättighet av familjerättslig natur, som benämnts giftorätt, ehuru den till sin innebörd väsentligt avviker från den nuvarande giftorätten. Den mannen tillhöriga egendom, i vilken hustrun sålunda har giftorätt, benämnes mannens giftorättsgods och vice versa.

**Makars
egendom.
Giftorätt.**

Giftorätten medför, att make eller hans arvingar vid giftorättsgemenskapens hävande genom äktenskapets upplösning, boskillnad eller hemskillnad bekomma hälften av båda makarnas behållna giftorättsgods; härutinnan överensstämmer det nya systemet i realiteten fastän icke till den juridiska konstruktionen med den gällande rättens egendomsgemenskap. Men dessutom innebär giftorätten under gemenskapens bestånd vissa inskränkningar i makes rätt att råda över sitt giftorättsgods, stadgade i andra makens eller hela familjens intresse. Det åligger make att så vårda sitt giftorättsgods, att det ej otillbörligen minskas andra maken till förfång; detta är en rent familjerättslig förpliktelse, som ej åtnjuter någon sakrättslig sanktion gentemot tredje man, men vars grova överträdande kan föranleda boskillnad med ty åtföljande uppdelning av makarnas giftorättsgods. Vidare stadgar förslaget, huvudsakligen till skydd för hemmet, att make icke äger utan andra makens samtycke avhända sig eller med inteckning för gäld belasta i giftorättsgodset ingående fastighet, ej heller avhända sig eller pantsätta lösören, i vilken andra maken har giftorätt och vilka ingå i det för makarnas gemensamma begagnande avsedda bohaget eller utgöra andra makens nödiga arbetsredskap eller äro avsedda för barnens personliga bruk; dock kan, därest andra maken utan skäl vägrar samtycke, detta ersättas genom tillåtelse av domstol. Vid överträdelse av detta förbud äger andra maken inom viss tid mot tredje man anställa talan om den vidtagna åtgärdens ogiltighet, och skall för övrigt förbudets iakttagande i fråga om fastighet tryggas genom föreslagna ändringar i lagfarts- och inteckningsförfordningarna.

*Enskild
egendom.*

Undantagna från giftorätt äro dels, i den mån allmänna rättsgrundsatser föranleda därtill, make tillkommande rättigheter, som ej kunna överlätas eller eljest äro av personlig art, och dels makes enskilda egendom. Enskild egendom är egendom, som genom äktenskapsförord förklarats skola vara enskild, egendom, som givits make i gåva eller testamente med villkor att den skall vara hans enskilda eller som tillfallit honom i arv och om vilken arvlåtaren genom testamente meddelat sådan föreskrift, samt, därest ej annorlunda föreskrivits genom vederbörande rättshandling, vad som trätt i stället för nu nämnda slags egendom, »surrogat», men däremot ej avkastning av sådan egendom, därest det ej särskilt föreskrivits. Den nu gällande regeln om viss fast egendoms enskilda natur har ej upptagits i förslaget, bland annat emedan denna regel, vilken numera till väsentlig del har sin betydelse såsom skyddande hustruns ekonomiska intressen mot missbruk av mannens förvaltningsrätt, i detta hänseende blir obehöfelig under det nya förmögenhetssystemet.

*Bevisbördan
vid exekution.*

Då enligt det nya systemet vardera maken ensam äger den egendom, som han förvärvat, bliver, liksom för närvarande efter boskillnad, borgenärernas rätt, då gäldsansvaret skall realiseras, beroende av huruvida viss egendom införts genom ena eller andra maken, vilket i fråga om bohag och löpande värdepapper kan vara vanskligt att utreda. Besittningsförhållandet lämnar här föga ledning, dels därför att makar i stor utsträckning pläga vara i sambesittning av egendom och dels därför att de, förenade som de äro i den starkaste intressegemenskap, lätt kunna i samråd ändra besittningsförhållandet, då exekution hotar. Enligt en föreslagen ändring av 69 och 70 §§ utsökningslagen skall därför till borgenärernas skydd gälla, att vid utmätning för ena makens gäld den andra äger undantaga egendom endast om han kan styrka sin rätt därtill; därest makarna leva åtskilda, skola dock de allmänna reglerna gälla. För att icke den ovan angivna regeln skall för hårt drabba makarna, beredes dem genom ett stadgande i slutet av 6 kap. giftermålsbalken möjlighet att medelst upprättande i föreskriven form av en förteckning över egendom, som tillhör vardera maken eller endera av dem, på förhand skaffa sig ett bevismedel med viss i stadgandet angiven legal beviskraft.

*Makars
gäld.*

Enligt det nya systemet bliva reglerna om makars gäld, som meddelas i 7 kap., synnerligen enkla. Principen är att vardera maken skall med all sin egendom svara för den gäld, han själv gjort, men vara fri från ansvar för gäld, som andra maken stiftat, och detta skall gälla om den gäld, som gjorts före äktenskapet, lika väl som om den, som gjorts därunder, om deliktsgäld lika väl som om kontraktsgäld. En konsekvens

härav är, att konkurs icke såsom nu skall omfatta båda makarnas egendom, utan att vardera maken för sig kan försättas i konkurs, och att i denna ingår endast hans egendom; något undanskiftande av egendom för gäld kan icke ifrågakomma. Fullständigt kan dock icke all gemenskap i fråga om gäld uteslutas. Såsom förut angivits, äger enligt behörighetsregeln i 5 kap. 12 § ena maken att för underhållet ingå vissa förbindelser med förpliktande verkan även för den andre. För den gäld, som sålunda uppstår, likasom ock för gäld, som båda makarna gemensamt åtagit sig, skola de svara en för bägge och bägge för en som två andra solidariska medgäldenärer, såvida ej annat avtalats med borgenären.

Ansvarigheten för sådan makarna åvilande underhållsgäld, som de eller endera av dem gjort genom rättshandling av den i 5 kap. 12 § avsedda beskaffenhet, är dock för hustruns vidkommande i särskilda hänseenden mildrat, detta på grund av det faktiska förhållandet att i de flesta äktenskap makarnas ekonomiska omständigheter äro sådana, att utgifterna för familjens underhåll helt eller till större delen böra bestriidas med inkomsterna av mannens förvärvsarbete, under det hustruns bidrag till underhållet uteslutande eller till större delen består i det arbete, hon nedlägger i hemmet. Under dessa omständigheter lär borgenären främst söka få betalning hos mannen, och hustruns ansvarighet för hushållsgälden skulle huvudsakligen framträda så, att hon bleve ansvarig med den egendom, hon framdeles kunde komma att förvärva. Men ett sådant ansvar skulle, särskilt i de fall då äktenskapet upplöses eller hustrun eljest får anledning att påbörja ett självständigt förvärvsarbete, bliva allt för tungt för henne och såsom förlamande hennes försök att försörja sig och barnen även verka skadligt i socialt hänseende. Bland de av sådan anledning föreslagna modifikationerna i hustruns ansvar för ifrågavarande underhållsgäld märkes främst, att för dess utsökande hos hustrun uppställts en ettårig preskriptionstid, varigenom hustrun successivt vinner befrielse från sådan gäld i den mån den icke blivit betald. Borgenärens rätt kan icke anses därigenom lida någon allt för betydande minskning, ty i de fall, då familjens underhåll väsentligen grundar sig på mannens inkomster, är inskränkningen i hustruns betalningsansvar i allmänhet skäligen likgiltig för borgenären och i de undantagsfall, då hustruns ekonomiska ställning vid gäldens stiftande för borgenären framträtt såsom kreditbas, har han alltid möjlighet att före preskriptionstidens utgång göra sin rätt mot henne gällande. I förslaget har vidare, delvis i anslutning till gällande rätt, stadgats, att, sedan i anledning av boskillnad, hemskillnad eller äktenskapets upplösning bodelning

*Mildringar
i hustruns
gäldsansvar.*

verkställt, hustrun skall svara för underhållsgäld av ovan nämnda slag allenast intill värdet av den enskilda egendom, hon ägde då boskillnaden söktes, hemskillnaden vanns eller äktenskapet upplöstes, och den egendom, som vid bodelningen tillades henne. Slutligen har föreslagits ett tillägg till § 32 konkurslagen, enligt vilket kvinna, som är eller varit gift, ej skall vara pliktig att med egendom, hon efter konkursens början förvärvar, svara för dessförinnan i äktenskapet gjord gäld av nu ifrågakommande beskaffenhet. Beträffande alla de nu nämnda modifieringarna i hustrus gäldsansvar skall emellertid gälla, att de icke inträda, om hustrun iklätt sig vidsträcktare ansvar.

**Rättshand-
lingar
mellan
makar.**

Till skillnad från gällande svensk rätt men i likhet med nyare utländsk lagstiftning i allmänhet tillåter förslaget i princip rättshandlingar mellan makar emellan. Något hinder härför finnes ju icke i det nya förmögenhetssystemet, och möjligheten av giltiga avtal med ty åtföljande tillåtelse av vanliga civila rättegångar mellan makar är förvisso långt mera ägnad att utjämna än att skapa konflikter i äktenskapen. Men det föreligger uppenbarligen en fara för, att makar emellan benefika egendomsöverföringar, gåvor, skola ske till förfång för enderas borgenärer, och hava för den skull till skydd för borgenärerna föreslagits särskilda bestämmelser rörande sådana rättshandlingar mellan makar.

**Äktenskaps-
förord.**

I 8 kap. med rubriken »om äktenskapsförord; så ock om andra rättshandlingar mellan makar» behandlas först de egentliga äktenskapsförorden, vilka avse ändringar i den äktenskapliga förmögenhetsordningen. Dessa kunna upprättas icke blott, såsom nu, före äktenskapets ingående utan även under äktenskapet, och genom dem kan bestämmas, att egendom, som eljest skulle vara makes giftorättsgods, i stället skall vara hans enskilda och vice versa. Sådana äktenskapsförord kunna i regel icke inverka på borgenärernas rätt, då ju giftorättsgods och enskild egendom äro likställda i fråga om gäldsansvaret.

**Gåva mellan
makar.**

För giltighet av gåva kräves, såväl i det fall att trolovad vill giva sin trolovade egendom att tillfalla honom vid äktenskapets ingående som då make vill giva något åt sin make, att den sker i form av äktenskapsförord. Härigenom vinnes åt rättshandlingen en för bevakande av borgenärernas rätt betydelsefull publicitet, i det att dels, såsom nu, äktenskapsförord skall upprättas skriftligen med vittnen samt intagas i rättens protokoll och dels uppgift om förordet skall intagas i ett för hela riket gemensamt äktenskapsregister, dit ock avskrift av förordet skall sändas, samt dessutom, då förordet avser gåva, kungöras i allmänna tidningarna och tidning inom orten. I materiellt avseende har — med hänsyn till de fall, då givarens borgenärer ej med fördel kunna försätta honom i

konkurs och genom återvinningstalan bringa gåvan att återgå — upptagits en regel av innehåll att den, som av sin make erhållit egendom i gåva, har ett till gåvans värde begränsat subsidiärt ansvar för gäld, varför givaren häftade, under förutsättning att givaren ej efter gåvan hade kvar egendom, som uppenbarligen motsvarade hans gäld. Från tillämpligheten av ovan berörda regler om gåva hava undantagits tillfällighetsgåvor, »sedvanliga skänker, vilkas värde ej står i missförhållande till givarens villkor». Make har i förhållande till borgenärer fått sig ålagd bevisskyldigheten för att ett emellan makarna träffat avtal varit av sådan natur, att det ej för sin giltighet krävt äktenskapsförord; det är exempelvis makarna som skola bevisa, att avtalet icke varit benefikt utan att vederlag givits, icke borgenärerna som skola bevisa motsatsen. Slutligen hava till borgenärernas skydd föreslagits vissa ändringar i § 36 konkurslagen, främst att i fråga om återvinning från gäldenärens make återvinningstiden skall i allmänhet utsträckas till ett år före konkursens början samt att återvinning skall kunna ske utan någon tidsbegränsning, om gäldenären i avsikt att förekomma, att egendom går i betalning för gäld, med sin make ingått avtal, varav kommit skada för borgenärerna, och maken hade kännedom om denna gäldenärens avsikt.

Det har icke utan allt fog gjorts gällande, att make borde erhålla en laglig rätt till viss andel av andra makens besparingar, detta särskilt till förmån för den i hemmet verksamma hustrun, som ofta har en stor del i förtjänsten av att mannen kunnat göra besparingar på sin arbetsinkomst. Då denna tanke icke befunnits praktiskt genomförbar, har i stället ansetts skäligt att i de stränga formföreskrifterna beträffande gåva göra modifikationer för det fall att make, å vars inkomst under loppet av ett kalenderår uppkommit besparing, frivilligt önskar före utgången av det följande året till andra maken utan vederlag överlåta egendom till belopp motsvarande högst hälften av vad som besparats. Sådan överlåtelse skall oberoende av varje form gälla makarna emellan samt även äga giltighet mot borgenärer, såvida överlåtelsen skett genom skriftlig, med vittnen styrkt handling, däri jämväl besparingens storlek angivits, samt överlåtaren hade kvar egendom, som uppenbarligen motsvarade hans gäld.

I 8 kap. finnes vidare en försiktigt avfattad regel om rätt till ersättning för make, som biträder andra maken i hans förvärvsverksamhet. Slutligen givas bestämmelser, som, för det fall att egendom blivit av ena maken överlämnad till den andres förvaltning, reglera den senares redovisningsplikt beträffande avkastningen. Härom stadgas att, därest makarna avtalat eller det med hänsyn till omständigheterna kan antagas

*Besparings-
överföring.*

*Ersättning
för biträde
i makes
förvärvs-
verksamhet.*

*Förvalt-
ningsupp-
drag.*

hava varit av dem avsett, att den, som mottagit egendomen, skulle äga använda avkastningen till familjens underhåll, skall vid tvist, i vilken mån avkastningen härtill åtgått, vad han uppger äga vitsord, så framt ej annat visas eller må på grund av omständigheterna antagas. Det har icke ansetts tillrådligt att bereda möjlighet för dem, som ingå äktenskap efter den nya lagens ikraftträdande, att antaga det nu gällande förmögenhetssystemet med oåterkallelig och på gäldsansvaret inverkan förvaltningsrätt för mannen. Men då det ofta torde bliva förhållandet, att hustrun överlämnar egendom till mannens förvaltning, har det syntts lämpligt att på nu nämnda sätt fastslå den mildring i sysslomans vanliga redovisningsplikt, som med avseende å förvaltningsuppdrag makar emellan får anses ligga i sakens natur. Det utsäges därjämte, att dylika förvaltningsuppdrag icke kunna göras oåterkalleliga.

I den mån icke annat särskilt stadgats, skola vanliga förmögenhetsrättsliga regler gälla beträffande rättshandlingar makar emellan.

Boskillnad. Boskillnaden har enligt gällande rätt till uppgift dels att i förening med undanskiftande realisera reglerna om ansvarsfrihet för makes enskilda egendom och lott i det samfällda boet gent emot andra makens borgenärer och dels att vara ett medel för make att, när andra maken missbrukar sin förvaltningsrätt, trygga sitt anspråk på utbekommande av sin andel i boet eller, praktiskt taget, ett medel för hustrun att skydda sig för missbruk från mannens sida i utövningen av hans legala förvaltningsrätt. Enligt det nya förmögenhetssystemet, som icke låter makes giftorättsanspråk i andra makens egendom hava någon inverkan å gäldsansvaret, utan låter detta uteslutande men också utan begränsning drabba gäldenärens egendom, bortfaller den förstnämnda uppgiften för boskillnaden. Däremot är jämväl i det nya systemet boskillnadsinstitutet erforderligt för betryggande av den rätt, som tillkommer make i andra makens giftorättsgods. Enligt förslaget har vardera maken i avseende å förvaltningen av sitt giftorättsgods motsvarande förpliktelser som enligt gällande rätt mannen under utövningen av sin legala förvaltningsrätt över det gemensamma boet. Samma behov av deras rättsliga sanktionerande finnes därför, och annan sanktion än ersättning för uppkomna förluster i anledning av ena makens pliktvidriga förfarande, vederlag, och rätt för den förfördelade maken att påkalla delning, har ej kunnat givas. Att boskillnaden medför en fullständig bodelning kommer att hava till följd, att institutet i det nya systemet i allmänhet ej kan vara till omedelbar nytta för den kränkte maken, om ej andra maken har den större förmögenheten. Är den kränkte makens förmögenhet större än den försumliges, skulle ju en boskillnad medföra, att ytterligare egendom till-

skiftades denne. I dylika fall ger boskillnadsinstitutet således ej möjlighet för den kränkte maken att inskrida mot den andres vanvård. Den kränkte maken har emellertid i dessa fall ej samma behov av rättsskydd. Han har då i allmänhet i sitt eget giftorättsgods säkerhet för att vid en kommande bodelning utfå sin giftorättsdel och likvid för uppkomna vederlagsanspråk; en fortsatt vanvård från andra makens sida är ej ägnad att försämra hans ställning vid en blivande bodelning.

De materiella reglerna om boskillnad giver förslaget i 9 kap. Då med det nya systemets principer om makars inbördes självständighet i förmögenhetsavseende en boskillnad, som ena maken framtingar mot den andres önskan, måste framstå som ett mycket starkt ingrepp i den senares förmögenhetsförhållanden, upptager förslaget såsom anledning för make att vinna boskillnad allenast, att andra maken genom vanvård av sina ekonomiska angelägenheter, genom missbruk av rätten att råda över sitt giftorättsgods eller genom annat otillbörligt förfarande vållar väsentlig minskning därav eller fara för sådan minskning eller att andra makens bo är avträtt till konkurs. Därjämte bibehålles den nu befintliga rätten för makar att vinna boskillnad, när de äro ense därom. Förslagets regler om boskillnadens rättsverkningar överensstämman i stort sett med den gällande rättens.

Med gällande rätt överensstämman ock i huvudsak de i 12 kap. Vissa best. meddelade bestämmelserna huru efter ena makens död skall förfaras med m avs. å giftorättsgodset, den avlidnes lika väl som den efterlevandes, under tiden äktenskaps upplösning intill bodelningen. Då den avlidnes giftorättsgods skall jämta den efterlevandes ingå i delning mellan denne senare och den förres arvingar, genom makens död, måste den efterlevande hava rätt att med dessa deltaga i förvaltningen av den dödes giftorättsgods. Vid sådant förhållande bör han hädanefter liksom hittills i princip vara likställd med dem jämväl i fråga om ansvar för den dödes gäld. Den nya förmögenhetsordningen föranleder emellertid vissa ändringar i urarvalagens bestämmelser härom.

Då giftorättsgemenskapen upplöses, skall bodelning äga rum. Om Bodelning. gemenskapen hävts genom boskillnad, hemskillnad, äktenskapets återgång eller äktenskapsskillnad, sker bodelningen mellan de båda makarna, om gemenskapen hävts genom ena makens död, sker bodelningen mellan den efterlevande maken å ena sidan och den avlidnes arvingar å den andra. I sistnämnda fall måste begreppsmässigt från bodelningen skiljas arvskiftet eller fördelningen mellan de olika arvingarna av den lott, som vid bodelningen tillfallit dem gemensamt. Om bodelning handlar 13 kap. i förslaget, under det beträffande arvskifte stadgandena i 12 kap. ärvdabalken skola gälla i huvudsak oförändrade.

*Gäldens be-
handling vid
bodelning.*

Vid avfattande av förslagets regler om bodelning har en huvudsynpunkt varit, att bodelningen icke skall föranleda större rubbning i en makes ekonomiska ställning än som oundgängligen påkallas av dess syfte. Detta visar sig främst i bestämmelserna om gäldens behandling vid bodelning. Gällande rätt förutsätter i allmänhet, att gälden skall betalas före bodelningen vid äventyr att eljest de däri deltagande bliva solidariskt ansvariga för densamma. Men en omedelbar realisation av tillgångarna för gälds betalning kan te sig så oläglig, att makarna, även om tillgångarna i värde överstiga skulderna, faktiskt ställas i valet mellan att låta anstå med bodelningen eller att taga risken av det solidariska ansvaret. Enligt förslaget förutsättes därför icke — bortsett från vad som fortfarande skall gälla om avliden makes gäld — att bodelning skall föregås av betalning utav makes gäld, tillkommen före den tidpunkt, till vilken uppgörelsen skall hänföras: ansökning om boskillnad, laga kraftvinnande av dom å äktenskapets återgång, hemskillnad eller äktenskapskillnad eller makes fränfalle. Utan det föreskrives, att den gäldbundne maken skall av sitt giftorättsgods på sin lott erhålla egendom till täckning av gälden eller, om båda makarna häfta för denna, av den del utav gälden, som makarna emellan belöper på honom. Har detta stadgande iakttagits, skall den omständigheten, att bodelning skett, fastän gäld utestod ogulden, ej medföra någon som helst utvidgning av ansvaret för gälden. Undantagsvis gäller för viss slags gäld, att den i första hand bör betalas med den gäldbundna makens enskilda egendom och att därför tilldelning av giftorättsgods till dess täckande skall ske allenast i den mån betalning för gälden ej kan erhållas ur den enskilda egendomen.

*Lott-
läggning.*

Det förut nämnda syftet, att bodelningen skall så litet som möjligt störande inverka på makes ekonomiska förhållanden, genomgår ock reglerna om själva lottläggningen av giftorättsgodset. Därvid äger vardera maken eller, om endera är död, den efterlevande på sin lott bekomma arbetsredskap och andra lösören, som erfordras till fortsättande av hans näring. Därefter är en var av makarna berättigad att på sin lott erhålla den till hans giftorättsgods hörande egendom, han önskar. Fastighet, som tillhör ena makens giftorättsgods, så ock annan till ena makens giftorättsgods hörande egendom, som det av särskild anledning kan vara av intresse för honom att behålla, är han, även om egendomen i värde överstiger vad på hans lott belöper, berättigad bekomma, om han lämnar penningar till fyllnad av andra makens lott.

I stället för gällande rätts bestämmelser om fördel av bo oskifto har stadgats rätt för make att före delningen utan avräkning å sin lott uttaga honom tillhöriga kläder och andra föremål, som tjäna uteslutande till

hans personliga bruk, dock ej till högre värde än med hänsyn till makarnas villkor kan anses skäligt.

Reglerna om vederlag vid bodelning äro enligt förslaget mindre omfattande än enligt gällande rätt. Ty då den nya förmögenhetsordningen innebär, att vardera maken under äktenskapet äger och förvaltar sin egendom med rätt för honom att i förhållande till den andre förvärva rättigheter och ikläda sig förpliktelser, kommer frågan om ersättning i de fall, då ena makens giftorättsgods eller enskilda egendom använts till betalning av den andres gäld eller eljest till fördel för dennes egendom, att i huvudsak bedömas efter allmänna förmögenhetsrättsliga regler. I dessa fall kunna väl vanliga fordringsanspråk uppstå för ena maken mot den andre men icke några familjerättsliga vederlagsanspråk. Däremot kunna makes dispositioner över sin egen förmögenhet av beskaffenhet att inverka på andra makens rätt vid bodelningen icke grunda ersättningsanspråk av förmögenhetsrättslig natur, utan måste, där ersättning finnes berättigad, denna utgå i form av vederlag. Enligt förslaget skall, i korthet angivet, vederlag tillkomma make av båda makarnas giftorättsgods, om vid bodelningen giftorättsgods tillagts make till täckning av gäld, för vars betalning enskild egendom i första hand skall avses, eller om andra maken genom vanvård av sina ekonomiska angelägenheter, genom missbruk av rätten att råda över sitt giftorättsgods eller genom annat otillbörligt förfarande vållat, att detta väsentligen minskats, eller om andra maken använt sitt giftorättsgods till förvärfv eller förkovran av sin enskilda egendom; i de två sistnämnda fallen skall, om makarnas giftorättsgods ej räcker till, för hälften av vad som brister utgå vederlag av den vederlagsskyldiges enskilda egendom, såvitt denna ej erfordras för täckning av gäld. Slutligen stadgas, att make skall njuta vederlag av sitt eget giftorättsgods, om han till dess förkovran använt sin enskilda egendom. Samtliga vederlagsfordringar skola utgå innan makarnas behållna giftorättsgods uppdelas i giftorättsdelar.

Om vid bodelning ena maken eftergiver vad enligt lagens regler tillkommer honom, innebär detta en benefik transaktion, som kan lända till kränkning av borgenärers rätt på samma sätt som gåvor mellan makar över huvud. Särskilt då bodelning äger rum i anledning av boskillnad, kan frestelsen vara stark att till båda makarnas förmån draga egendom undan den enes borgenärer genom att vid delningen obehörigen föra den till den andres lott; likaså kan efterlevande make vara sinnad att på sina borgenärers bekostnad tillskifta barnen egendom utöver vad dem rätteligen tillkommer. Till borgenärernas skydd gör därför förslaget, för det fall att make vid bodelning eftergivit sin rätt, andra maken

Vederlag.

*Eftergift
vid bodel-
ning.*

eller dennes arvingar subsidiärt ansvariga för hans gäld med samma begränsning, som enligt vad förut nämnts skall gälla i fråga om gåvotagares ansvar för givares förbindelser. Vidare föreslås ett tillägg till återvinningsreglerna i § 36 konkurslagen av innehåll, att, om vid bodelning mellan gäldenären och hans make eller dennes arvingar gäldenären i märklig mån eftergivit sin rätt samt bodelningshandlingen ej minst ett år före konkursens början ingivits till rätten, bodelningen skall återgå på talan av borgenärerna.

Medling
mellan
makar.

Genom bestämmelserna i förslaget 14 kap. erhåller institutet medling mellan makar, vilket genom lagen om äktenskaps ingående och upplösning införts i vår rätt såsom ett led i hemskillnadsproceduren, väsentligt ökad räckvidd. Medling skall kunna påkallas icke blott då någon av de särskilda hemskillnadsanledningarna föreligger eller eljest söndring uppstått mellan makarna utan ock vid en del andra tvister dem emellan av särskilt angivna slag, i allmänhet sådana, som äro av mer eller mindre familjerättslig natur, men kunna dragas inför domstol, däribland främst de, som angå makarnas inbördes underhållsskyldighet; att medling verkligen ägt rum skall dock fortfarande icke vara processföresättning i andra mål än dem, som avse hemskillnad efter överenskommelse mellan makarna. En nyhet är vidare, att medlare skola kunna utses kommunalt och att bland de sålunda utsedda även skola finnas kvinnor.

Processu-
ella bestäm-
melser.

Beträffande de i 15 kap. intagna processuella bestämmelserna må endast erinras, att boskillnadsansökan skall på landet kunna prövas av domaren ensam i de fall, då båda makarna sökt boskillnad eller den ene gjort ansökan därom och den andre medgivit ansökningen, samt att bland annat i mål mellan makar om utgivande av underhållsbidrag provisoriskt beslut skall kunna meddelas av rätten och därjämte på landet, innan målet förevarit vid rätten, av domaren.

Äkten-
skapsre-
gister.

Bland de i 16 kap. meddelade allmänna bestämmelserna märkas särskilt stadganden om det förut berörda för hela riket gemensamma äktenskapsregistret, i vilket skola antecknas äktenskapsförord och vissa andra rättsfakta beträffande makars inbördes förhållanden, vilka kunna vara av betydelse för tredje mans rätt.

Övergångs-
bestämmel-
ser.

Den nya giftermålsbalken kan givetvis icke i full utsträckning göras tillämplig å redan bestående äktenskap. Enligt förslaget till promulgationslag skall med den nya lagens ikraftträdande mannens målsmanenskap upphöra i fråga om makarnas rättsförhållanden i personligt hänseende, dock att makarna ej äga sluta avtal med varandra i andra fall än när sådant är i lag särskilt stadgat. De nya bestämmelserna om makars underhållsskyldighet skola i tillämpliga delar lända till efterrät-

telse, och skall vid bedömande av vardera makens förmåga att bidra till familjens underhåll hänsyn tagas till storleken av den egendom, varöver han råder. Däremot hava de nya reglerna om makars egendomsförhållanden funnits i allmänhet ej kunna bringas i tillämpning utan obehörigt intrång å grundsatsen, att en ny lag icke bör verka ändring i redan uppkomna rättigheter och skyldigheter, och gäller detta icke minst med avseende å förhållandet mellan makarna och deras redan befintliga borgenärer. Vissa betydelsefulla modifikationerna hava dock kunnat göras i de äldre reglerna i riktning mot det nya systemet. Sålunda stadgas, att hustrun städse skall råda över egendom, som efter nya lagens ikraftträdande tillfaller henne genom arv, gåva eller testamente, samt över avkastningen av sådan egendom; att genom förord, slutet under äktenskapet, sådan rätt kan inrymmas åt hustrun jämväl beträffande tidigare förvärvad enskild egendom ävensom bestämmas, att egendom, som tillfaller ena maken, skall vara hans enskilda; samt att den nya lagens krav på andra makens samtycke till avhändelse eller pantsättning av visst slags giftorättsgods skall äga motsvarande tillämpning. Om till följd av äktenskapsförord eller skifte i anledning av boskillnad eller hemskillnad all makarnas egendom är enskild, möter ej i ovannämnda grundsats, att ny civillag icke skall hava återverkande kraft, något hinder att i allo tillämpa de nya reglerna, och dessa skola därför enligt förslaget i sådant fall gälla fullt ut. Makarna hava sålunda alltid den utvägen att genom gemensam ansökan om boskillnad med ty åtföljande bodelning få det nya systemet tillämpat på sitt äktenskap, varefter de kunna genom äktenskapsförord modifiera bodelningsresultatet. För att underlätta övergången till den nya ordningen tillåter förslaget makarna att genom ett och samma äktenskapsförord bestämma, att boskillnad skall ske, huru boet i anledning därav skall delas och att egendomen i större eller mindre utsträckning skall vara giftorättsgods.

Av de talrika lagförslag, som bifogats förslaget till ny giftermålsbalk, avse flertalet endast att genomföra de ändringar i gällande författningar, som påkallas av de nya principerna för makars rättsförhållanden, och behöva, såvitt de ej redan berörts, icke omnämnas i detta sammanhang. Några bland förslagen äro dock av mera självständig natur och hava sådan betydelse, att de icke kunna helt förbigås vid en redogörelse för den förevarande lagstiftningens huvuddrag. Bland dem märkes främst förslaget till lag om barn i äktenskap.

Det av kvinnorna framförda kravet på likställighet mellan makarna, vilket å äktenskapsrättens område tillgodoses genom förslaget till ny

Lag om
barn i äk-
tenskap.

giftermålsbalk, är knappast i något hänseende mera starkt och berättigat än i fråga om bestämmanderätten över barnens personliga angelägenheter. Denna till föräldrarätten hörande fråga bör givetvis behandlas i samband med reformeringen av hustruns rättsliga ställning i övrigt, men kan å andra sidan näppeligen lösas utan ett fullständigare lagfästande av föräldrarätten. Att vår lag till skillnad från alla de mera betydande utländska civillagskodifikationerna saknar fullständiga och systematiska bestämmelser om rättsförhållandet mellan föräldrar och barn i äktenskap måste i och för sig anses såsom en oegentlighet, särskilt efter det rättsförhållandet mellan föräldrar och barn utom äktenskap erhållit en tidsenlig reglering genom lagen den 14 juni 1917. Framläggandet av nu ifrågavarande lagförslag är därför väl grundat.

*Barnets
släktnamn.*

Den i det föreliggande förslaget först upptagna regeln, att barn i äktenskap erhåller faderns släktnamn, gäller redan nu.

*Vårdnad och
förmynders-
skap.*

Med gällande rätt överensstämman ock i huvudsak förslagets bestämmelser angående vårdnadspiktens och -rättens innehåll, med undantag av att barnets befogenhet att själv förfoga över sin arbetskraft väsentligt utvidgats. Genom dessa bestämmelser klargöres gränsen mellan vårdnaden — omsorgen om barnets person — och förmynderskapet, som kan tillkomma annan än vårdnadshavaren och då allenast innefattar omsorgen om barnets ekonomi. I huvudstadgandet om vårdnadens innehåll fastslås, att föräldrarna äro pliktiga att sörja för barnets person och att giva det en sorgfällig uppfostran samt att de skola tillse, att barnet erhåller uppehälle och utbildning, efter vad med hänsyn till föräldrarnas villkor och de tillgångar barnet kan äga ävensom barnets anlag må finnas tillbörligt. Vårdnaden upphör liksom förmynderskapet då barnet fyller tjuguet år, men även då det tidigare ingår äktenskap. Förmynderskapet, som fortfarande regleras genom ärvdabalken, skall däremot, såsom förut nämnts, icke upphöra i och med det att den omyndige ingår äktenskap, vilket är av särskild betydelse därför att enligt det nya systemet mannen icke äger legal rätt att förvalta hustruns förmögenhet. Vårdnaden skall i regel tillkomma båda föräldrarna, under det att förmynderskapet i normala fall skall utövas av fadern ensam.

*Bestäm-
manderätten
i barnets
personliga
angelägen-
heter.*

Den i vårdnaden ingående rätten att bestämma över barnets personliga angelägenheter tillkommer enligt förslaget båda föräldrarna i förening. För att ett giltigt beslut skall komma till stånd fordras alltså, att bägge föräldrarna förena sig därom. Enas de ej, kan — till skillnad från vad som enligt förslaget till giftermålsbalk gäller om beslut i familjens övriga angelägenheter — hänvändelse göras till domstol, som, därest någon åtgärd finnes erforderlig, har att uppdraga åt den av föräldrarna,

som finnes bäst skickad därtill, antingen att utöva bestämmanderätten i alla de fall, då olika meningar mellan dem uppkomma, eller att träffa avgörande i den särskilda fråga, varom meningsskiljaktighet redan uppkommit. Före hänvändelsen till domstol skall medling påkallas. Dessa regler avse icke de otaliga små avgöranden, som förekomma under den dagliga vården av barnet och vilka helt naturligt träffas av endera av föräldrarna eller av annan, som har den omedelbara vården av barnet sig anförtrodd, utan sådana beslut, som med skäl kunna betecknas såsom avgöranden av barnets personliga angelägenheter. Även sådant beslut skall emellertid under särskilt angivna förutsättningar kunna fattas av den ene av föräldrarna ensam, då den andre är förhindrad att deltaga däri.

Domstol kan, då vissa starka skäl föreligga, frantaga den ene av föräldrarna all del i vårdnaden, som då skall tillkomma den andre ensam eller, om denne är död eller olämplig, en särskilt förordnad förmyndare. Domstol har ock att bestämma, vilkendera av föräldrarna vårdnaden skall tillkomma icke blott, såsom nu, vid äktenskapets återgång, hemskillnad eller äktenskapsskillnad utan ock, på enderas ansökning, vid faktisk särlevnad.

Om underhållsskyldigheten givas i huvudsak samma regler som i lagen om barn utom äktenskap med undantag därav, att i normala fall, då föräldrarna sammanleva och gemensamt utöva vårdnaden, något kontant underhållsbidrag naturligen icke skall utgå och att nämnda lags bestämmelser om barnavårdsmans eller barnavårdsnämnds medverkan vid ingående av avtal om underhållsskyldighetens fullgörande sakna motsvarighet. Den barnets ålder, då föräldrarnas underhållsskyldighet tidigast kan upphöra, har av skäl, som förut gjort sig gällande vid antagande av den nya lagen om fattigvården, bestämts till sexton år, och det föreslås, att motsvarande ålder i lagen om barn utom äktenskap skall höjas från femton till sexton år.

Angående bestämmelserna om rättegången må endast anmärkas, att i allmänhet i mål om vårdnads- eller underhållsfrågor provisoriskt beslut skall kunna meddelas av rätten och, på landet, av domaren.

Med hänsyn till de nya reglerna om barnets befogenhet att taga tjänst eller annat arbete skola legostadgans motsvarande bestämmelser ävensom dess stadganden om fosterbarn upphävas.

I ett särskilt lagförslag fastslås makes skyldighet att, om andra maken under sin vårdnad har barn i tidigare gifte eller utom äktenskap, bidraga till dess underhåll. Enligt gällande rätt anses mannen hava underhållsskyldighet mot hustruns barn i sin egenskap av hustruns måls-

*Förlust av
vårdnaden.*

*Underhålls-
skyldigheten*

*Processue la
bestämmel-
ser.*

*Lag om
makes
underhålls-
skyldighet
mot andra
makens
barn.*

man och förvaltare av den samfällda egendomen, men med den nya förmögenhetsordningen skulle varje sådan skyldighet bortfalla, därest icke ett uttryckligt stadgande därom gäves.

Lag om
makes
arvsrätt.

Till sist må nämnas det av lagberedningen jämväl upprättade förslaget till lag om makes arvsrätt. En sådan arvsrätt av större eller mindre omfattning finnes redan införd i så gott som alla andra kultur-stater. Om ett av det allmänna rättsmedvetandet erkänt behov i detta hänseende vittnar i vårt land den stora förekomsten av inbördes testamenten. Riksdagen har också redan uttalat sig för ett, lat vara litet, steg i ifrågavarande riktning, då den i skrivelse den 20 februari 1912 i anledning av en framställning från justitieombudsmannen hemställt, att Eders Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета förslag till lag innefattande jämkning till förmån för efterlevande make av gällande bestämmelser om danaarv. Enligt det nu framlagda förslaget skall, då make dör och ej efterlämnar bröstarvinge eller adoptivbarn eller dess arvinge, andra maken ärva hälften av kvarlåtenskapen, om efter den döde finnes fader eller moder eller syskon eller dess avkomling, men eljest hela kvarlåtenskapen. Sådan arvsrätt är dock utesluten bland annat i det fall, att makarna vid dödsfallet på grund av hemskillnad levde åtskilda eller talan om äktenskapets återgång, hemskillnad eller äktenskapsskillnad då var anhängig.»

Härefter redogjorde departementschefen för innehållet av lagrådets utlåtanden och anförde därvid:

»Till de grundsatser, på vilka lagberedningens förslag till giftermålsbalk är byggt, har lagrådet uttalat sin obetingade anslutning. De erinringar, som framställts av lagrådet eller dess särskilda ledamöter, röra detaljer och äro till stor del av övervägande formell natur. För att åstadkomma samförstånd i fråga om de åtgärder, till vilka erinringarna kunna föranleda, hava delegerade från Sverige, Danmark och Norge haft överläggningar i Köpenhamn under någon tid i sistlidna juni månad. Beträffande den överarbetning av såväl förslaget till giftermålsbalk som de därmed sammanhängande förslagen, vilken därefter ägt rum inom justitiedepartementet, torde jag få anföra följande:

Förslagens
överbearbet-
ning inom
justitie-
departe-
mentet.

Vid 5 kap. 6 § av förslaget till *giftermålsbalk* hava tre av lagrådets ledamöter framställt anmärkning däremot, att enligt den föreslagna avfattningen make, som bidragit till familjens underhåll uteslutande genom verksamhet i hemmet, icke kan därpå grunda regressrätt enligt nämnda paragraf, samt hemställt om sådan ändring av paragrafen, att jämväl i detta fall regressrätt skulle tillkomma make.

När bägge makarna, var av sina medel, lämna tillskott i penningar eller naturaförmåner till familjens underhåll, kan det lätt inträffa, att den ene under en viss tidsperiod kommer att tillskjuta mera än som enligt den stadgade fördelningsgrunden skulle belöpa på honom. Det synes för sådant fall vara skäligt att, såsom förslaget i denna paragraf innehåller, giva den make, som sålunda tillsläppt för mycket, rätt att efter periodens slut påkalla en utjämning. Av de allmänna grunderna för fördelningen av underhållsskyldigheten mellan makarna följer, att vid en sådan utjämning även makes verksamhet i hemmet för familjens underhåll måste tagas i beräkning, så vitt det gäller att bedöma, i vilken mån var och en av makarna fullgjort sin bidragsplikt. Mannen skall sålunda för sina utgifter i penningar och naturaförmåner icke vara berättigad till ersättning av hustrun annat än i den mån värdet av hennes husmoderliga verksamhet och de medel i kontant och naturaförmåner, hon må ha tillsläppt, understiger den på henne belöpande andelen i underhållsbördan. Och hustrun skall äga rätt till ersättning för sina utgifter i kontant och naturaförmåner, i den mån värdet av dessa tillskott och av hennes verksamhet i hemmet överskjuter vad på henne belöper av underhållskostnaden. Däremot skall enligt stadgandets nuvarande lydelse make icke under några förhållanden kunna av andra maken kräva ersättning för verksamheten i hemmet. Sådan rätt skall således icke tillkomma hustrun, vare sig hennes bidrag till underhållet varit helt inskränkt till verksamheten i hemmet eller hon jämväl tillsläppt kontanta medel eller naturaförmåner. Denna ståndpunkt synes mig ock riktig. En ersättning för hustruns arbete i hemmet skulle få en helt annan karaktär än den utjämning av utgifter, varom stadgandet i sin nuvarande lydelse handlar. Den skulle i själva verket ej komma att utgöra annat än en lön, som hustrun ägde uppbära för det arbete, hon utför i hemmet. Men på de skäl, lagberedningen i sitt betänkande anfört, bör det ej ifrågakomma att meddela föreskrift om sådan lön till hustrun. Praktiskt sett skulle ock en rätt till ersättning i förevarande hänseende bliva av föga värde. Den kunde knappast komma i tillämpning i andra fall än då mannens årsinkomst icke konsumerats, utan han gjort besparingar. I flertalet äktenskap torde emellertid inkomsterna helt och hållet eller till större delen åtgå till täckande av utgifterna. Även om värdet av hustruns verksamhet i hemmet i många sådana äktenskap borde beräknas relativt högt, skulle således i allt fall ersättningen bliva ringa eller ingen. I de äktenskap åter, där mannen har stora inkomster och till följd därav mera avsevärda besparingar kunna göras, komme det ekonomiska värdet av hustruns verksamhet i hemmet att bliva så ringa

i förhållande till vad mannen får i penningar eller naturaförmåner tillskjuta till underhållet, att ersättningen i betraktande av makarnas ställning ej kunde bli av vidare betydelse. I fråga om besparingarna må i övrigt erinras därom, att lagberedningen på skäl, som synas väl grundade, ansett lagen icke böra stadga skyldighet för make, som gjort sådana, att avstå viss del därav till andra maken, men givit makarna anvisning att godvilligt verkställa sådan överföring och lättat formerna därför. Att nu på en omväg införa en rätt till utfående av andel i besparingarna synes icke lämpligt. De skäl, som tala mot ett dylikt stadgande om en förpliktelse till utgivande av andel i besparingarna, gälla även beträffande en sådan form därav som den nu ifrågasatta. Slutligen bör tagas i betraktande, att en uppskattning av makes arbete i hemmet för familjens underhåll alltid är synnerligen vanskelig att verkställa och därför för makarna själva kan vara förenad med stort obehag samt lätt kan giva anledning till tvister mellan dem. Det är av sådan anledning önskligt, att en dylik uppskattning ej allt för ofta behöver företagas. Med den ståndpunkt förslaget intager blir det jämförelsevis sällan en uppgörelse jämte därmed följande uppskattning av verksamheten i hemmet ifrågakommer, medan däremot, om ersättning i förevarande hänseende tillerkännes make, det åtminstone i de flesta äktenskap, där någon besparing kunnat uppstå, skulle kunna bli erforderligt att årligen verkställa en sådan uppgörelse och uppskattning. På dessa grunder har jag ansett skäl icke föreligga att frångå vad förslaget i denna del innehåller. Till denna uppfattning hava ock samtliga delegerade vid den nyss omförmälda konferensen i Köpenhamu slutit sig.

En i samband med ovan behandlade anmärkning gjord hemställan om sådan ändring av förslaget, att domstolen erhöle befogenhet att avvisa ett krav, som med hänsyn till omständigheterna framstår såsom oskäligt, finner jag icke heller böra efterkommas. Därigenom skulle nämligen själva regressrätten bli allt för obestämd och det med preskriptionsbestämmelsen avsedda syftet att begränsa utredningen allvarligt äventyras, vilket i sin ordning innebure en ökad anledning till tvister mellan makar. Domstolen måste visserligen äga vidsträckt befogenhet till skälighetsprövning vid bedömande av utredningen, men det resultat, som kan framgå därur, bör konstituera en ovillkorlig rätt för endera maken. Vad särskilt angår det i anmärkningen påpekade fallet, att makes regressanspråk grundas på utgifter till inköp av möbler, vilka enligt förslagets principer blivit hans egendom, så synes det med paragrafens nuvarande avfattning ligga i sakens natur, att, om det vid den för regresskravets bestämmande gjorda vidräkningen mellan makarna bliver styrkt

eller ostridigt, att möblerna äro att anse såsom ena makens egendom, denne icke får tillgodoräkna sig hela inköpskostnaden utan blott den del därav, som skäligen kan anses motsvara värdet av möblernas begagnande under det år, som vidräkningen avser.

Med hänsyn till det i anmärkningen påpekade förhållandet, att vid regressanspråkets bestämmande bland makes utgifter givetvis måste räknas även de insatser, som han in natura gjort för familjens underhåll, har till klargörande av förslagets innebörd vidtagits en redaktionell jämkning.

I avfattningen av 5 kap. 10 § har i anledning av gjord anmärkning en mindre ändring blivit vidtagen.

Formuleringen av 6 kap. 1 § har något jämkats till större likhet med de danska och norska förslagen.

Jämväl i 6 kap. 4 § har i överensstämmelse med lagrådets hemställan en redaktionell jämkning ägt rum. Då den från motiven avvikande tolkning av bestämmelsen om utgångspunkten för den särskilda klandertiden, som lagrådet gjort gällande, också synes mig klart framgå av paragrafens avfattning, har denna härutinnan lämnats oförändrad.

Beträffande 6 kap. 5 § hava tre av lagrådets ledamöter anmärkt, att det därmed avsedda skyddet för make mot dispositioner från andra makens sida över egendom, som tillhör dennes giftorättsgods men är avsedd att tjäna familjens gemensamma intressen, vore föga verksamt. Bifall till klandertalan jämlikt paragrafens andra stycke syntes nämligen ej kunna gå ut på annat eller mera än att föryttrings- eller pantavtalet förklarades ogillt. Med en sådan dom vore dock den vinnande maken föga betjänad, då det stode andra maken fritt att låta den, med vilken avtalet slutits, behålla godset under annan rättstitel, exempelvis till nyttjande eller förvaring. Nu antydda brist i rättsskyddet kunde visserligen avhjälpas genom att inskränkningen i maken-ägarens dispositionsrätt finge, i överensstämmelse med vad i 5 kap. 8 § är stadgat, gälla varje avtal, som innefattade hinder mot egendomens användning för vederbörligt ändamål. Men även på sådant sätt vidgat komme skyddet icke att skänka någon trygghet mot rent faktiska åtgärder, syftande till att försvåra eller omöjliggöra dylik användning. Med hänsyn till det sagda och då paragrafens bestämmelser kunde befaras bliva icke så litet tyngande och till hinders även för fullt oklanderliga affärer, ville det förefalla som borde paragrafen lämpligen utgå.

De brister, som enligt vad sålunda anmärkts i juridiskt-tekniskt hänseende vidlåda paragrafen, synas mig dock icke böra föranleda dess borttagande, då den oaktat desamma torde kunna få avsevärd betydelse i socialt hänseende. Det är ett känt och erkänt missförhållande, att

mindre skötsamma män ofta förskingra familjens bohag, hustruns och barnens kläder samt hennes värdefullaste arbetsredskap, symaskinen, vanligtvis genom föremålens belånande i en pantbank. I dessa och liknande fall kommer givetvis det i denna paragraf meddelade stadgandet att förhindra eller åtminstone väsentligt försvåra föremålens förvandlande i penningar mot hustruns vilja, enär mannens medkontrahent i regel icke lär lämna betalning eller försträckning under sådana förhållanden, att hans rätt blir beroende av fortsatt samförstånd med mannen. De fall åter, då syftet med avhändelsen är ett annat än anskaffande av penningar och då någon av de antydda möjligheterna att kringgå stadgandet med framgång kan användas, lära icke bli ofta förekommande. Att, på sätt ifrågasatts, utvidga det i förevarande paragraf meddelade förbudet till att gälla varje avtal, som innefattar hinder mot egendomens användning för vederbörligt ändamål, vore en måhända allt för stor inskränkning av ägarens befogenhet och komme, såsom påpekats, likväl icke att medföra något skydd mot rent faktiska förfoganden. Om återigen paragrafen, såsom jämväl föreslagits i anmärkningen, bleve ersatt med ett tillägg till 6 kap. 3 § av betydelse allenast för förhållandet makarna emellan, bleve säkerligen dess ovan antydda sociala uppgift så gott som fullständigt förfelad.

Vad angår stadgandet om betydelsen av tredje mans goda tro, torde det lämpligen kunna överlämnas åt rättspraxis att med rättsvetenskapens hjälp närmare utveckla dess innebörd. Med hänsyn till de principer, som enligt svensk rätt i motsvarande hänseende gälla beträffande fullmakt, synes det mig emellertid antagligt, att i fråga om ett förfalskat skriftligt samtycke praxis kommer att följa den mening, som uttalats i lagberedningens motiv.

I denna paragraf har vidtagits samma redaktionella jämkning som i den näst föregående.

Att 6 kap. 7 §, på sätt inom lagrådet anmärkts, kunde bli tolkad så, att den däri stadgade påföljden komme att inträda även med avseende å make, som, då andra maken dödats, varit delaktig i brottet med uppsåtet riktat allenast på misshandel, icke på dödande, synes mig näppeligen böra befaras. Paragrafens avfattning har därför icke ändrats i nämnda hänseende. Däremot har i anledning av vad samtidigt påpekats inom lagrådet från stadgandets tillämpning uteslutits sådan delaktighet, som avses i 3 kap. 7 och 8 §§ strafflagen.

I 6 kap. 8 § har företagits en av lagrådet påyrkad jämkning till större överensstämmelse med avfattningen av de danska och norska förslagen.

Beträffande 7 kap. 3 § har inom lagrådet ifrågasatts, huruvida de skäl, som i motiven anförts för hustruns gäldsbefrielse enligt nämnda paragraf, vore tillräckliga för att grunda en sådan avvikelse från principen om makarnas likställighet. Mig synes denna fråga böra besvaras jakande. Visserligen skönjes i utvecklingen en viss tendens därhän, att hustrurna i allt större utsträckning ägna sig åt förvärvsarbete. Men att förhållandena inom en överskådlig framtid skulle gestalta sig så, att hustruns kontanta bidragsplikt i det stora flertalet äktenskap blir lika stor som eller ens något så när jämförlig med mannens, torde ej vara antagligt. Under sådana omständigheter talar ock den genomsnittliga rättvisan, varmed lagstiftaren härvidlag måste nöja sig, för att den solidariska betalningsskyldigheten för hushållsgäld, som enligt 7 kap. 2 § skall åligga makarna, med avseende å hustrun lättas genom den ifrågavarande preskriptionsbestämmelsen. Även om så vore, att anledningen därtill att makarna gjort sådan gäld oftare får sökas i bristande förmåga och omständighet hos hustrun än i något mannens förvållande — vilket i och för sig kan vara föremål för olika meningar — torde detta knappast hava någon avgörande betydelse för den nu föreliggande frågan. Skulle, såsom i anmärkningen framkastats, från preskriptionen uteslutas de fall, då hustrun själv gjort gälden, finge preskriptionsregeln jämförelsevis ringa praktisk betydelse. Vad särskilt angår gäld, som gjorts för tillgodoseende av hustruns särskilda behov, synes mig icke föreligga välgående skäl att behandla denna annorlunda än exempelvis gäld, som gjorts för barnens behov. En hustru, som är fallen för att nedlägga oskäligen kostnader å sina kläder, lär icke avhålla sig härifrån därför att hennes ansvar för härigenom uppkommen gäld icke begränsas av ettårs-preskriptionen. Mot dylikt slöseri från hustruns sida bereder däremot förslaget mannen det skydd, som på lagstiftningens väg kan vinnas, genom stadgandet i 5 kap. 13 §.

Redan de nu berörda grunderna synas böra utesluta bifall till den gjorda hemställan, att 7 kap. 3 § måtte utgå eller att i allt fall från dess giltighet skulle undantagas om ej all gäld, som hustrun själv gjort, så dock dylik gäld för tillgodoseende av hennes särskilda behov. Härtill kommer emellertid, att, då enligt gällande dansk och norsk rätt hustrun i regel icke alls är personligen ansvarig för hushållsgäld, ett utvidgande av det gäldsansvar, som förslaget ålagt henne, icke kan förväntas vinna efterföljd från dansk eller norsk sida. Men en skiljaktighet i detta hänseende mellan vår rätt samt dansk och norsk rätt vore att beklaga såsom i avsevärd grad hinderlig för samfärdseln.

I 7 kap. 4 § ävensom 11 kap. 14 § och 13 kap. 2 § hava enligt

lagrådets hemställan vidtagits jämkningar till bättre utmärkande av den tidpunkt, då vissa i dessa paragrafer stadgade rättsverkningar skola inträda. Redaktionella jämkningar hava vidare i anledning av lagrådets erinringar vidtagits i 8 kap. 1 och 4 §§. Vad lagrådet anmärkt vid 8 kap. 5 § har ävenledes iakttagits vid förslagets överarbetande.

Såsom av lagberedningens motiv till 8 kap. 9 § framgår, har beredningen ansett, att omyndig skall kunna med förmyndarens samtycke sluta även sådant äktenskapsförord, som avses i 2 §, och sålunda till andra maken utan vederlag överlåta den omyndige tillhörig egendom; och har beredningen förutsatt, att de särskilda regler, som i vissa hänseenden gälla beträffande rättshandlingar, som ingås för omyndig, till exempel beträffande avhändelse av fast egendom, skulle äga tillämpning även om rättshandlingen skedde i form av äktenskapsförord. Lagrådet har framhållit, att lagtexten i sist nämnda avseende icke är tydlig, och förordat förtydligande, varvid tillika erinrats, att, när omyndig ej disponerade om annat än självförvärv, förmyndarens samtycke icke vore av nöden.

Vid övervägande huru förslaget i anledning härav bör ändras har jag fäst min uppmärksamhet därå, att enligt de allmänna förmyndarskapsrättsliga reglerna här ifrågakomna benefika överlåtelse, vare sig de avsåge fast eller lös egendom, icke skulle kunna komma till stånd, så vida ej fråga vore om konventionell gåva av relativt mindre ekonomisk betydelse eller överlåtelsen anginge egendom, varöver den omyndige ägde själv råda. Detsamma gäller om sådana överlåtelse, som avses i 3 §. Lika med lagberedningen och lagrådet anser jag emellertid, att det bör vara medgivet att egendom på ifrågavarande sätt överföres från en omyndig till andra maken. På grund härav har jag trott det böra uttryckligen stadgas, att hinder mot sådan överföring icke äger rum. Likasom beträffande sådant äktenskapsförord, som avses i 1 §, bör den omyndige själv förutsättas företaga överlåtelsen. Men såsom omyndig bör han hava förmyndarens samtycke, dock att, på sätt lagrådet ansett, samtycke skall vara obehövt, då fråga är om överlåtelse av egendom, varöver den omyndige själv äger fritt råda. Att i överensstämmelse med vad som gäller då förmyndare vill avyttra omyndigs fasta egendom fordra rättens tillåtelse synes däremot ej erforderligt eller lämpligt. Rättens prövning i nämnda fall avser kontroll därå, att avyttringen är påkallad av behovet och att tillräckligt vederlag erhålles. En liknande prövning kan icke verkställas beträffande nu ifrågavarande rättshandlingar, som äro av benefik natur. Och då fråga endast är om överlåtelse till andra maken, synes det kunna få bero vid förmyndarens bedömande, huruvida

skäl till åtgärden förefinnes. I fråga om formen för förmyndarens samtycke bör tydligen gälla detsamma som angående makens överlåtelse. Samtycke till sådan överlåtelse, som avses i 2 §, skall således givas skriftligt och styrkas av vittnen. Är fråga om överlåtelse, som avses i 3 §, kan förmyndarens samtycke lämnas formlost men måste, för att överlåtelsen skall bli gällande mot borgenärer, givas på samma sätt som i senare punkten av samma paragraf stadgas om själva överlåtelsen. På grund härav har förslaget 9 § uppdelats på två paragrafer, 9 och 10, som avfattats i enlighet med vad nu anförts, och hava i följd därav förslaget 10 och 11 §§ fått numren 11 och 12. De danska och norska förslagen torde, enligt vad jag förnummit, komma att undergå huvudsakligen enahanda omarbetning.

I 10 kap. 5 § har på grund av lagrådets anmärkning skett en ändring av förslaget ordalag, såvitt de föra tanken på ett för makarna gemensamt bo. Däremot har det, liksom vid avfattningen av den nu gällande regeln i 5 kap. 5 § av lagen om äktenskaps ingående och upplösning, ansetts utan särskilt lagstadgande vara uppenbart, att, om före återgången bodelning ägt rum i anledning av boskillnad eller hemskillnad, denna skall rivas upp och ny bodelning förrättas enligt den i förevarande paragraf givna regeln; och har därför någon omredigering i denna del icke ägt rum.

En i 11 kap. 14 § vidtagen jämkning har redan omnämnts.

Av de i 11 kap. 21 § citerade lagrummen har enligt lagrådets hemställan 14 § i samma kap. uteslutits.

Vid 13 kap. 2 § hava två av lagrådets ledamöter gjort anmärkning därpå, att enligt förslaget icke den enskilda egendomen skall företrädesvis anlitas till täckning av sådan gäld, som redan vid äktenskapets ingående på grund av inteckning eller eljest särskilt häftade vid dylik egendom. Förslaget avviker härutinnan, så vitt jag kunnat finna utan tillräcklig anledning, icke blott från gällande rätts ståndpunkt utan ock från vad som i allmänhet torde anses ligga i sakens natur. Om exempelvis ena maken vid äktenskapets ingående ägde dels en fastighet, värd 100,000 kronor och intecknad för 50,000 kronor, vilken genom äktenskapsförord gjorts till hans enskilda egendom, och dels aktier till belopp av 50,000 kronor, vilka blevo giftorättsgods, samt vid sedermera inträffande bodelning ingendera maken har annan egendom eller gäld, kan det i regel icke antagas överensstämma med avsikten vid äktenskapsförordets upprättande, att genom bodelningen förstnämnda make skall, jämte det han behåller fastigheten, erhålla hela aktiebeloppet till den intecknade gäldens täckande samt andra maken bliva alldeles lottlös. Förevarande paragraf har där-

för fullständigats i denna del, varjämte ett motsvarande tillägg gjorts i 13 kap. 7 §. Att den i 2 § andra stycket givna regeln skall tillämpas även i fråga om gäld, vilken under äktenskapet åsamkats make i följd av arv eller mottagande av gåva eller testamenterad egendom, såvitt den ärvda eller eljest mottagna egendomen har sådan natur, att den icke skall ingå i bodelning, synes vara uppenbart även med den nuvarande avfattningen, och har därför det av lagrådets nämnda två ledamöter ifrågasatta förtydligandet i denna del icke ägt rum. En på lagrådets hemställan gjord jämkning i första stycket av förevarande paragraf har tidigare omnämnts.

En av lagrådets ledamöter har, med instämmande i huvudsak av två bland de övriga, hemställt, att den i 13 kap. 13 § första stycket sista punkten stadgade rätt även måtte tillerkännas arvingarna till död make, såvitt angår egendom, vilken kommit i den dödes händer från någon, till vilken han varit arvinge. De skäl, som anförts härför, måste anses tungt vägande i socialpolitiskt hänseende, i den mån de avse släktfastighets bibehållande åt bröstarvingar. Med denna begränsning har den gjorda anmärkningen också iakttagits vid förslagets överarbetande. Härigenom torde, såvitt nu lämpligen kan ske, hava avvärjts faran för att de nya principerna beträffande makars förmögenhetsförhållanden skulle bidraga till jordens allt för stora splittring.

I anledning av lagrådets erinran vid 14 kap. 3 § har en redaktionell jämkning ägt rum.

Lagrådets anmärkningar beträffande 15 kap. 24, 25, 31 och 32 §§ hava blivit iakttagna, varvid införts ytterligare en paragraf i sistnämnda kap.

Vad beträffar uppställningen av 5 § i *lagen om införande av nya giftermålsbalken* har det av praktiska skäl, särskilt med hänsyn till den oklarhet, som eljest i vissa fall kunde uppstå vid hithörande bestämmelsers citerande, icke ansetts lämpligt att, såsom lagrådet föreslagit, upptaga 2—8 mom. såsom underavdelningar i 1 mom. Däremot har på grund av lagrådets anmärkning 9 mom. utbrutits till en särskild paragraf, som erhållit numret 6. I denna paragraf har ock med anledning av vad lagrådet föreslagit angående hemföljd intagits en uttrycklig bestämmelse, att vad i äldre lag är stadgat om hemföljd fortfarande skall äga tillämpning beträffande hemföljd, som givits innan nya lagen trätt i kraft.

Lagrådets erinringar angående innehållet av 5 § 1 mom. hava iakttagits.

Beträffande andra stycket av 5 mom. har lagrådet anmärkt, att

den makarna där medgivna avtalsfriheten skulle kunna brukas till förskjutningar mellan kreditunderlagen för de olika arterna äktenskaplig gäld sålunda, att egendom, som förut icke svarat för hustruns förvaltningsgäld, komme att kunna tagas i anspråk för dennas betalning och i samma mån bleve mindre tillgänglig för likviderande av makarnas övriga skulder. Den praktiska faran härför torde dock icke vara så stor, då hustrur i allmänhet icke lära i större utsträckning erhålla kredit till stiftande av gäld, varför endast deras förvaltningsgods svarar, och makarna, för den händelse hustrun skulle hava ådragit sig avsevärd gäld av denna art, icke torde finna med sitt intresse förenligt att utvidga hennes ansvarighet för densamma. Det måste för övrigt ihågkommas, att gällande rätt medgiver en motsvarande förskjutning av i regel större omfattning, i det mannen lär kunna genom att giva sitt samtycke till hustruns redan stiftade förvaltningsgäld enligt 11 kap. 4 § giftermålsbalken förvandla denna till hennes enskilda gäld, som häftar vid all hennes enskilda egendom och dessutom vid hennes giftorätsandel. Då den nya lagen träder i kraft, torde det komma att i många tidigare ingångna äktenskap kännas såsom ett behov för makarna att, på sätt förevarande bestämmelse anvisar, tillförsäkra hustrun förvaltningsrätt över den egendom, som redan förut tillhör henne enskilt, utan att makarna dock vilja genom boskillnad upphäva all egendomsgemenskap. Detta gäller så mycket mera, som den vid lagberedningens betänkande fogade statistiken över äktenskapsförord giver vid handen, att man i omkring hälften av de fall, då egendom genom förord gjorts till hustruns enskilda, underlåtit att också förbehålla henne förvaltningen av denna egendom, och det förvisso kan antagas, att sagda underlåtenhet merendels berott på bristande insikt i lagen. Stadgandet i 5 mom. andra stycket har därför bibehållits.

Vad lagrådet anmärkt beträffande 6 mom. i förevarande paragraf har iakttagits vid förslagets överarbetning.

I 7 mom. av 5 § har gjorts en mindre redaktionell jämkning.

Lagrådets erinran vid 6 § av förevarande förslag synes mig icke böra föranleda, att stadgandet om den föreslagna ändringen i § 4 av näringsfrihetsförordningen uteslutes ur förslaget. Då riksdagen i varje fall torde böra höras i frågan, finner jag nämligen det sätt för ändringens genomförande, som lagberedningen föreslagit, vara lämpligast såsom förenat med minsta omgång. Åt stadgandet har emellertid i det slutliga förslaget givits en vidare avfattning, enär detsamma bör avse förutom det i § 4 av näringsfrihetsförordningen stadgade villkoret för rätt att idka handel eller annat näringsyrke jämväl, såsom lagrådet anmärkt, motsvarande bestämmelser i

§ 9 av samma förordning samt för övrigt de liknande bestämmelser, som eljest med avseende å gift kvinna finnas stadgade i lag eller författning. Då, på sätt nyss nämnts, en ny paragraf bildats med numret 6, hava numren å förevarande och följande paragraf måst jämkas därefter.

Vad med avseende å förslaget till *lag om barn i äktenskap* anmärkts däremot, att föräldrarnas skyldighet att bidra till gäldande av kostnaderna för barnets uppfostran skall kunna fortfara även efter det myndighetsåldern inträtt och den lagliga vårdnadsplikten upphört, kan jag icke biträda. Det synes mig icke böra ifrågakomma att frångå den princip härutinnan, som fastslagits genom lagen om barn utom äktenskap. Att i förevarande hänseende giva barn i äktenskap en sämre rättslig ställning än barn utom äktenskap lärers så mycket mindre vara befogat, som den omständigheten, att förstnämnda barn hava arvsrätt efter fader och därför oftare erhålla avsevärt arv, snarast är ett ytterligare skäl för lagstiftaren att tillförsäkra dem en uppfostran, som gör dem väl skickade att till egen och allmän nytta förvalta den ärvda egendomen. Det torde icke behöva befaras, att barnets rätt att av föräldrarna bekomma bidrag till sin utbildning även efter fyllda tjuguet år, vilken rätt föreligger endast om föräldrarnas villkor och barnets anlag särskilt tala därför, annat än i mycket sällsynta undantagsfall skall giva anledning till rättegång mellan barnet och föräldrarna eller endera av dem. I förslagets principer beträffande underhållsskyldigheten har därför icke gjorts någon ändring. Däremot har, med anledning av vad inom lagrådet erinrats, funnits erforderligt att i lagtexten giva tydligare uttryck åt den ståndpunkt, som förslaget intager i detta hänseende. I sådant syfte har ett fullständiggående skett i 13 §, varjämte en redaktionell jämkning vidtagits i 15 §.

De erinringar, som i övrigt gjorts beträffande förslaget till lag om barn i äktenskap, hava iakttagits med undantag därav, att promulgationsbestämmelsen lämnats oförändrad på grunder, som framgå av mitt yttrande angående 6 § i lagberedningens förslag till lag om införande av nya giftermålsbalken. Avfattningen av 5 § överensstämmer med lydelsen av det till lagrådet senast remitterade förslaget.

Med anledning av vad inom lagrådet anmärkts beträffande förslaget till *lag om ändring i vissa delar av ärvdabalken* har jämkning skett i den föreslagna avfattningen av 9 kap. 1 § nämnda balk.

Vad som erinrats beträffande slubestämmelserna i sistnämnda lagförslag har däremot icke föranlett någon ändring. Då det tillkommer domstolen att vid förordnande av förmyndare tillse, att denne är vederhäftig, och därvid ifråga om hustru, med avseende å vars äktenskapliga

förmögenhetsförhållanden äldre giftermålsbalken är tillämplig, vederbörlig hänsyn givetvis skall tagas till de anmärkta omständigheterna, synes det icke vara erforderligt att i lagen bibehålla något förbud för sådan hustru att vara förmyndare.

Lagrådets erinran beträffande förslaget till *lag om ändring i vissa delar av förordningen den 24 september 1861 angående vård av död mans bo* har iakttagits.

I anledning av de anmärkningar, som framställts vid §§ 13 och 14 i förslaget till *lag om ändring i vissa delar av förordningen den 18 september 1862 huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarvagörelse, så ock angående undanskiftande av egendom i död makes bo*, hava nämnda paragrafer ävensom § 15 omarbetats i den riktning, som angivits i det av två bland lagrådets ledamöter avgivna yttrandet. Vad i övrigt anmärkts med avseende å nämnda lagförslag har iakttagits, därvid dock den föreslagna omarbetningen i syfte att åstadkomma en närmare överensstämmelse mellan § 13 i nämnda förordning och det föreslagna nya 9 mom. av § 36 konkurslagen i avbidan på en ny konkurslag begränsats därtill, att i sistnämnda lagrum uttryckligen stadgats, att vid återbäring av egendom skall utgivas förutom avkomst också ränta, som egendomen avkastat.

De anmärkningar, som framställts beträffande de återstående av lagberedningen framlagda lagförslagen, hava vid överarbetningen blivit iakttagna med undantag därav, att vad som erinrats angående den fortsatta tillämpningen av 70 § utsökningslagen i dess nuvarande lydelse ansetts äga allt för ringa praktisk betydelse för att föranleda en uttrycklig övergångsbestämmelse.

I anledning av den erinran, som lagrådet vid behandling av 2 § i förslaget till lag om införande av nya giftermålsbalken gjort beträffande 17 § i *lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring*, har utarbetats ett förslag till lag om ändring av detta lagrum. Därvid har icke, såsom med hänsyn till den nya förmögenhetsordningen mellan makar legat närmast till hands, varje skyldighet för mannen att erlagga hustrun åliggande pensionsavgift blivit upphävd, enär detta skulle medföra allt för stor omgång vid debitering och indrivning av sådana avgifter, utan ändringen består allenast däri, att ur lagrummet uteslutits det befintliga förbehållet angående hustru, som vunnit boskillnad.

Jämlikt lagrådets erinran vid förslaget till lag om ändrad lydelse av 1, 2 och 6 §§ i förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom har ytterligare upprättats ett förslag till *lag angående ändrad lydelse av 18 § i lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränk-*

ningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag. Den föreslagna ändringen består allenast däri, att i överensstämmelse med den nya giftermålsbalkens giftorättsbegrepp bland de undantagna fången nämnts bodelning i stället för gifterätt.

Slutligen torde jag få erinra därom, att Eders Kungl. Maj:t genom beslut den 10 oktober 1919 förordnat, att lagrådets yttrande skulle inhämtas över ett förslag till ny konkurslag samt att detta för närvarande är under behandling i lagrådet och torde komma att föreläggas 1920 års riksdag. Därest nämnda förslag antages av riksdagen, måste det i samband med förslaget till giftermålsbalk framlagda förslaget till lag om ändring i vissa delar av nu gällande konkurslag förfalla, varförutom någon jämkning i förslaget till giftermålsbalk torde bli erforderlig. Jämte förslaget till ny konkurslag hava till lagrådet hänskjutits förslag till lag om ändring av vissa bestämmelser i lagen den 1 juli 1898 om boskillnad, såvitt nämnda lag jämlikt 5 § i lagen om införande av nya giftermålsbalken fortfarande skall gälla, till lag om ändrad lydelse av, bland andra, 9 och 11 §§ i förordningen den 18 september 1862 huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarvagörelse, såvitt dessa paragrafer fortfarande skola gälla, samt till lag om ändrad lydelse av 25 kap. 1 § rättegångsbalken, vilka förslag böra beaktas under den vidare behandlingen av de i samband med förslaget till ny giftermålsbalk framlagda förslagen rörande samma lagrum.

Av de nu ifrågavarande lagförslagen har jag förehaft förslaget till lag om ändrad lydelse av 26 § i lagen den 29 juli 1892 angående sparbanker i gemensam beredning med chefen för finansdepartementet och förslaget till lag om ändrad lydelse av 17 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring i gemensam beredning med chefen för civildepartementet. Chefen för finansdepartementet lär senare komma att framlägga förslag till vissa ändringar i skattelagstiftningen och i förordningen den 6 augusti 1894 angående mantalsskrivning, vilka påkallas av de nya principerna angående makars rättsförhållanden.»

Föredragande departementschefen uppläste härefter i enlighet med förestående anförande avfattade förslag till

- 1) giftermålsbalk;
- 2) lag om införande av nya giftermålsbalken;
- 3) lag om barn i äktenskap;
- 4) lag angående ändrad lydelse av 3 § i lagen den 14 juni 1917 om barn utom äktenskap;
- 5) lag om makes underhållsskyldighet mot andra makens barn;

6) lag angående ändrad lydelse av 13 § i lagen den 14 juni 1917 om adoption;

7) lag om makes arvsrätt;

8) lag om ändring i vissa delar av ärvdabalken;

9) lag om god man för bortovarande;

10) lag om ändring i vissa delar av förordningen den 24 september 1861 angående vård av död mans bo;

11) lag om ändring i vissa delar av förordningen den 18 september 1862 huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarvagörelse, så ock angående undanskiftande av egendom i död makes bo;

12) lag om ändrad lydelse av 1 kap. 8 §, 10 kap. 13 § och 17 kap. 2 § handelsbalken;

13) lag om ändrad lydelse av 2 kap. 9 § och 22 kap. 2 och 21 §§ strafflagen;

14) lag om ändrad lydelse av 59, 60, 65, 67, 69 och 70 §§ utsökningsslagen;

15) lag angående ändrad lydelse av 16 § i lagen den 14 juni 1917 om införsel i avlöning, pension eller livränta;

16) lag angående ändrad lydelse av 1 § i lagen den 14 juni 1917 om förbud för vissa underhållsskyldiga att avflytta från riket;

17) lag om ändrad lydelse av vissa bestämmelser i rättegångsbalken;

18) lag om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 16 juni 1875 angående särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden;

19) lag om ändring i vissa delar av konkurslagen;

20) lag angående ändrad lydelse av §§ 9 och 10 i förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämmning;

21) lag om ändrad lydelse av 1, 2 och 6 §§ i förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom;

22) lag om ändrad lydelse av 4 § i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom;

23) lag angående ändrad lydelse av 6 och 17 §§ i lagen den 14 juni 1907 om inskrivning av tomträtt och vattenfallsrätt samt av fång till sådan rätt;

24) lag angående ändrad lydelse av 2 och 23 §§ i lagen den 14 juni 1907 om inteckning i tomträtt och vattenfallsrätt;

25) lag om ändrad lydelse av 26 § i lagen den 29 juli 1892 angående sparbanker;

26) lag om ändrad lydelse av 6 § i förordningen den 31 oktober 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsövning;

27) lag angående ändrad lydelse av 2 § i lagen den 1 juni 1912 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskaps rättsverkningar;

28) lag angående ändrad lydelse av 17 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring; samt

29) lag angående ändrad lydelse av 18 § i lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag;

och hemställde departementschefen, att förslagen måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan tacktes Hans Maj:t Konungen förordna, att till riksdagen skulle avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Adil Wifvesson.